

**UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA**

MAJA ŠERUGA

**DOKAZNI POSTOPEK
PRIMERJALNOPRAVNA UREDITEV
KAZENSKEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH
DRŽAVAH AMERIKE IN REPUBLIKI
SLOVENIJI**

Magistrsko delo

Ptuj, 2017

**UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

DOKAZNI POSTOPEK

**PRIMERJALNOPRAVNA UREDITEV
KAZENSKEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH
DRŽAVAH AMERIKE IN REPUBLIKI
SLOVENIJI**

Študent: Maja Šeruga

Številka indeksa: 71192748

Študijski program: MAG-B2-PRAV

Študijska smer: Kazensko pravo

Mentor: dr. Zlatan Dežman

Ptuj, marec 2017

Zahvala

Zahvalila bi se profesorju dr. Zlatanu Dežmanu za mentorstvo in strokovno pomoč pri nastajanju naloge.

Zahvala gre tudi moji družini in fantu, ki so mi ves čas študija stali ob strani ter me podpirali. Nalogo posvečam preminuli kolegici Alenki P., ki mi je vsa leta študija stala ob strani.

KAZALO

1. UVOD	8
1.1. Opredelitev oziroma opis problema, ki je predmet raziskovanja	8
1.2. Cilji in raziskovalne hipoteze	9
1.3. Predpostavke in omejitve raziskave.....	9
1.4. Metode raziskovanja	10
2. ORGANIZACIJA IN KAZENSKI POSTOPEK V REPUBLIKI SLOVENIJI	12
2.1. Organizacija sodišč	12
2.2. Potek kazenskega postopka.....	14
3. ORGANIZACIJA IN POTEK KAZENSKEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE	20
3.1. Organizacija sodišč	20
3.2. Potek kazenskega postopka.....	22
4. NAČELA POTEKA KAZENSKEGA POSTOPKA V REPUBLIKI SLOVENIJI V PRIMERJAVI Z NAČELI ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE.....	28
5. FAZE IN NAČELA DOKAZNEGA POSTOPKA.....	32
5.1. Faze dokazovanja.....	32
5.2. Načela dokazovanja	36
6. DOKAZNI STANDARD	40
6.1. Dokazni standardi v Republiki Sloveniji	41
6.2. Dokazni standardi v Združenih državah Amerike	45
7. DOKAZNA SREDSTVA	48
7.1. Zagovor in zaslišanje obdolženca	48
7.2. Izpovedba priče.....	50
7.3. Izvedenstvo	52
7.4. Ogled.....	53
7.5. Prepoznavna in soočenje.....	54
7.6. Listine	54
7.7. Tehnični posnetki.....	55
7.8. Dejanja zavarovanja dokaznih sredstev	56
8. IZLOČITEV ALI EKSKLUZIJA NEVELJAVNIH DOKAZOV	58
8.1. Zgodovinski razvoj ekskluzije dokazov	60
8.2. Dokazne prepovedi	63
8.3. Sankcioniranje kršitev dokaznih prepovedi	65

8.4. Psihološka okužba.....	67
9. DOKTRINA SADEŽEV ZASTRUPLENEGA DREVESA	70
10. IZJEME OD EKSKLUZIJE DOKAZOV V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.....	76
10.1. Doktrina neodvisnega vira	76
10.2. Doktrina neizogibnega odkritja.....	77
10.3. Doktrina zbledelega madeža	77
10.4. Izjema dobre volje (ang. The good faith exception)	78
10.5. Pristanek.....	79
10.6. Druge izjeme od ekskluzije dokazov	80
11. PRISTOJNOST POROTE IN SODNIKOV PRI SPREJETJU SODBE	82
11.1. Primerjava sojenja pred laično poroto ali sodnikom.....	82
11.2. Kdaj je potrebna argumentacija sodbe in zakaj.....	86
12. SKLEP.....	90
13. BIBLIOGRAFIJA	94
14. SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV	104
15. SLOVAR TUJIH IZRAZOV.....	106

POVZETEK

Dokazni postopek kot ena izmed faz kazenskega postopka je njegov pomemben del, saj so predstavljeni dokazi oziroma dokazna sredstva podlaga za kasnejšo odločitev v konkretni kazenski zadevi. Gre za psihološki proces, ki se giblje med določenimi stopnjami verjetnosti ter katerega namen je dognanje resnice. Resnico o obstoju pomembnega dejstva pa lahko pridobimo iz dokaznih sredstev.

Namen dokaznega postopka je ugotovitev pravno pomembnih dejstev za zakonito sodbo. V kontinentalnih pravnih redih velja sodnik kot aktivni in pasivni subjekt postopka, kjer priskrbuje dokaze po uradni dolžnosti, medtem ko v anglo-ameriških sistemih te pristojnosti zbiranja dokazov ne poznajo. Preko zagovora in zaslišanja obdolženca, prič, izvedencev in listin pridemo do ugotovitve obstoja dejstev, ki kasneje služijo kot podlaga za odločitev sodišča. Vendar vsak dokaz tudi ni zakonito pridobljen, moramo se zavedati dejstva, da če sodišče želi priti do zakonite odločbe, jo mora pridobiti na podlagi zakonito pridobljenih dokazov. Torej nezakoniti dokazi ne smejo biti podlaga za odločanje o kazenski odgovornosti obdolženca. Ti nezakoniti dokazi so predmet ekskluzije ali izločitve dokaza iz kazenskega postopka, saj sodišče ne sme uporabiti zoper obdolženca neustavno ali nezakonito pridobljenih dokazov. Vendar vsako pravilo pozna določene izjeme, ki jih je razvila predvsem ameriška sodna praksa in jih kontinentalni pravni sistemi ne poznajo. Kadar pa do ekskluzije dokazov ne pride pravočasno, obstaja določena nevarnost psihološke okužbe sodišča z nezakonitimi dokazi in nevarnost odločanja o zadevi na podlagi teh nedovoljenih dokazov.

Zato bo v nalogi predstavljen slovenski sistem, kot predstavnik kontinentalne skupine sistemov, in ameriški sistem, na podlagi teh dveh bodo podane razlike med enim in drugim. Čeprav v obeh sistemih prihaja do sodbe, še ne pomeni, da je sam potek postopka, kako je prišlo do te odločitve, enak v obeh sistemih.

Ključne besede: dokazni postopek, ekskluzija dokazov, nezakoniti dokazi, psihološka okužba, doktrina sadežev zastrupljenega drevesa, sodnik, Združene države Amerike, porota, argumentacija sodbe.

SUMMARY

Evidence procedure is one of the stages of criminal procedure and is an important part of it since there are evidence presented for a subsequent decision taken in a specific criminal case. It is a psychological process that moves among certain degrees of probability, and whose purpose is knowledge of the truth. The truth about the existence of an important fact may be obtained from the evidence.

The purpose of evidence procedure is finding legally significant facts for legal judgment. In continental legal orders a judge is an active and passive subject of proceedings in which evidences are provided ex officio, while in the Anglo-American system, such competence of gathering evidences is not familiar with. Since the hearing of the accused one, and with witnesses, experts and documents, we can conclude the existence of facts, which later serves as the basis for the Court's decision. But, we need to be aware of the fact, that if the Court wants to get a lawful decision or judgment, it must obtain a legally gained evidence. Therefore, illegal evidence are not a basis for making decision on the criminal liability of the accused. Those illegal evidence are subject to exclusion of evidence in the criminal procedure, since the Court cannot use unconstitutional or illegal evidence against the accused. But every rule is familiar with a number of exceptions, mainly developed by American case law and of which the continental legal systems are not familiar with. When, however, the exclusion of evidence does not occur in time, there is a risk of psychological infection of the Court with illegal evidence and there is a risk of deciding in case on the basis of these illegal evidence.

Therefore, in the thesis will be presented a Slovenian system, as a representative of the continental system and the American system, on the basis of which, these two systems will be compared. Even though that in both systems we have judgment, that does not necessarily mean that the procedure how we came to this decision is the same in both systems.

Key words: evidence procedure, exclusionary rule, illegal evidence, psychological infection, fruit of the poisonous tree, judge, United States of America, jury, argumentation of judgment.

1. UVOD

1.1. Opredelitev oziroma opis problema, ki je predmet raziskovanja

»Pravo se rojeva skozi postopkovni diskurz, v katerem sodnik prepoznava in percipira dejstva, dokaze in pravo glede na način poteka razprave in sodelovanja udeležencev.«¹ Celoten kazenski postopek mora temeljiti na pravičnosti strukture postopka iz česar izhaja enaka možnost strank, da vplivata na izid postopka. Pri tem je glavno vprašanje sodniške presoje, saj je sodnik oseba, ki si prizadeva, da se z razlago predpisov doseže pravična odločitev.

Kot lahko ugotovimo, ima kazenski postopek le en cilj: razrešitev spora. Naloga kazenskega postopka je tako doseči zavezujočo odločitev. Da pa sodnik ugotovi resnico z vsemi omejitvami zakona, potrebuje zadostne dokaze o storitvi kaznivega dejanja, da lahko svojo odločitev opre na dovolj gotove razloge, ki zadostujejo za obsodbo. Tukaj se slovenski sistem razlikuje od ameriškega sistema.

Dokazni postopek je orodje v rokah sodišča za pravilno ugotovitev dejanskega stanja in sredstvo, s katerim stranki v postopku uveljavljata svoje zahteve. Kajti stranke v postopku imajo pravico do enakega varstva pravic ter pravice do sodnega varstva, ki dovoljujejo stranki, da navaja dejstva in predlaga dokaze. Tukaj se kaže pritisk argumentacije obeh strank postopka, ki izsiljujeta vsaka zase ugodno rešitev, od sodišča pa zahtevata pravilno in zakonito sodbo.² V Sloveniji se kaže psihološka problematika udeležencev v kazenskem postopku, saj mora sodnik argumentirati svojo odločitev, medtem ko argumentacijskega pritiska ne najdemo v ameriškem kazenskem postopku, kajti porota ni dolžna obrazložiti svoje odločitve in zatorej prihaja do določenih posebnosti oziroma razlik v sistemu obeh držav.

Dokaz postane pravno pomemben, če je pridobljen na zakonit način., saj sodišču ni omogočeno, da sodno odločbo opre na nezakonito pridobljene dokaze. Tudi tukaj se slovenski kazenski postopek razlikuje od že omenjenega ameriškega postopka. Med drugim, Američani poznajo tako imenovane izjeme od ekskluzije dokazov, kar pa se pri

---

¹ A. Dvoršek, L. Selinšek, Nekateri praktični problemi dokazovanja v kazenskih postopkih, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta in Fakulteta za varnostne vede, Maribor 2008, stran 20.

² Povzeto po A. Dvoršek, L. Selinšek, Nekateri praktični problemi dokazovanja v kazenskih postopkih, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta in Fakulteta za varnostne vede, Maribor 2008, stran 19.

nas ni uveljavilo. Zatorej je pomembno, da preučimo dokazne prepovedi kot tudi pravila, kako izločiti dokaz, saj nezakoniti dokazi ne smejo biti del sodbe oziroma ne smejo vplivati na izrečeno sodbo.

1.2. Cilji in raziskovalne hipoteze

Cilj magistrske naloge je s pomočjo pravnih virov in literature zagotoviti temeljne značilnosti kazenskega postopka v Republiki Sloveniji in Združenih državah Amerike. Zanima nas potek glavne obravnave pred pristojnimi procesnimi subjekti kazenskega postopka v teh dveh državah, predvsem njune skupne točke in njuna razhajanja.

Cilj naloge je poglobitev v samo izločanje ali ekskluzijo dokazov v kazenskem postopku, tako v Sloveniji kot v Združenih državah Amerike, in kaj izločitev dokazov pušča za seboj. Sodniki morajo namreč svojo odločitev opreti na zakonit dokaz, zatorej je potrebno opredeliti, kaj sploh je zakoniti dokaz in kako so pridobljeni nezakoniti dokazi ter kako to vpliva na sam potek postopka. Šele nato bo najbolj znana doktrina sadežev zastrupljenega drevesa predstavljena skupaj z vsemi izjemami od ekskluzije, ki so se razvile v ameriškem pravu, medtem ko jih naš pravni sistem ne pozna, in kjer bo razvidna razlika v poteku dokaznega postopka v teh dveh predstavljenih pravnih sistemih. Sama ekskluzija dokazov bo predstavljena skozi sodno prakso obeh pravnih sistemov, za lažjo razumevanje in primerjavo ameriškega pravnega sistema s slovenskim.

Eden izmed zastavljenih ciljev je ugotoviti in primerjati vpliv predstavljenih dokazov na sodnika in njegovo odločitev, hkrati pa nas zanima, zakaj in če sploh je potrebna argumentacija odločitve, ki je izrečena v sodbi, ter vprašanje, kje obstajajo večje nejasnosti in kje so večji vplivi psihološkega manipuliranja s strani strank postopka.

1.3. Predpostavke in omejitve raziskave

Pri obsežni zakonodaji, ki obstaja, se bom omejila le na potek kazenskega postopka v Združenih državah Amerike in Republiki Sloveniji v zvezi z dokaznim postopkom. Pomagala si bom s splošnimi načeli enega in drugega kazenskega postopka ter na podlagi pravil poteka enega in drugega postopka dosegla zastavljen cilj.

Pri obsežnem ameriškem pravu se bom omejila zgolj na splošna pravna pravila in načela, saj lahko zvezne države vsaka posamično uredijo določeno področje s svojimi lastnimi pravili, ki pa jim je težje slediti in jih medsebojno primerjati. Nasprotno pa je slovenski zakonodajalec uredil to področje v Zakonu o kazenskem postopku³, ki je enoten za celotno ozemlje države.

V zvezi z dokaznim postopkom tako obstaja v obeh pravnih sistemih veliko primerov in sodb, zato se bom omejila zgolj na nekatere, predvsem to velja za ameriške sodbe, kjer bom predstavila le nekatere, ki veljajo za bolj znane in odmevne primere v ameriški sodni praksi. Zaradi lažje sledljivosti vsebini naloge in za njeno lažje razumevanje bosta oba pravna sistema primerjana skozi vsako posamezno poglavje, v zaključnem delu naloge pa bosta povzeta skupaj z vsemi ugotovitvami.

1.4. Metode raziskovanja

Pri pisanju magistrske naloge bom uporabila deskriptivni pristop, ki daje opisu procesa prednost. V skladu s tem pristopom bom uporabila še druge sledeče metode:

- komparativno metodo ali primerjalno metodo, kjer se v postopku primerjanja dejstev ugotavljajo njihove podobnosti in razlike,
- metodo analize in sinteze, s katerima bom razčlenjevala sodne odločbe, jih obravnavala in povezovala in
- metodo kompilacije, ki je postopek opazovanja stališč in sklepov drugih avtorjev na podlagi katerih lahko pridemo do novih spoznanj ter stališč.

---

³ Zakon o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 32/2012, Ljubljana 2012.

2. ORGANIZACIJA IN KAZENSKI POSTOPEK V REPUBLIKI SLOVENIJI

2.1. Organizacija sodišč

Za kazenske postopke v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: RS) velja, da potekajo pred različnimi stopnjami sodišč. In sicer poznamo naslednje stopnje: okrajna sodišča, okrožna, višja ter Vrhovno sodišče RS.⁴

Prvostopenjska sodišča so okrajna in okrožna, vendar obstajajo kriteriji razmejitve, kdaj katera zadeva spada v pristojnost okrajnega ali pristojnost okrožnega sodišča. Okrajno sodišče je pristojno za sojenje v kazenskih zadevah na prvi stopnji, kjer je za kazniva dejanja zagrožena denarna kazen ali kazen zapora do treh let, razen v zakonsko določenih izjemah. Okrožna sodišča so pristojna za sojenje za višje denarne vrednosti ali kadar je zagrožena kazen zapora nad tri leta. Natančnejše razmejitve določa pristojen zakon.⁵

Višja sodišča so zaradi manjšega števila v državi, imamo le štiri, pristojna za sojenje in odločanje o pritožbah zoper prvostopenjske odločbe, hkrati pa imajo funkcijo razrešitve spora o pristojnosti sodišč prve stopnje. Najvišja stopnja v RS je Vrhovno sodišče, ki je le eno in je najvišja instanca v državi, pristojno je za reševanje rednih in izrednih pravnih sredstev zoper drugostopenjska sodišča.

Temu sistemu sodišč sovpadajo tudi nazivi, ki jih imajo glavni akterji sodišč – to so sodniki. Poznamo več nazivov, kot so: okrajni sodnik, okrožni sodnik, višji sodnik, vrhovni sodnik oziroma na položajih okrajni sodnik svetnik, okrožni sodnik svetnik, višji sodnik svetnik in vrhovni sodnik svetnik.⁶ Procesna dejanja opravljajo individualno ali kolektivno, slednje je kvalitetnejše, vendar počasnejše kot individualno, saj tam odloča sodnik posameznik. Prav tako je treba ločiti dve vrsti senata, tako imenovan izvenrazpraven (zunajobravnaven) senat in obravnaven (sodeči) senat. Izvenrazpraven senat, v katerem sedijo trije poklicni sodniki, obravnava zgolj pritožbe zoper sklepe o

---

⁴ Leta 1977 je Slovenija sprejela sistem sodišč, kot jih poznamo danes. Pred tem smo imeli občinska in okrožna sodišča. Po letu 1977 pa smo uvedli prvostopenjsko sodišče, Višje sodišče kot pritožbeno in Vrhovno sodišče. Kasnejši Zakon o kazenskem postopku iz leta 1995 je temeljil na prejšnji razvrstitvi. Zavržen je bil predlog, da se postopek koncipira po zgledu anglosaškega kazenskega postopka. (Prim: Dežman, Erbežnik, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, stran 117-121).

⁵ Zakon o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 32/2012, Ljubljana 2012.

⁶ 1.a člen ZSS oziroma Zakon o sodniški službi, Uradni list RS, št. 94/07, Ljubljana 2007.

priporu, ki jih izdaja preiskovalni sodnik, podaljšanje pripora po vloženi obtožnici, ugovore zoper obtožnice itd. Obravnaven senat je tisti senat, ki je pristojen za presojanje kazenske zadeve na glavni obravnavi. Zakon določa kriterije, kdaj je ta senat sestavljen iz treh ali petih sodnikov.

Za delovanje sodišč so uzakonjena splošna načela za delovanje, ki urejajo samo organizacijo in njeno delovanje. Ta načela so:

- *Načelo neodvisnosti in nepristranskosti:* določa ga Ustava RS (v nadaljevanju: URS⁷) v 23. členu, ki zagotavlja sodnikom njihovo objektivnost, da lahko opravljajo svoje delo neodvisno od drugih. Sodnik pri svojem delu ne sme biti izpostavljen kakršnimkoli vplivom, grožnjam ali pritiskom, ki bi kakorkoli vplivale na njihovo odločitev. Nepristranski sodnik je namreč sodnik, ki nima in ne daje videza pristranskosti, kar pomeni, da bo deloval moralno ter pošteno. To pomeni, da ne bo zavzemal odločitev še preden je bilo dokončno odločeno, da ne bo zavračal dokaznih predlogov, ne bo navajal nestrokovnih in pomanjkljivih razlogov za svoje odločitve ter ne bo izkazoval naklonjenosti do ene ali druge stranke tekom njunega postopka.
- *Načelo trajnosti sodniške funkcije:* sodniki imajo z zakonom določen trajen mandat do zakonsko določene starosti, z izjemami.
- *Načelo volilnosti sodnikov:* sodnike izvoli Državni zbor na predlog Sodnega sveta. Pogoji za izvolitev so določeni zakonsko.
- *Načelo udeležbe državljanov pri izvajanju sodne oblasti:* pri sojenju lahko sodelujejo državljani kot laična porota, ki v našem sistemu soodločajo s sodnikom o pravnih ali dejanskih vprašanjih, kot tudi o kazni.
- *Načelo imunitete:* namen določbe 134. člena URS je zavarovati sodnike pred morebitnimi zlorabami izvršilne veje oblasti.
- *Načelo nezdržljivosti sodniške funkcije:* URS določa, da sodnik ne sme imeti ali opravljati funkcij v drugih državnih organih, organih lokalne samouprave, prav tako ne sme biti član politične stranke ali druge funkcije, ki jih določa zakon (Zakon o sodniški službi, s kratico: ZSS).⁸

---

⁷ Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33I/1991, (št. 42/1997, 66/2000,24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006).

⁸ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 275-285.

Kazenski postopek je sistem sistematično opravljenih, pravno normiranih dejanj določenih državnih organov, kot so policija, državno tožilstvo in sodišča, in nekaterih drugih oseb (oškodovanca kot tožilca in zasebnega tožilca) ter obdolženca, ki se opravljajo, če je podana določena stopnja verjetnosti (utemeljen sum), da je bilo storjeno kaznivo dejanje.

Sam namen kazenskega postopka je dvojen – učinkovit instrument pravno organizirane reakcije na kazniva dejanja in njihove storilce ter varstvo pred neupravičeno represijo. Posledice kazenskih ukrepov se kažejo kot globok poseg v osebno svobodo in temeljne svoboščine, ki veljajo za najvišje vrednote.⁹

2.2. Potek kazenskega postopka

V slovenskem pravnem redu ločimo različne kazenske postopke. Kazenski postopki pri nas so trije: redni/splošni, skrajšani/sumarni postopek in postopek proti mladoletnikom. Vsak izmed postopkov odloča o kaznivem dejanju, sankciji in kazenski odgovornosti. Za nas bo najbolj primeren reden kazenski postopek, ki bo tudi podrobneje opisan. Ta postopek ima dva kazenska stadija, to sta predhodni postopek in glavni postopek, ki se nato dalje delita na posamezne faze.¹⁰ Vendar ni nujno, da vsak kazenski postopek poteka skozi vse faze postopka, lahko da do glavnega postopka sploh ne pride zaradi odstopa od pregona, prekinitve itd.

Prvi v vrsti je predhodni postopek, ki se deli na preiskavo in obtoževanje z morebitno presojo utemeljenosti obtožnice ali zasebne tožbe. Razlika med predkazenskim in glavnim postopkom je, da za predkazenski postopek zadostujejo razlogi za sum kot verjetnost za obstoj kaznivega dejanja, medtem ko za glavni postopek in izvedbo glavne obravnave to ne zadostuje, ampak je potreben utemeljen sum. Postopek se konča, ko so organi prišli do spoznanja, da je stanje zadostno razjasnjeno in da se lahko vloži obtožnica, ali pa se postopek popolnoma ustavi in do naslednje faze postopka sploh ne pride. Po preiskavi pride do vložitve obtožnega akta ali obtožnice s strani državnega ali zasebnega tožilca, ki v aktu določi predmet glavne obravnave, ki sledi obtožnici. Glavni

---

⁹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 121.

¹⁰ Več o tem Požar D., Osnove kazenskega procesnega prava, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1999, stran 19.

postopek pa se deli na: priprave na glavno obravnavo, glavno obravnavo s izrekom sodbe, postopek s pritožbo ter izvršitev sodbe. Za nas bo najpomembnejša glavna obravnavo z izrekom sodbe, ki je umeščena med vmesno fazo¹¹ in pritožbeno fazo. Glavna obravnavo, tako kot tudi vse ostale faze kazenskega postopka, so urejene z zakonskimi pravili Zakona o kazenskem postopku (v nadaljevanju: ZKP¹²).

Na podlagi teh dveh faz kazenskega postopka je razvidna dvojna vloga sodišča. Najprej je na zahtevo tožilca treba izvesti preiskavo in spisati obtožnico, o utemeljenosti katere se odloča. Preiskava in sojenje sta namreč dve funkciji, ki se med seboj izključujeta. V preiskovalni fazi se namreč opravljajo preiskovalna dejanja, kjer ni pristojnosti za sojenje o tej zadevi. To sojenje opravlja sodnik tekom glavne obravnave¹³, ki pa ne sme biti preiskovalni sodnik v isti kazenski zadevi. V Sloveniji se glavna obravnavo izvaja praviloma na več narokih, to imenujemo epizodični tip glavne obravnave, ki je znan tudi v drugih kontinentalnih pravnih sistemih.

Tudi pri poteku kazenskega postopka poznamo zakonska načela, ki omogočajo organiziran potek postopka. Načela, ki smo jih zasledili že prej, in sledeča načela so določena v URS, Zakonu o kazenskem postopku ter raznih mednarodnih pogodbah, ki zakonodajalca obvezujejo (npr. Evropska konvencija o človekovih pravicah). Vsa ustavna in zakonska načela dajejo obdolžencu možnost, da s tožilcem enakopravno vpliva na izid kazenskega postopka.¹⁴ Načela so sledeča:

- *Preiskovalno (inkvizitorno) in razpravno (kontradiktorno¹⁵) načelo*: načeli je potrebno obravnavati skupaj, ker dopolnjujeta druga drugo. Kontradiktornost pomeni pravico procesnih strank, da se izrečejo o določenih stališčih in dejanjih nasprotne stranke, pravico navajati dokaze in dejstva. Podlago za načelo kontradiktornosti najdemo v 16. členu ZKP, kjer imata obdolženec in tožilec položaj enakopravnih strank. Medtem ko ima inkvizitorno načelo podlago v 17. členu ZKP, ki sodišču nalaga pregled vseh dokazov, tako tistih, ki koristijo, in tistih, ki škodujejo obdolžencu, zato da se lahko izda zakonita odločba. To načelo

---

¹¹ Vmesne faze Zakon o kazenskem postopku (ZKP) ne poimenuje tako, ampak se imenuje: Obtožnica in ugovor zoper obtožnico (XIX. Poglavje) ter Priprave na glavno obravnavo (XX. Poglavje).

¹² Zakon o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 32/2012, Ljubljana 2012.

¹³ Povzeto po Mozetič P., Glavna obravnavo v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, Scientia iustitia; 17, GV Založba, Ljubljana 2010, stran 36.

¹⁴ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 219 in 220.

¹⁵ Beseda kontradiktornost izhaja iz latinske besede "contradicere", ki pomeni nasproti govoriti. Načelo kontradiktornosti imenujejo tudi načelo obojestranskega zaslišanja strank. (Več o tem Požar D., Osnove kazenskega procesnega prava, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1999, stran 43).

torej nalaga sodišču dolžnost, da po uradni dolžnosti ugotavlja vsa dejstva, ki so potrebna za presojo.¹⁶

- *Načelo ustnosti*: načelo, po katerem sodišče presoja dokazni pomen tistega gradiva, ki je bil predmet razprave na glavni obravnavi. To načelo omogoča uresničitev kontradiktornosti, saj omogoča strankam, da takoj zavzamejo stališče o izjavi nasprotne stranke.

- *Načelo neposrednosti*: sodišče mora opreti sodbo na dokaze, ki so bili tekom glavne obravnave neposredno zaznavni ob izvedbi izvirnih dokazov, kar omogoča sodniku lažjo odločitev dokazne ocene. Sodišče si na podlagi tega načela ustvarja vtis o verodostojnosti vseh izvedenih dokazov in posledično omogoča lažjo psihološko oceno verodostojnosti teh dokazov. To omogoča pošten potek postopka, saj so tako sodnik kot stranke postopka soočene z vsemi dokazi, ki bodo podlaga za sodnikovo odločitev. Zatorej je priporočljivo za stranki sami, da sta ves čas navzoči na glavni obravnavi.¹⁷ Posledice načela neposrednosti so sledeče¹⁸:
  - prepoved nadomeščanja zaslišanja na glavni obravnavi z branjem zapisnikov,
  - dokazovanje z listinami, ki se na glavni obravnavi preberejo ali na kratko povzamejo,
  - posredne priče niso prepovedane,
  - dejstva, za katera izve sodnik zunaj glavne obravnave, o katerih se lahko izpove kot priča (nezdružljivost položaja),
  - ponovni začetek preložene glavne obravnave,
  - postopek s pravnimi sredstvi pomeni ponoven dokazni postopek, itd.

- *Načelo proste presoje dokazov*: omogoča sodišču, da prosto, brez nepotrebnih formalnosti ugotovi resnico o historičnem dogodku. Povezujemo ga z načelom

---

¹⁶ Več o tem Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 243 - 249 in Horvat Š., Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, GV Založba, Ljubljana 2004, strani 41 - 46.

¹⁷ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 72.

¹⁸ Več o tem Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, strani 72 - 79.

iskanja resnice in načelom neposrednosti. Izvedene dokaze ocenjuje sodišče v skladu s svojo logično in psihološko analizo vseh dokazov skupaj, pri čemer ni zakonskih pravil, kako naj vsak sodnik presoja dokazno vrednost, obstajajo le dokazne prepovedi, ki pa so zakonsko urejene. Sodišče mora svojo odločitev obrazložiti, prav tako tudi dokazno oceno, za razliko od anglo-ameriškega sistema, kjer je to urejeno popolnoma drugače. Sodba mora biti obrazložena strokovno in prepričljivo, z razlogi, kaj je dokazano in kaj je ostalo nedokazano s podlago na dokazni oceni in presoji. Toda načelo je omejeno – sodba se lahko upre le na tiste dokaze, ki so bili izvedeni na glavni obravnavi.¹⁹

- *Načelo javnosti*: načelo nam zagotavlja demokratičen nadzor javnosti nad delom sodišča. Javnost preprečuje samovoljnost sodišča in tako omogoča objektivnost poteka kazenskega postopka. Hkrati pa je omogočen vzgojni oziroma preventivni namen, kjer je glavna obravnava praviloma javna in odprta za vse ter opozarja javnost na možne posledice. Teoretiki ločijo javnost za stranke ter splošno javnost. Slednja je namenjena vsem individualnim osebam, ki niso kakorkoli povezane s kazenskih postopkom, medtem ko javnost za stranke meri na pravico procesnega subjekta, da je navzoč. Javnost²⁰ je mogoča le na glavni obravnavi, saj javnosti namreč ni v predhodnem postopku. Izjema tudi obstaja v postopku zoper mladoletnike, kjer je javnost vedno izključena. Pod tem načelom je mišljena pravica javno govoriti, pisati ali objavljati v medijih o poteku obravnave, čeprav predstavlja to načelo nevarnost, da preko medijev vplivajo na odločitev ali razmišljanje sodišča v konkretni zadevi, ki je odprta za javnost.²¹
- *Načelo materialne resnice*: zakonska določba 17. člena ZKP nalaga sodišču, da z enako pazljivostjo preizkusi in ugotovi vsa dejstva, tako tista, ki obdolženca bremenijo, kot tista, ki so mu v korist. Sam izraz materialna resnica pomeni najvišjo stopnjo spoznanja o resničnosti dejstev in je tudi sredstvo za razrešitev spora med strankami, s katerimi ugotavljamo, ali je očitok obtožbe zoper

---

¹⁹ Prvi odstavek 18. člena ZKP in Povzeto po Šugman S. Katja, Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 69.

²⁰ Izključiti je potrebno zaradi varovanja tajnosti, varstva javnega reda, varstva morale, varstva osebnega ali družinskega življenja obtoženca ali oškodovanca, koristi mladoletnika, če bi po mnenju senata javnost škodovala interesom pravičnosti.

²¹ Več o tem Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 258 – 261.

obdolženca utemeljen ali ne. Da pa resnica ni izključno edini cilj kazenskega postopka so pokazali instituti, ki pomenijo odstop od tega načela:

- *Načelo objektivne identitete med obtožbo in sodbo*, po katerem se lahko sodba nanaša le na dejanje, ki je predmet obtožbe, obsežene v vloženi ali na glavni obravnavi spremenjeni ali razširjeni obtožnici (glej 1. odstavek 354. člena ZKP).
- *Prepoved reformatio in peius* oziroma prepoved spremembe sodbe v obdolženčevo škodo (glej 385. člen ZKP).
- *Pravica privilegiranih prič*, da se lahko oprostijo dolžnosti pričanja, če so si z obdolžencem v takem odnosu, kot ga določa ZKP v 235. do 237. členu.
- *Prepoved upoštevanja tistih spoznanj o okoliščinah kaznivega dejanja*, do katerih se ni prišlo na način, določen z zakonom (18. in 83. člen ZKP).
- *Pravica obdolženca do molka*, saj se ta ni dolžan zagovarjati in tudi ne priznati kaznivega dejanja (5. člen ZKP).²²

---

²² Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 261 – 275.

3. ORGANIZACIJA IN POTEK KAZENSKEGA POSTOPKA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

3.1. Organizacija sodišč

Združene države Amerike (v nadaljevanju: ZDA) so razdeljene na 50 zveznih držav, zaradi česar je sodna veja oblasti razdeljena v dve hierarhiji sodišč. Ločimo zvezna sodišča, ki sodijo na ravni zveznih predpisov, in federalna (državna) sodišča, ki pa sodijo na ravni državnih predpisov. Na državni ravni zato ločujemo:

- *Okrajno sodišče* (ang. District Court): je pristojno za sojenja v primeru kršitve zakonov, deli se na civilne in kazenske zadeve. Teh je po ZDA natanko 94 in obstajajo že od 18. stoletja.
- *Okrožno sodišče* (ang. Court of Appeal): to sodišče je za razliko od slovenskega sistema sodišč pristojno za pregledovanje pravilnosti izvedbe postopkov, ne pa za obravnavanje posamičnih zadev. Teh sodišč je po ZDA 12, razdeljena so po celotnem ozemlju. Ustanovljena so bila v 19. stoletju, zato da bi se razbremenilo Vrhovno sodišče.
- *Vrhovno sodišče* (ang. Supreme Court of the United States): velja kot najvišja instanca v ZDA in je simbol pravičnosti, ki je varovan z Ustavo ZDA. Na Vrhovno sodišče se je zato možno obrniti le takrat, kadar tako določa Ustava ali zvezni zakon, ki temelji na Ustavi. To sodišče je samo eno, zato so vrhovni sodniki izvoljeni s strani predsednika ZDA in s soglasjem Senata, njihov mandat pa je trajen. Vloga vrhovnega sodnika je v ZDA tako pomembna, da bi lahko rekli, da se kosa z vlogo predsednika ZDA. Sodnikov je osem in en predsednik sodišča.²³

Vsaka posamična zvezna država pa ima še svojo hierarhijo, ki jih zvezne države določijo s svojo zakonodajo. Načeloma imajo po tri stopnje sodišč, vendar obstajajo izjeme, kjer lahko najdemo samo dve stopnji. Tristopenjska sodišča načeloma lahko razdelimo na:

- *Okrožno ali okrajno sodišče* (ang. District Court/County Court): Poimenovanje je odvisno od vsake posamezne zvezne države.. Nekatere zvezne države so

---

²³ Primerjaj Teršek A., Veliki sodobni pravni sistemi – Temeljne značilnosti sistema common law, Teorija in Praksa, s.l., s.a..

uzakonile še dve nižji stopnji sodišč, kar pomeni, da je eno sodišče pristojno za sojenje o lažjih kaznivih dejanjih, drugo pa rešuje hujša kazniva dejanja. Slednja imenujemo tudi sodišča z generalno jurisdikcijo (ang. Court of General Jurisdiction).

- *Pritožbeno sodišče* (ang. Court of Appeal): Večina zveznih držav jih ima, vendar pa ne vse.. V določenih zveznih državah, ki te stopnje sodišča nimajo, o pritožbah odloča vrhovno sodišče zvezne države.
- *Vrhovno sodišče* (ang. State Supreme Court): Velja za najvišjo stopnjo sodišča v vsaki posamezni zvezni državi. Ponekod služi kot pritožbeno sodišče, na splošno pa odloča le o redkih primerih, pri čemer odločajo vsi sodniki tega sodišča in ne zgolj tisti v senatu sodnikov.²⁴

ZDA je uzakonila porotni sistem odločanja v konkretnih zadevah, kar pomeni, da sta v postopku sojenja prisotni dve telesi in ne samo eno. To sta sodnik in porota (ang. Jury), ki je sestavljena iz konkretnega števila državljanov ZDA, ki jo poimenujemo tudi laična porota, in se razlikuje od porote, ki jo sestavljajo samo sodniki. Določila o tem, kdo je lahko član porote, ureja poseben zakon v vsaki posamezni zvezni državi (ang. The Jury Act), ki določa, da porotnik ne sme biti oseba, ki:

- ni državljan ZDA in ni star 18 let,
- ne zna brati ali pisati,
- ne govori ali ne razume angleškega jezika,
- je nezmožna opravljati delo zaradi duševne ali telesne hibe,
- je bila obsojena na zaporno kazen 1 leta ali več.

Na federalni (državni) ravni pa obstoja poseben predpis za sprejem porote, t. i. "Federal Jury Selection and Service Act".²⁵ Kazenski postopek v ZDA ločuje in zahteva dve vrsti porote, in sicer t. i. "Grand Jury", sestavljena iz 16 do 23 porotnikov, ki preučijo,

---

²⁴ Povzeto po Israel H. J., K. Yale, LaFave R. W., Criminal procedure and the constitution: leading supreme court cases and introductory text, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1991, strani 27 – 31.

²⁵ Povzeto po Kamisar Y., LaFave R. W., Israel H. J., Modern criminal procedure: cases, comments, questions, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1986, stran 834.

ali obstaja dovolj razlogov za obtožbo, ki se vloži kasneje, in t. i. "Trial Jury/Petit Jury", sestavljena iz 12 sodečih porotnikov, ki na glavni obravnavi odločajo o krivdi.²⁶

3.2. Potek kazenskega postopka

Za razliko od slovenskega sistema so ZDA prevzeli akuzatorni ali adversarni postopek, ki se je razvil v času rimske države. Poleg ZDA se je ta postopek do danes ohranil še v Angliji. Akuzatorni postopek velja za enega najbolj demokratičnih postopkov, zasnovan je na ideji spora med dvema enakopravnima strankama. V dokaznem postopku ima sodišče pasivno vlogo, medtem ko glavna obravnava velja za edini stadij kazenskega postopka. Samo glasovanje o obtožbi je tajno, zoper izrečeno sodbo pritožba ni dopustna, saj sodba ne vsebuje obrazložitve.²⁷ Sodnik v akuzatornem postopku je le pasiven opazovalec dogajanja v sodni dvorani. Njegova naloga je predvsem predsedovanje samemu postopku, ki poteka, skrbi za red in mir, odloča o primernosti dokazov ter ugovorov, daje razna navodila poroti in jim pomaga pri razlagi pravnih pravil ter določenih dokazov, ki jih laična porota težje razume.²⁸

Kazensko pravo ZDA sestavlja več pravnih virov, in sicer Ustava ZDA, državne ustave posameznih zveznih držav, zvezni ali federalni zakoni, zvezna ali federalna sodna praksa, saj je ZDA del common law²⁹ sistema, in še drugi viri. Kot smo ugotovili, se organizacija sodišč med zveznimi državami razlikuje, podobno je pri samem kazenskem postopku. Ne bomo našli enotnega kazenskega zakona, niti za procesno niti za materialno kazensko pravo, ki bi veljal za vse zvezne države. Razlike v državah najdemo že v definiciji kaznivih dejanj in v različnih fazah postopka.³⁰

Tudi tukaj so odstopanja med posameznimi državami, zato bomo povzeli nek tipičen in enoten kazenski postopek, ki se odvija v večini zveznih držav, kljub temu pa upoštevajoč, da prihaja med državami do razlik.

---

²⁶ V sodbi Williams v. Florida iz leta 1970, je bilo floridsko sodišče soočeno z uporabo šestih porotnikov na glavni obravnavi, ne pa dvanajstih kot govori Ustava ZDA. Sodišče je odločilo, da lahko enako odloči porota šestih, kot porota dvanajstih in da VI. Amandma ne govori o dvanajstih porotnikih.

²⁷ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 67 – 71.

²⁸ Več o tem Mozetič P., Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, Scientia iustitia; 17, GV Založba, Ljubljana 2010, stran 36.

²⁹ ZDA je del sistema common law, ki je praksa katero so razvili sodniki z odločitvami sodišč. Tak sistem se je prenesel iz Anglije v ZDA in gre za nezapisano pravo, ki temelji na običajih, uzancih in sodnih primerih.

³⁰ Povzeto po Dakič D., Ekskluzija neveljavnih dokazov, Primerjalnopravna ureditev kazenskega postopka Združenih držav Amerike in Republike Slovenije, Diplomsko delo, Pravna fakulteta Maribor, Rogaška Slatina 2013, stran 21.

1. *Prijava kaznivega dejanja* (ang. The report of the Crime) – prijava dejanja pri policiji³¹, ki poskrbi za pridobivanje informacij o domnevnem kaznivem dejanju in njegovem storilcu.
2. *Poizvedovanje* (ang. Pre-Arrest Investigation) – pomeni iskanje informacij s strani policije, kar največkrat pomeni zaslišanje osumljenca, prič, ogled kraja storitve kaznivega dejanja, itd.
3. *Aretacija* (ang. Arrest) – nastopi, kadar so podani verjetni razlogi, da je osumljenec storil kaznivo dejanje.
4. *Dokumentacija osebnih podatkov osumljenca* (ang. Booking) – kadar je osumljenec pripeljan v pripor, se le-ta identificira s podajanjem osebnih podatkov, prstnih odtisov, fotografij. Osumljenec je seznanjen s tem, česa je obtožen in da bo pridržan v priporu, dokler ne bo pripeljan pred sodnika.
5. *Poizvedovanje* (ang. Post-Arrest Investigation) – gre za vnovično pridobivanje informacij in dokazov v času, ko je osumljenec v priporu.
6. *Odločanje o vložitvi obtožbe* (ang. The Decision to Charge) – na podlagi pridobljenih informacij in dokazov se policija odloči, ali bo obtožbo posredovala državnemu tožilcu, da ta začne postopek.
7. *Vložitev obtožnice* (ang. Filing the Complaint) – vpeljava tožilca v postopek, da pregleda dejstva in že zbrane dokaze.
8. *Prvo soočenje* (ang. The First Appearance) – pomeni, da je osumljenec prepeljan iz pripora pred sodišče, kjer se ga seznanjajo z vsemi dejstvi in pravicami, ki jih kot osumljenec ima. Najpomembnejša pravica v tej fazi je pravica do zagovornika, ki si ga lahko izbere sam ali pa se mu določi brezplačna pomoč. V tej fazi lahko obtoženec zahteva plačilo varščine proti izpustu na svobodo.
9. *Predhodno zaslišanje* (ang. Preliminary Hearing)³² – je vmesna faza, ki ni nujno potrebna, saj lahko tožilec posreduje zadevo "Grand Jury". Do te faze pride v primeru, ko jo zahteva obtoženec, saj je to ena izmed njegovih pravic.
10. *Pregled Velike porote* (ang. Grand Jury Review) – porotnikom so predstavljeni le dokazi, ki jih predstavi tožilec, na podlagi katerih ti odločijo, ali gre zadeva v sojenje ali se tukaj ustavi, zaradi pomanjkanja dokazov. Obtoženec v tej fazi nima pravice navajati nobenih dokazov.
11. *Vložitev obtožnice* (ang. Filing of the Indictment).

³¹ Policija ali "Police agencies": sestavljena iz federalne policije ali "Federal Agencies", državne policije ali "State Agencies/Police", lokalne policije ali "Local police agencies".

³² Zvezna država New York ne pozna predhodnega zaslišanja.

12. *Branje obtožnice* (ang. Arraignment on the Indictment) – obtožencu se pred sodiščem prebere obtožnica in takrat se lahko izjasni, ali priznava kaznivo dejanje ali se zagovarja kot nedolžen ter nasprotuje obtožnici.³³
13. *Predlogi pred postopkom* (ang. Pretrial Motions) – v tej fazi ima odvetnik obtoženca pravico navesti in predložiti svoje dokaze za obrambo, priče, lahko celo zahteva izključitev dokazov državnega tožilca. To fazo postopka imenujemo razkritje (ang. Discovery), kjer stranki postopka izvesta za dokaze druga druge.
14. *Sojenje* (ang. The Trial) – sojenje poteka pred laično poroto, pri čemer je število porotnikov odvisno od teže kaznivega dejanja.³⁴
15. *Izrek sodbe* (ang. Sentencing).
16. *Pritožba* (ang. Appeal) – vloži se pri pritožbenem sodišču (ang. Court of Appeal), v primeru, da le-tega v določeni zvezni državi ni, se pritožba vloži pri vrhovnem sodišču te zvezne države (ang. State Supreme Court). Pravico do pritožbe imajo samo obsojenci na zaporno kazen.
17. *Izredna pravna sredstva* (ang. Postconviction Remedies) – kadar je oseba izrabila vsa redna pravna sredstva, ima pravico do vložitve izrednega pravnega sredstva (ang. Habeas corpus), ki je pravica sodnika, da odredi izpustitev obsojenca na prostost v primerih, kadar le-ta meni, da je bil zapor odrejen protipravno.³⁵

Temeljne pravice izhajajo praviloma iz Ustave ZDA, kot najvišjega pravnega akta v državi. Če smo natančnejši, izhajajo pravice obdolženca iz amandmajev k Ustavi, govorimo namreč o VI. amandmaju³⁶ iz leta 1791, ki govori o obdolženčevi pravici do pravičnega in javnega sojenja s strani neodvisne ter nepristranske porote in da ima obdolženec pravico do predložitve svojih dokazov ter soočenja z vsemi dokazi, pričami, itd. Vse te pravice so skupne vsem zveznim državam, saj jih ureja Ustava ZDA in ne

---

³³ Obtoženec se v tej fazi izjasni, ali je kriv (ang. "guilty plea"), ali ni kriv (ang. "not guilty plea") ali izjavi, da ne nasprotuje obtožnici, vendar ne priznava krivde, niti ne trdi da je nedolžen (lat. "nollo contendere").

³⁴ Ločimo hujša kazniva dejanja (ang. Felony) in lažja kazniva dejanja (ang. Misdemeanors). Kadar je zagrožena kazen zopora nad šest mesecev, pride do porotnega sojenja, drugače sojenje poteka pred sodnikom posameznikom. To se seveda od države do države razlikuje.

³⁵ Povzeto po Israel H. J., Kamisar Y., LaFave R. W., Criminal procedure and the constitution: leading supreme court cases and introductory text, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1991, stran 13.

³⁶ Prvih 10 amandmajev k Ustavi ZDA se imenujejo s skupnim imenom "Bill of Rights". VI. Amandma govori: "In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witnesses against him; to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the Assistance of Counsel for his defense."

področna zakonodaja zveznih držav. Mi se bomo omejili le na tiste najpomembnejše pravice, ki vplivajo na sam potek kazenskega postopka v ZDA:

- *Pravica do hitrega sojenja* (ang. The right to a speedy trial): Najpomembnejša ustavna pravica obdolženca, ki izhaja že iz 13. stoletja iz Magne Charte Libertatum in je povzeta v VI. amandmaju k Ustavi ZDA ter velja še danes. V sodni praksi se je razvila teorija o varovanju interesov obdolženca s to pravico. Ta pravica varuje tri interese obdolženca, ki izhajajo iz te pravice. Prvi interes obdolženca je, da teče sojenje čim hitreje, drugi interes je, da se stroški sojenja znižajo, če sojenje poteka hitreje. Tretji interes je povezan z dokazi, ki s časom zbledijo, se težje pridobijo in s tem otežujejo postopek.³⁷ Sodišče je zato v sodbi *Barker v. Wingo*³⁸ razvilo tako imenovan "Balancing Test", ki nam pove, ali je bila kršena pravica obdolženca do hitrega sojenja.

Na federalni (državni) ravni je bil sprejet akt, imenovan "The Speedy Trial Act", iz leta 1974, ki določa časovne omejitve za sodišča na federalni ravni. V aktu je določeno petletno obdobje kot maksimalen rok, do katerega je potrebno konkreten primer razrešiti. Določen je tudi 30 dnevni rok za začetek postopka po vložitvi obtožnice, sicer se primer opusti in prekine.³⁹

- *Pravica do sojenja pred nepristransko poroto* (ang. Right to jury trial): Temeljna pravica obdolženca je, da mu sodi nepristranska porota in da sojenje poteka v njegovi državi. V sodni praksi, konkretno v primeru *Duncan v. Louisiana*⁴⁰, je bilo govora o poteku sojenja pred poroto in kako je le-to lahko pomanjkljivo z možnostjo zlorab. Sodišče je tekom postopka obrazložilo, da je porota laična zato, da je sojenje nepristransko in ima posledično funkcijo varovanja obdolženega pred nepremišljenimi ter nepravilnimi odločitvami. V

---

³⁷ *Smith v. Hooey*, 393 U.S. 374, 89, S.Ct. 575, 21 L.Ed.2d 607 (1969) in *United States v. Lovasco*, 431 U.S. 783 (1977).

³⁸ *Barker v. Wingo*, 407 U.S. 514, 92 S.Ct. 2182, 33 L.Ed.2d 101 (1972). Ta test ima 4 korake:

1. korak: dolžina zamude (ali je trajala zamuda več kot 5 let);

2. korak: razlog za zamudo (če priča ni bila dosegljiva, prenatrpana sodišča,...);

3. korak: ali in kdaj je tožena stranka uveljavila svojo pravico do hitrega sojenja (če je ni uveljavljala takoj, ampak kasneje ko je imela "korist",...);

4. korak: ali je bila tožena stranka oškodovana z zamudo (če je bila oškodovana minimalno kot na primer, da je živela pod vplivom javnosti, da je kriv,...). Povzeto po Israel H. J., Kamisar Y., LaFave R. W., *Criminal procedure and the constitution: leading supreme court cases and introductory text*, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1991, strani 687 – 704.

³⁹ Sedem zveznih držav je celo sprejelo akt "Uniform Mandatory Disposition of Detainers Act", ki govori o pravici do čim hitrejšega sojenja pripornika, ki lahko vloži zahtevo za sojenje in postopek se mora začeti v 90 dneh, saj drugače primer opustijo.

⁴⁰ *Duncan v. Louisiana*, 391 U.S. 145, 88 S.Ct. 1444, 20 L.Ed.2d 491 (1937).

manjšini zveznih držav imata obe stranki pravico do zamenjave tako sodnika kot porotnika brez obrazložitve, v kolikor menita da sojenje ne bo nepristransko. Ne samo porotniki, ampak tudi sodniki na glavni obravnavi so namreč lahko pristranski, npr. če komentirajo kakršnekoli dokaze, postavljajo pričam vprašanja, čeprav se od sodnika pričakuje, da bo tekom postopka pasiven in nevtralen.⁴¹

- *Pravica do javnega sojenja* (ang. The right to a public trial): Ta pravica pokriva vse faze sojenja od začetka postopka do razglasitve sodbe. Javnost dejansko preprečuje oziroma omejuje samovoljo sodišč. Pravica ni absolutna, saj se je skozi sodno prakso izoblikovala možnost izključitve javnosti s strani sodnika ali na zahtevo obdolženca, npr. kadar gre za otroke, so le-ti izključeni⁴², ali kadar sodišče meni, da bo zaradi javnosti postopek ogrožen⁴³ itd.

- *Pravica do pomoči zagovornika* (ang. The right to counsel): Skozi sodno prakso se je izkazalo, da je to pravica, ki obdolžencu pripada ne samo na glavni obravnavi, ampak ves čas kazenskega postopka, torej v vseh njegovih fazah⁴⁴. V zadevi Gideon v. Wainwright⁴⁵ se je utrdilo pravilo oziroma pravica do zagovornika, tudi v primeru, če si ga stranka ne more privoščiti in mu ga zato podeli sodišče.

- *Pravica do navzočnosti obdolženca* (ang. Presence of the defendant): Obdolženec ima pravico biti navzoč ves čas postopka, ki traja zoper njega. Vendar je v sodbi Illinois v. Allen⁴⁶ sodišče odločilo, da ta pravica ni absolutna, saj je lahko obdolženec v primeru motečega vedenja odstranjen, kar je tudi najhujša posledica. Sodnik je pristojen, da obdolženca opozori, kaznuje, odstrani iz dvorane ... V primeru Diaz v. United States⁴⁷ pa je bilo odločeno, da je

---

⁴¹ Več o tem Saltzburg A. S., American criminal procedure: cases and commentary, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1988, strani 891 – 960.

⁴² United States v. Short, 36 M.J. 802 [A.C.M.R. 1993].

⁴³ Waller v. Georgia, 467 U.S. 39, 104 S. Ct. 2210, 81 L. Ed. 2d 31 [1984].

⁴⁴ Brewer v. Williams, 430 U.S. 387, 97 S.Ct. 1232, 51 L.Ed.2d 424 (1977).

⁴⁵ Gideon v. Wainwright, 372 U.S. 335, 83 S. Ct. 792, 9 L. Ed. 2d 799 [1963].

⁴⁶ Illinois v. Allen, 397 U.S. 337, 90 S.Ct. 1057, 25 L.Ed.2d 353 (1970).

⁴⁷ Diaz v. United States, 223 U.S. 442, 32 S.Ct. 250, 56 L.Ed. 500 (1912).

obdolženčeva pravica, da se lahko sam kadarkoli odloči, da zapusti sodno dvorano, pri tem pa sodišče postopka ne prekine, ampak ga nadaljuje brez navzočnosti obdolženca.

- *Pravica do konfrontacije* (ang. The right of confrontation): Ta pravica najbolj omejuje tožilca, da ne sme uporabiti izjav oseb, ki niso pričale na sodišču. Ta pravica namreč obdolžencu omogoča, da je soočen s pričo, ki priča proti njemu, hkrati pa mu omogoča, da tudi sam privede pričo pred sodišče za svojo obrambo.⁴⁸
- *Pravica do molka* (ang. The defendant's right to remain silent): Ta privilegij varuje obdolženca, da lahko zavrne vpoklic kot priča pred sodnikom in poroto tekom sojenja. Molk obdolženca pomeni, da se je zavestno odločil, da njegova plat zgodbe ne bo nikoli slišana, kar samega kazenskega postopka ne naredi protipravnega, ampak zgolj težjega. V primeru *Carter v. Kentucky*⁴⁹ je bilo glavno vprašanje to, ali molk obdolženca pomeni priznanje krivde, nakar je sodišče obrazložilo, da molk pomeni zgolj odločitev obdolženca, da ne želi biti slišan.

---

⁴⁸ Več o tem Israel H. J., Kamisar Y., LaFave R. W., *Criminal procedure and the constitution: leading supreme court cases and introductory text*, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1991, stran 653.

⁴⁹ *Carter v. Kentucky*, 450 U.S. 288, 101 S.Ct.1112, 67 L.Ed.2d 241 (1981).

4. NAČELA POTEKA KAZENSKEGA POSTOPKA V REPUBLIKI SLOVENIJI V PRIMERJAVI Z NAČELI ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE

Sodba je zakonita, če je v dejanskem pogledu pravilna in če sta na pravilno ugotovljeno dejansko stanje pravilno uporabljeni kazensko materialno in procesno pravo. Kar pomeni, da mora sodišče razrešiti vsa dejanska vprašanja, kajti problem je, da je kaznivo dejanje storjeno v preteklosti, razjasnjeno pa mora biti v trenutku, ko se konkretna zadeva presoja. Zato mora sodišče v času sojenja upoštevati temeljna načela kazenskega postopka, ki so del zakonodaje v večini držav po svetu.⁵⁰

Bistveno za kazenski postopek je, da se pred sodiščem obravnavajo dejstva, ki obdolženca obremenjujejo, kot tudi dejstva, ki so mu v korist. To načelo najdemo v slovenski zakonodaji v 17. členu ZKP, medtem ko to načelo ni izrecno uzakonjeno kot načelo v ameriški zakonodaji, a velja, da lahko obe stranki postopka predložita kakršnekoli dokaze, ki obdolženca obremenjujejo ali kažejo na njegovo nedolžnost. Ker je ameriški postopek akuzatoren, je naloga strank, da zbirata dokaze.

Skupno obema pravnima sistemoma je načelo javnosti. Z razliko, da je slovenska zakonodaja bolj podrobno uzakonila, kdaj prihaja do izključitve javnosti, medtem ko ameriški sistem tega nima določenega v določbah zakona, ampak skozi sodno prakso, kadar se v konkretnih zadevah ugotovi, da pravica do javnega sojenja ni absolutna.

Bistvena razlika med obema sistemoma je v inkvizitornosti in hkrati kontradiktornosti slovenskih sodišč, kjer je pravica sodišča, da samo ugotavlja dejstva v konkretni zadevi, česar pri akuzatornem ameriškem sistemu ne najdemo, saj je za akuzatoren postopek značilno, da so temeljne procesne funkcije strogo ločene. Dokazno breme nosi državni tožilec in ne tudi sodišče. Vloga sodišča v akuzatornem postopku je pasivna in zgolj razsodniška. Funkcija sodišča ni v zbiranju dokazov, zato je v ameriškem sistemu glavni in edini stadij kazenskega postopka glavna obravnava, medtem ko pozna slovenski kazenski postopek več faz, kakor je bilo razvidno v prejšnjih dveh poglavjih.⁵¹ Skupna obema sistemoma je pravica obdolženca do molka⁵² oziroma

---

⁵⁰ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 517.

⁵¹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 72 in 73.

⁵² Glej 5. člen ZKP.

pasivnosti tekom glavnega stadija oziroma tekom glavne obravnave. Skupna jima je tudi pravica do navzočnosti tekom glavne obravnave, čeprav oba sistema poznavata izjemo, kadar obravnava poteka tudi ob nenavzočnosti obdolženca. Iz pravice do molka, ki se je prvotno pojavila v znani ameriški sodni praksi, v primeru *Miranda v. Arizona*⁵³ pred Vrhovnim sodiščem ZDA, kjer morajo organi pregona osebo, ki so jo priprli, pred kakršnimkoli zaslišanjem obvestiti o njenih pravicah⁵⁴, torej oseba ima pravico molčati ter da smejo vsako izjavo, ki jo poda, uporabiti kot dokaz zoper njo ter da ima pravico do navzočnosti zagovornika, ki si ga oseba izbere sama ali ji ga dodeli sodišče. V ameriški sodni praksi, *North Carolina v. Butler*⁵⁵ in *Tague v. Louisiana*⁵⁶, kjer je Vrhovno sodišče ZDA poudarilo, da se tem pravicam lahko obdolženec odpove vselej, kadar je to možno dokazati, pri čemer se odločitev v sodbi ne sme nanašati na kakršnekoli izjave, če so bile te pravice kršene. Podobne primere je presojalo Ustavno sodišče RS, kjer so menili, da pravni pouk pomeni priznanje krivde kot olajševalno okoliščino oziroma v nasprotnem primeru, da molk pomeni oteževanje zbiranja dokazov⁵⁷ in v bistvu pomeni kršitev pravice do molka ter domneve nedolžnosti.⁵⁸ Predvsem se zdi pomembno poudariti institut, ki ga je uporabljala ameriška zakonodaja in se je prenesel tudi z novelo K v slovensko kazensko procesno zakonodajo (ZKP-K⁵⁹). Gre za tako imenovan institut sporazum o priznanju krivde (ang. *Plea bargaining*), kjer lahko obdolženi pred začetkom glavne obravnave na podlagi pogajanj s tožilcem prizna krivdo in se izogne preostalemu kazenskemu postopku – izogne se glavni obravnavi, ki je javna, kontradiktorna in namenjena neposredni izvedbi dokazov. Torej pride po skrajšanem postopku brez glavne obravnave do naroka za izrek sankcije. Sam namen tega instituta je, da se omogoči hitrejši in bolj ekonomičen kazenski postopek. Sodba, sprejeta na podlagi sporazuma o priznanju krivde, se ne sme izpodbijati zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja. To priznanje krivde je v slovenski zakonodaji omejeno z vsebinskimi pogoji:

- priznanje mora biti razumno oziroma zavedati se mora posledic svojega priznanja,
- dano mora biti prostovoljno,

---

⁵³ *Miranda v. Arizona*, 384 U.S. 436 (1966).

⁵⁴ 4., 203., 227., 321. člen ZKP.

⁵⁵ *North Carolina v. Butler*, 411 U.S. 369 (1979).

⁵⁶ *Tague v. Louisiana*, 44 U.S. 469 (1980).

⁵⁷ Up-134/97.

⁵⁸ Več o tem Dežman Z., Erbežnik A., *Kazensko procesno pravo Republike Slovenije*, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 333 – 339.

⁵⁹ Novela ZKP-K, sprejeta 2.11.2011, je začela veljati 15.5.2012.

- biti mora jasno in popolno, obdolženec torej ne sme priznati samo zato, da bi dobil nižjo kazen, medtem ko je v ameriškem postopku to mnogokrat razlog za sprejetje plea bargaininga,
- na to krivdo ne sme kazati samo obdolženčevo priznanje, ampak še kakšni drugi dokazi, pri čemer v ameriškem postopku drugi dokazi niso več potrebni. Bistvena razlika je, da morajo biti pri slovenskem institutu podani kakšni drugi dokazi, ki nakazujejo na obdolženčevo krivdo, pridobljeni v preiskavi do priznanja in kasneje ne izvajajo več drugih dokazov.

Poudariti je treba, da je v kazenskem postopku temeljno načelo iskanje resnice. Zato mora biti za obsodbo, četudi na podlagi sporazuma, sodišče prepričano o krivdi obdolženca, ta pa mora biti poučen o vseh svojih pravicah, ki mu jih določa zakonodaja.⁶⁰

Ta način reševanja kazenskih zadev ima nekaj prednosti, predvsem izognitev rednemu in dolgemu postopku, možnost izreka oziroma pogajanja o izreku nižje kazni, kot bi jo izreklo sodišče po koncu postopka, hkrati pa gre za ekonomično rešitev zadeve.

S sprejetjem tega instituta v slovensko kazensko zakonodajo je treba poudariti, da je leta v nasprotju z nekaterimi uzakonjenimi načeli postopka:

- vsakdo ima namreč pravico do neodvisnega in nepristranskega sojenja, do katerega pa v primeru sporazuma o priznanju krivde ne pride, saj se s tem odpove pravici do sojenja in do glavne obravnave, posledično se odpove načelu neposrednosti, ustnosti, kontradiktornosti itd,
- s priznanjem krivde se obdolženec odpove pravici do obrambe pred sodiščem, saj se odpove glavni obravnavi, kjer bi moral dokazovati svojo nedolžnost,
- obdolženec in tožilec imata v kazenskem postopku enakopraven položaj, vendar ima s sprejetjem novega instituta tožilec priložnost, da vpliva na odločitev obdolženca ali naj sprejme sporazum, saj mu lahko tožilec v zameno ponudi milejšo kazen, obdolženec pa se odpove določenim procesnim jamstvom v zameno za obsodbo z nižjo kaznijo. Saj obdolženec v primeru, da zavrne tožilčev predlog za sporazum, tvega obsodbo za višjo kazen v primeru poteka glavne obravnave,

---

⁶⁰ Povzeto po Šijanec B., Formalna dokazna pravila (s poudarkom na dokazovanje s privilegiranimi pričami), Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2014, strani 25 – 27.

- sporazum, ki povzroča pogajanja, posledično zabrisuje meje med organi pregona, obrambe in sojenja,
- omejuje se načelo proste presoje dokazov, vendar ne v celoti, saj so kljub priznanju obdolženca, potrebni dodatni dokazi, ki nakazujejo na krivdo obdolženca, preden sodišče izreče obsodilno sodbo,
- ogrožene so pravica do molka, privilegij zoper samoobtožbo in domneva nedolžnosti, saj lahko tožilec s ponudbo sporazumnega priznanja krivde drastično vpliva na odločitev obdolženca ter s tem ogrozi njegove temeljne pravice.⁶¹

V ZDA ni sodnega nadzora nad pogajanja, sodelujeta zgolj tožilec in osumljenec, kar pa velikokrat vodi k zlorabam v škodo osumljenca. Prisotnost sodnika ni potrebna, saj zadostuje že prisotnost zagovornika osumljenca. V določenih zveznih državah so skušali plea bargaining celo prepovedati (npr. Kalifornija, Aljaska), vendar prepoved v praksi ni zaživela, saj so stranke vedno našle način za izogib tem prepovedim.⁶²

---

⁶¹ Več o tem Zakšek K., Retrospektiva novel Zakona o kazenskem postopku, Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2014, strani 37 – 42.

⁶² Povzeto po Šugman K., Izhodišča za nov model kazenskega postopa, Institut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana 2006, stran 49.

5. FAZE IN NAČELA DOKAZNEGA POSTOPKA

5.1. Faze dokazovanja

Dokazni postopek je postopek, v katerem sodišče izvaja dokaze z namenom, da se ugotovijo pravno pomembna dejstva. Ta postopek je predpisan z zakonom, ki določa pravila o postopku zasliševanja obdolženca, prič in izvedencev. Dokazni postopek se začne na glavni obravnavi, takoj za zaslišanjem obdolženca, ki prav tako velja kot dokazno sredstvo. Dokazi se torej izvajajo po predlogu strank in sodišča. Stranke imajo namreč neomejeno pravico predlaganja dokazov, nimajo pa absolutne pravice do izvedbe dokazov, saj sodišče zavrne le tiste dokazne predloge, ki niso pomembni za odločitev, ali v primeru, da bi bilo izvajanje dokazov zaradi jasnosti zadeve odveč. To bi naj bili upravičeni razlogi zaradi katerih se lahko zavrne dokazni predlog.⁶³ Za sam dokazni postopek je značilno, da poteka po določenih fazah. Te faze so sledeče:

- **Odkrivanje dokazov**

V tej fazi gre za poizvedovanje pri pričah, ali le-te vedo karkoli o domnevnem kaznivem dejanju. Pomeni odkrivanje raznih materialnih dokazov, kot so vzorci DNK, prstni odtisi ali kakršnikoli drugi odtisi, ki so posledica storitve kaznivega dejanja.⁶⁴

- **Zavarovanje dokazov**

Pomeni zaslišanje prič takoj po dogodku in zavarovanje materialnih dokazov.⁶⁵ V ameriškem pravu najdemo določbe, da lahko sodišče na predlog katerekoli stranke in v izjemnih okoliščinah (če je to v interesu pravičnosti) odredi, da se izvede dokaz celo pred glavno obravnavo ter se le-ta zavaruje za kasnejšo uporabo na glavni obravnavi (ang. Depositions).⁶⁶

---

⁶³ Dvoršek A., Selinšek L., Nekateri praktični problemi dokazovanja v kazenskih postopkih, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta in Fakulteta za varnostne vede, Maribor 2008, stran 40.

⁶⁴ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 540.

⁶⁵ Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 540.

⁶⁶ Povzeto po Šugman K., Izhodišča za nov model kazenskega postopa, Institut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana 2006, stran 318.

- Sprejemanje in izvajanje dokazov

Gre na primer za odločanje o dokaznih predlogih ali izvajanje dokazov, kot na primer zaslišanje prič, ogled in branje listin, poslušanje posnetkov, ogled posnetkov itd.⁶⁷

Ustava ZDA določa, da ima obtoženi pravico do prisilnega postopka za zagotovitev njemu ugodnih prič (ang. Subpoena) – postopek vabljenja prič, postopek za predložitev listin in predmetov, postopek vabljenja na narok za zavarovanje dokazov ...⁶⁸

- Preizkus oziroma ocena dokazov

Z drugimi besedami tudi dokazna ocena, ki pomeni preizkus verodostojnosti dokazov in ugotovitev, ali določeno dejstvo obstaja ali ne. Postopek poteka tako, da se najprej presodi vsak posamezen dokaz posebej, na koncu po izvedbi vseh dokazov pa se vsi dokazi presodijo skupaj kot celota. Ločiti moramo neposredne in posredne dokaze. Pri slednjih, t. i. indiciranih dokazih, je treba poleg presoje verodostojnosti teh dokazov opraviti še oceno o dokaznem pomenu indica za logičen sklep o obstoju kakšnega pomembnega dejstva. Pri neposrednih dokazih pa to ne velja, ampak se opravi le presoja verodostojnosti, da se tako ugotovi zanesljivost dokaza.⁶⁹

Te faze in dejanja potekajo skozi različne procesne subjekte. V fazi ocene dokazov igra najpomembnejšo vlogo sodišče oziroma sodnik, ki ima vlogo organizatorja in hkrati pasivnega opazovalca, pred katerim stranke skušajo dokazati utemeljenost ali neutemeljenost obtožnice. V slovenskem kazenskem postopku, ki velja za tip mešanega postopka med akuzatornim in inkvizitornim, je dokazno breme razporejeno med tožilca, subsidiarno na sodišče in tudi med obdolženca. Medtem ko v ameriškem pravu dokaznega bremena ne nosi sodišče oziroma sodnik. Obdolženec nosi zgolj materialno dokazno breme, saj je njegov interes, da dokaže svojo nedolžnost, ni pa to njegova procesna dolžnost, tako kot je to pri tožilcu. Zato nosi tožilec formalno dokazno breme. Dolžnost tožilca je namreč dokazati krivdo obdolženca, medtem ko je obdolženčev interes, da dokaže svoje trditve in tako dokaže svojo obrambo. Kajti če obdolženec v

---

⁶⁷ Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 540 in 541.

⁶⁸ Več o tem Šugman K., Izhodišča za nov model kazenskega postopa, Institut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana 2006, stran 319.

⁶⁹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 541.

svoji obrambi zatrjuje kakršnokoli dejstvo, je naloga sodišča, da preveri verodostojnost tega dejstva.⁷⁰

Dokazni postopek po drugem odstavku 329. člena ZKP obsega vsa dejstva, za katera sodišče meni, da so pomembna za pravilno presojo. Stranke sodišču predlagajo, kateri dokazi bodo izvedeni, sodišče pa v vsakem posamičnem primeru odloča, ali bodo ti dokazi in predlogi izvedeni oziroma kateri dokazni predlog naj bo izveden. Dokazni predlog je procesno dejanje obrambe, s katerim obdolženec zahteva izvedbo določenega dokaza. Hkrati pa mora stranka, ki dokaz predlaga, v dokaznem predlogu podati, kakšne so okoliščine, kaj s tem dokazuje in zakaj lahko izvedba točno tega dokaza kakorkoli prispeva k razjasnitvi zadeve.⁷¹

Po določbah ZKP se najprej izvedejo dokazi, ki jih predlaga tožilec, nato tisti, ki jih predlaga obramba ter na samem koncu še dokazi, katerih izvedbo odredi senat po uradni dolžnosti.⁷² V ZDA v določenih zveznih državah pravila določajo, da stranka obvesti nasprotno stranko o dokazih, katerih izvedbo namerava predlagati na glavni obravnavi, namen teh pravil je preprečiti presenečenja na glavni obravnavi. Enako velja za tožilca, ki mora obdolženca seznaniti o dokazih, ki jih namerava predstaviti ter daje obdolžencu tako možnost, da se pripravi na zahtevo po izločitvi teh dokazov ali pripravi dokaze, ki kažejo ravno nasprotno. Določene zvezne države določajo, da stranka pred sodiščem poda zahtevo, da nasprotna stran razkrije dokaze, ki jih namerava predstaviti na glavni obravnavi. Zahteva se vloži pred glavno obravnavo v določenem roku. Tožilec lahko v ameriškem postopku zahteva razkritje dokazov s strani obdolženca le, če je obdolženec to pred tem zahteval od tožilca.⁷³ V slovenskem kazenskem postopku bo senat pred koncem dokaznega postopka izdal sklep, s katerim bo izločil iz spisa določene dokaze, na katera se sodba ne sme opirati. Medtem ko v ameriškem sistemu sodnik poroto zgolj opozori, da ta dokaz ni pridobljen zakonito in naj ga ne uporabijo pri odločanju o krivdi. Kljub opozorilu obstaja velika možnost, da porota odloči na podlagi nezakonitega dokaza, ki ne bi smel biti predmet dokaznega postopka, saj porota svoje odločitve namreč ni dolžna obrazložiti. Sklepamo torej lahko, da v ZDA pride hitreje do psihološke okužbe kot pa v slovenskem sistemu.

---

⁷⁰ Več o tem Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 540 – 542.

⁷¹ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 91.

⁷² Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 543.

⁷³ Povzeto po Šugman K., Izhodišča za nov model kazenskega postopa, Institut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana 2006, strani 315 in 316.

Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin določa, da ima vsakdo, ki je obdolžen kaznivega dejanja, pravico, da zaslišuje ali zahteva zaslišanje obremenilnih prič ter da se doseže njihova navzočnost.

Zaradi predlogov sodišču za izvedbo dokazov, sta sodišče in obramba velikokrat v sporu glede tega:

- ali je predlagan dokaz pravno relevanten,
- ali predlagan dokaz sploh obstaja,
- ali je obramba izkazala oboje z ustrežno stopnjo verjetnosti in
- ali bo dokaz v korist obdolženca oziroma ali bo le ta uspešen.⁷⁴

Predlagan dokaz je pravno relevanten takrat, kadar bo obramba z njim želela nekaj dokazati ali izpodbijati kakšno dejstvo. Ustavno sodišče RS je izoblikovalo merila za presojo pravne relevantnosti dokazovanja:

- sodišče samo odloča, katere dokaze bo izvedlo in kako se bo presojala njihova verodostojnost,
- sodišče ni dolžno vsakega dokaznega predloga stranke tudi izvesti,
- dokazi, ki se izvajajo na sodišču, morajo biti pravno relevantni,
- obstajati mora določena stopnja verjetnosti dokaza,
- vsak dvoumni dokazni predlog mora biti v korist obdolžencu,
- predlagani dokazi morajo biti materialnopravno relevantni,
- ti dokazi morajo zadostiti določenemu dokaznemu bremenu.

Določeni teoretiki vidijo problematiko v izvajanju dokazov s strani sodišča po uradni dolžnosti, saj to naj ne bi bilo skladno z njihovo nepristransko vlogo. Sodnik naj bi namreč že imel izoblikovano hipotezo o zadevi, ki jo nato z določenimi dokazi samo še potrdi, poleg tega pa lahko tako prihaja do psihološke okužbe sodnikov. Medtem ko v ameriškem sistemu pride do okužbe porote, ne pa sodnika, saj ta nima vloge odločanja o zadevi. Marsikdo poudarja, da bi sodniki morali imeti zgolj vodstveno funkcijo, ne pa pravice do materialnega vodstva, kar pozna slovenski ZKP.⁷⁵

Sodnik mora v sodobnem kazenskem postopku pričakovati odločitve o tem, na katere dokaze bo oprl sodbo. Te odločitve bo črpal iz vsaj petih virov:

---

⁷⁴ Povzeto po Bošnjak Marko, Potek kazenskih postopkov v Sloveniji: analiza stanja in predlogi za spremembe, Pravna praksa; 1, GV revije, Ljubljana 2005.

⁷⁵ Povzeto po Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, stran 30.

- gradiva, zbrana v predkazenskem postopku in sodni preiskavi,
- gradiva, o katerem podatek v kazenskem postopku posreduje obramba,
- gradiva, pridobljena v nekazenskih postopkih in posredovana organom kazenskega postopka,
- gradiva, pridobljena v postopkih mednarodne pravne pomoči,
- gradiva, ki jih pridobijo zasebniki.⁷⁶

5.2. Načela dokazovanja

Nekatera izmed teh načel smo že pojasnili, druga pa bodo obrazložena tekom tega poglavja.⁷⁷

- Načelo iskanja resnice, preiskovalno in razpravno načelo

Načelo nalaga vsem državnim organom, da po resnici in popolnoma ugotovijo dejstva, ki so pomembna za izdajo sodne odločbe, saj je v interesu družbe, da se kaznuje storilca kaznivega dejanja in se ne kaznuje tistega, ki dejanja ni storil. Sodišče mora preizkusiti dejstva, ki obdolženca obremenjujejo, kot tudi dejstva, ki ga razbremenjujejo. To načelo je tesno povezano z že omenjenim razpravnim in preiskovalnim načelom v kazenskem postopku in se medsebojno prepletata.

Ta načela so omejena z "reformatio in peius", prepovedjo, ki se nanaša na primere, ko je vložena pritožba v korist obdolženca, pri čemer sodišče sodbe ne sme spremeniti v obdolženčevo škodo.⁷⁸

- Načelo proste presoje dokazov

Sodišče pri presoji izvedenih dokazov ni vezano z nobenimi formalnimi pravili, kako naj se presojajo dokazi. Sodnikova dokazna ocena mora temeljiti na objektivnem in človeškem logičnem mišljenju ter skladno z izkustvenimi predstavami, ki pa morajo biti preverljive, kajti sodnik mora z obrazložitvijo sodbe podati zadostne razloge, zakaj nek

⁷⁶ Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 27.

⁷⁷ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, strani 59 – 80.

⁷⁸ Povzeto po Šijanec B., Formalna dokazna pravila (s poudarkom na dokazovanje s privilegiranimi pričami), Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2014, strani 14 in 15.

dokaz šteje kot obstoječ. Vendar lahko v obrazložitvi uporabi samo tiste dokaze, ki so bili izvedeni tekom glavne obravnave.⁷⁹

- **Načelo neposrednosti**

Kot že omenjeno, lahko sodnik v obrazložitvi sodbe opre svojo odločitev le na tiste dokaze, ki so bili predmet glavne obravnave. Načelo neposrednosti določa sodišču, da mora listine, ki so predmet dokaznega postopka, pridobiti v izvorniku. Zaslišanja prič ali obdolženca morajo biti zapisana v zapisniku tekom obravnave. Tudi predmeti, ki so dokaz, morajo biti predloženi in prisotni v času glavne obravnave, da so tako lahko predmet neposredne zaznave s strani strank, prič in izvedencev. Tukaj poznamo določene izjeme, ki nekoliko odstopajo od teh pravil, npr. v primeru, da priča umre ali zboli v času postopka, se lahko zaslišanje te priče prebere na glavni obravnavi. Torej se lahko zapisniki o zaslišanjih nenavzočih prič in izvedencev preberejo tudi na glavni obravnavi ali pa se zapisnik prebere, ko pride do spremembe izjave.

Posledica tega načela je, da morajo sodbo izreči tisti sodniki, ki so sodelovali na glavni obravnavi. Za podlago lahko vzamejo samo tiste dokaze, ki so jih tekom obravnave zaznali. Kadar pride do zamenjave sodnika, se mora obravnava začeti znova pred novim sodnikom.⁸⁰

- **Prepoved opiranja sodnih odločb na nedovoljene dokaze**

Sodne odločbe smejo temeljiti le na tistih dokazih, ki so pridobljeni na pravno dovoljen način (drugi odstavek 18. člena ZKP). To pomeni, da se morajo organi postopka vzdržati tistih ravnanj, ki bi pomenila protipraven poseg v človekove pravice. To omejuje načelo proste presoje dokazov, saj sodišče ne sme upoštevati nedovoljenih dokazov. Zakonodajca vodi celo do tega, da mora biti sodnik, v primeru da se je seznanil z nedovoljenimi dokazi, izločen iz postopka.⁸¹

- **Domneva nedolžnosti in "in dubio pro reo"**

"Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, velja za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo."⁸² To načelo je izhodišče za zgradbo celotne sheme

---

⁷⁹ Povzeto po Šijanec B., Formalna dokazna pravila (s poudarkom na dokazovanje s privilegiranimi pričami), Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2014, stran 16.

⁸⁰ Več o tem Šijanec B., Formalna dokazna pravila (s poudarkom na dokazovanje s privilegiranimi pričami), Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2014, strani 17 in 18.

⁸¹ US RS, U-I-92/96-27.

⁸² Glej 27.člen URS, 3. člen ZKP in 6. člen EKČP.

dokazovanja in se tesno povezuje s pravico do molka ter prepovedjo izsiljevanja izpovedi. Sodnik mora priznavati možnost, da bo dokazni postopek pokazal, da obdolženi ni kriv in mora ohranjati odprtost do vseh možnih izidov postopka. Inkvizitorni postopek izhaja iz domneve krivde, ki temelji na predpostavki, da je že uvedba samega postopka dokaz, da je obdolženi kriv. Medtem ko je v adversarnem postopku temelj domneva nedolžnosti, ki preprečuje, da bi bil celoten postopek odločen že v trenutku, ko bi se le-ta začel. Razlikovati moramo dvoje, in sicer da mora za obsodilno sodbo sodnik biti prepričan, da je obdolženec res storil kaznivo dejanje (visoki dokazni standard), ter da se je o kazenski krivdi mogoče izreči le v celoti in ne deloma, zato je vse, kar je nekrivda, po načelu *in dubio pro reo* oprostilna sodba.⁸³ Domneva velja ves čas kazenskega postopka in za vse državne organe ter tudi v primerih izven postopka, dokler se z obsodilno sodbo ta domneva ne ovrže. Pravilo "in dubio pro reo" pripomore k temu, da je obsojen samo tisti, ki mu je krivda popolnoma dokazana. Da sodišče pride do te točke, mora zanesljivo ugotoviti dejansko stanje in izpolnjevanje predpostavk kaznivosti.⁸⁴

---

⁸³ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, strani 60 in 62.

⁸⁴ Več o tem Šijanec B., Formalna dokazna pravila (s poudarkom na dokazovanje s privilegiranimi pričami), Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2014, stran 13 in 14.

6. DOKAZNI STANDARD

Problem resnice v kazenskem postopku zadeva vprašanje uporabe ustrežnejših virov spoznanj o kaznivem dejanju, ki nakazujejo na resničnost kaznivega dejanja. Resnica je najvišja stopnja verjetnosti obstoja pravno pomembnih dejstev. Sodna resnica je hkrati absolutna in relativna. Absolutna je zato, ker mora dajati zanesljiv odgovor na vprašanje o kaznivem dejanju in storilcu dejanja, relativna resnica pa je, ker ni popolna ter brezpogojna. Če bi resnica bila samo absolutna, bi zadoščal samo en dokaz, ker pa je relativna, je potrebno za doseg resnice več dokazov, saj se z vsakim dokazom stopnja verjetnosti povečuje. Kot smo lahko ugotovili, je za obsodilno sodbo potrebna resnica, ki je relativna in absolutna, objektivna in subjektivna ter konkretna.⁸⁵

Kazenski postopek je psihološki proces, ki se giblje okrog določenih stopenj verjetnosti, kajti le tisto, kar je utemeljeno, je verjetno. Resnica, ki jo lahko spoznamo samo v kazenskem postopku, je vedno odvisna od kvantitete in kvalitete dokazov, ki morajo obstajati, da se lahko poseže v posameznikove temeljne pravice. Za to, da so takšni posegi dovoljeni, zakon določa nekakšne okvirje, ki morajo biti izpolnjeni, čemur pravimo dokazni standardi, ki pa niso nič drugega kot stopnje verjetnosti.⁸⁶

Dokazni standardi se povezujejo s pojmom dokaznega bremena, o katerem je že bilo govora, kajti tisti, ki dokazuje, mora za to, da doseže svoje, dokazati z določeno stopnjo verjetnosti, da je podan primeren dokazni standard za odreditev določenega posega. Tisti, ki nosi dokazno breme, mora sodišče ali poroto prepričati z določeno stopnjo prepričljivosti.⁸⁷ Sam pomen dokaznih standardov v kazenskem postopku je dvojen – gre za pomembne procesne garancije, ki preprečujejo državi samovoljo in čezmerno poseganje v posameznikove temeljne pravice in svoboščine, po drugi strani pa prispevajo k racionalnemu in bolj učinkovitemu poteku postopkov. Dokazni standardi se v postopku zvišujejo oziroma se povečuje verjetnost ali stopnja prepričanosti, da je določena oseba storila kaznivo dejanje.⁸⁸

---

⁸⁵ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 545 in 546.

⁸⁶ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 547.

⁸⁷ Več o tem Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, stran 32.

⁸⁸ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 102.

Slovenski ZKP pozna štiri stopnje, ki jih bomo za lažjo primerjavo dopolnili s sodno prakso ameriškega pravnega sistema, saj zakonodaja teh pojmov izrecno ne ureja tako v ameriškem kot tudi ne slovenskem pravnem redu.

6.1. Dokazni standardi v Republiki Sloveniji

- Razlogi za sum

Razlogi za sum so najnižji dokazni standard, ki ga slovenska zakonodaja pozna. To je zadosten standard za začetek predkazenskega postopka, da je bilo kaznivo dejanje storjeno in da se za to dejanje preganja storilca po uradni dolžnosti in ne na zasebno tožbo. Je edini standard za potrditev, za katerega ni potrebna sodna presoja oziroma predhodna odobritev.⁸⁹ Tej stopnji verjetnosti je zadoščeno že z obvestilom policiji o storjenem kaznivem dejanju in je faza, v kateri organi za notranje zadeve iščejo nasprotno stranko državnemu tožilcu. Nasprotne stranke še torej ni, zato se spor še ni izoblikoval. Ta standard ne dopušča uvedbe kazenskega postopka, dopušča pa določene posege v temeljne človekove pravice in svoboščine. Pristojni organi lahko zahtevajo obvestila od oseb, pregled sredstev, potnikov in prtljage, lahko omejijo gibanje osebe za določen čas ter prostor, zahtevajo odvzem prstnih odtisov, itd. Pristojni organi so torej dolžni storiti vse, kar je v njihovi moči, da pridobijo vse dokaze ali obvestila, ki nakazujejo na storjeno kaznivo dejanje. Policija mora to osebo obvestiti, da je osumljena kaznivega dejanja in da ima pravico do zagovornika.⁹⁰

- Utemeljeni razlogi za sum

Utemeljeni razlogi za sum so nov dokazni standard, ki ga je vzpostavilo Ustavno sodišče RS z odločbo U-I-25/95⁹¹, kasneje je bil ta standard sprejet v slovensko zakonodajo z novelo leta 1998. Teoretiki so mnenja, da gre za dokaj nejasen standard, ki bi ga lahko podredili pod standard utemeljenega suma.

To je tista stopnja verjetnosti, ki mora temeljiti na določenih dejstvih, na konkretnih okoliščinah, medtem ko mora stopnja suma biti takšna, da se po kvaliteti in kvantiteti

---

⁸⁹ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 104.

⁹⁰ Več o tem Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 548.

⁹¹ Odločba Ustavnega sodišča RS št. U-I-25/95.

približa utemeljenemu sumu.⁹² Ta standard se že nanaša na določeno osebo, kot domnevnega storilca kaznivega dejanja in za poseg v njegove temeljne pravice ne zadostujejo razlogi za sum kot dokazni standard, ampak je potrebna večja stopnja verjetnosti. Tukaj bi naj dokazi oziroma obvestila bila zbrana, sledijo še zadnji ukrepi pred začetkom uradne preiskave kot fazo predkazenskega postopka.

Gre za dovoljeno uporabo prikritih preiskovalnih ukrepov, ki se pridobijo na način, da se lahko ti ukrepi uporabijo kot dokaz v kazenskem postopku. Gre za tehnično zapletene ukrepe, kjer oseba, ki je preiskovana sploh ne ve, da je predmet preiskovanja, hkrati pa gre za poseganje v najpomembnejše temeljne človekove pravice.

Osumljenec lahko skupaj z zagovornikom izvaja samo naknadno kontrolo, tako da izpodbija nezakonitost teh dokazov šele naknadno.⁹³

- **Utemeljen sum**

Utemeljen sum velja kot visoka stopnja artikulirane konkretne in specifične verjetnosti, da je določena oseba že storila kaznivo dejanje oziroma da obstaja 50 % možnost, da je ta oseba storila kaznivo dejanje.⁹⁴ Ker obstaja dovolj velika verjetnost, utemeljen sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje, ta standard zadostuje za začetek kazenskega postopka v formalnem smislu oziroma za začetek preiskave po prvem odstavku 167. člena ZKP ali za vložitev neposrednega obtožnega akta po 170. členu ZKP. Je standard, ki je predzadnji v lestvici dokaznih standardov, kajti naslednji standard je dovolj za izrek obsodilne sodbe.

Zoper tako osebo je mogoče odrediti celo pripor⁹⁵ pod pogojem, da obstaja utemeljen sum, da je ta oseba storila kaznivo dejanje, v kolikor pa pripor ni smiseln, pa se lahko odredi prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi⁹⁶, dolžnost javljanja na policijski postaji⁹⁷, plačilo varščine⁹⁸ ali hišni pripor.⁹⁹

Preiskavo opravi sodišče oziroma preiskovalni sodnik na predlog državnega tožilca. Glavni namen preiskave je zbrati manjkajoče dokaze. Po končani preiskavi se lahko

---

⁹² Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 549.

⁹³ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 107.

⁹⁴ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 550.

⁹⁵ Prvi odstavek 201. člena ZKP, ali v zvezi s priporom v skrajšanem postopku po prvem odstavku 432. člena ZKP.

⁹⁶ Četrti odstavek 195.a člena ZKP.

⁹⁷ Tretji odstavek 195.b člena ZKP.

⁹⁸ Prvi odstavek 196. člena ZKP.

⁹⁹ Šesti odstavek 199.a člena ZKP.

kazenski postopek nadaljuje ali pa ustavi. Ustavi se, kadar se ugotovi, da dejanje ni kaznivo dejanje, da je kazenski pregon zastaral, v primeru daje izključena kazenska odgovornost obdolženca ali če ni dokazov, da je oseba storila kaznivo dejanje.

Iz opredelitve utemeljenega suma lahko izpeljemo štiri temeljna merila, ki jim mora biti kumulativno zadoščeno, da bi nek sum lahko pojmovali kot utemeljen sum:

1. *predhodnost (antecedentnost) utemeljenega suma*, ki zahteva, da mora biti dokaznemu standardu utemeljenega suma zadoščeno pred posegom v posameznikove pravice,
2. *konkretnost utemeljenega suma* zahteva, da je določeni posameznik posegel v interese družbe na določen konkreten način,
3. *izrazljivost utemeljenega suma* pomeni, da lahko ta dokazni standard zatrjuje zgolj z argumenti, ki jih je mogoče določno izraziti in ne zadostuje samo občutek,
4. *specifičnost utemeljenega suma*, ki onemogoča, da bi utemeljen sum vzpostavil samo na podlagi splošnih, verjetnostnih okoliščin.¹⁰⁰

Tožilec je tukaj že pred začetkom glavne obravnave dejansko prisiljen dobro utemeljiti svojo hipotezo obtoževanja in se po najboljših močeh potruditi razkriti vse dokazne vire, ki jih ima. ZKP za vložitev obtožnega akta zahteva dokazni standard utemeljenega suma. Na podlagi prvega odstavka 157. člena ZKP preiskovalni sodnik v primerih, ko je osumljencu odvzeta prostost, presoja, ali je podan utemeljen sum še pred vložitvijo obtožnice. Policisti lahko namreč osebi odvzamejo prostost, če je podan kateri izmed razlogov po prvem odstavku 201. člena ZKP ali prvega odstavka 432. člena ZKP, če ga privedejo pred preiskovalnega sodnika. Ob privedbi se preiskovalnemu sodniku sporoči, zakaj in kdaj je osumljencu bila odvzeta prostost, izroči se mu tudi kopija kazenske ovadbe z zapisnikom o zaslišanju osumljenca, skupaj z drugimi dokazi in obvestili, ki jih je policija uspela zbrati, še preden mu je bil dan pouk po 148. členu ZKP. Vse uradne zaznamke z ovadbo pošlje policija državnemu tožilcu. Ta standard preverja tudi preiskovalni sodnik, preden izda sklep o uvedbi preiskave, kar nam pove, da organi o vprašanju utemeljenosti odločajo večkrat.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 550 in 551.

¹⁰¹ Primerjaj Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, stran 34.

Utemeljen sum je problematika marsikaterega sodišča. Najdemo lahko bogato sodno prakso, ki govori o utemeljenem sumu kot zadostni stopnji za začetek kazenskega postopka. Vrhovno sodišče RS je v sodbi I Ips 184/2001¹⁰² obrazložilo, da pri presoji, ali je bilo storjeno kaznivo dejanje, opis kaznivega dejanja nič ne pove, temveč je mogoče o tem sklepati na podlagi spisovnih dokazov in podatkov. Samo sklicevanje na poročilo o privedbi in uradni zaznamki ter zapisniki o zasegu predmetov ne zadostujejo stopnji utemeljenega suma. V drugi sodbi I Ips 106/2000¹⁰³ je Vrhovno sodišče RS obrazložilo, da je podan utemeljen sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje, če je to razvidno iz vsebine telefonskih prisluhov, zapisnikov o zasegu mamil, poročil o tajnem opazovanju ter uradnih zaznamkih o opravljenih preliminarnih testih za mamila. Sodišče je odločilo, da so ti razlogi zadosten razlog za odreditev pripora.¹⁰⁴

O utemeljenosti suma kot stopnji verjetnosti je veliko govora tudi v ameriški sodni praksi, ki pozna dokaj primerljive verjetnosti dokaznih standardov. V primeru *Draper v. United States*¹⁰⁵ je Vrhovno sodišče ZDA štelo pod utemeljen sum osnovan na zanesljivem informativnem opisu obdolženčevih dejavnosti, dopolnjenem z natančnimi opisi agentov, in navzočnost obdolženca na določenem kraju, kot zadosten razlog za začetek kazenskega postopka in za aretacijo obdolženca. V primeru *Brown v. Texas*¹⁰⁶ pa dejstvo, da je osumljenec bil navzoč na mestu, ki je najbolj značilno za preprodajo drog, in da je le-ta zapuščal pogovor z določeno osebo, ni zadoščeno stopnji utemeljenega suma, niti ni zadoščeno nižjemu dokaznemu standardu varnostnega pregleda (ang. *Stop and Frisk*). Znan je tudi primer *People v. Collins*¹⁰⁷, kjer je sodišče zavrnilo dokazovanje s strani državnega tožilca, ki je hotel dokazovati kaznivo dejanje in krivdo obdolženega z verjetnostnim izračunom, ki je nakazoval, da je obtoženi storilec kaznivega dejanja z razmerjem 1:12.000.000.

- **Stopnja verjetnosti za izrek obsodilne sodbe (onkraj razumnega dvoma)**

Slovenska kazenska zakonodaja posebnega standarda za izrek obsodilne sodbe ne ureja in se lahko posredno izvede iz 358. člena ZKP v povezavi z domnevo nedolžnosti. Osebo je torej treba obsoditi, ko je dokazano, da je dejanje storila. Za obsodilno sodbo

---

¹⁰² Sodba Vrhovnega sodišča RS opr. Št. I Ips 184/2001 z dne 27. 6. 2011.

¹⁰³ Sodba Vrhovnega sodišča RS opr. Št. I Ips 106/2000 z dne 18.5.2000.

¹⁰⁴ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., *Kazensko procesno pravo Republike Slovenije*, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 552.

¹⁰⁵ *Draper v. United States*, 358 U.S. 307 (1959).

¹⁰⁶ *Brown v. Texas*, 407 U.S. 143 (1979).

¹⁰⁷ *People v. Collins*, 68 Cal. 2nd 319 (1968).

se zahteva prepričanje, torej subjektivna gotovost, da je oseba kriva. Subjektivna gotovost izključuje utemeljeno verjetnost ali zgolj kakršnokoli drugo verjetnost.

Sodnik mora pred razsodbo odločiti in preveriti, ali so bili kakšni dokazi pridobljeni na nezakonit način ali s kršenjem temeljnih človekovih pravic. V takem primeru sodišče dokaze izloči in ne smejo biti podlaga za razsodbo.¹⁰⁸

Podlago za takšno razlago najdemo v odločbi U-I-25/95¹⁰⁹, kjer je Ustavno sodišče RS obrazložilo dokazne standarde in njihove stopnje verjetnosti. Če povzamemo, se je sodišče opredelilo, da razlogov za sum in utemeljen sum ZKP izrecno ne opisuje, vendar je iz zakonske ureditve razvidno, da dejstva, ki kažejo na kaznivo dejanje in storilca, v postopku najprej ugotavljajo z manjšo stopnjo verjetnosti (razlogi za sum), nato z večjo stopnjo (utemeljen sum), ki se morata na koncu preoblikovati v prepričanje, v subjektivno gotovost, ki je nujna za obsodilno sodbo.¹¹⁰

Novela K (ZKP-K) je spremenila načelo domneve nedolžnosti, ki določa, da sme sodišče obsoditi obdolženca samo, če je prepričano o njegovi krivdi, ki nastane nov dokazni standard za obsodilno sodbo, ki do te novele ni bil določen¹¹¹.

6.2. Dokazni standardi v Združenih državah Amerike

Ameriška zakonodaja in sodna praksa pa dokazne standarde ureja popolnoma drugače. Načeloma ima vsaka stranka dokazno breme za njene trditve. Njihov sistem pozna več dokaznih standardov, ki so:

- **Utemeljen sum** (ang. Reasonable suspicion)

Je nizek dokazni standard za ugotavljanje, kajti zgolj slutnja ali ugibanje nista dovolj za začetek kazenskega postopka. Utemeljen sum je dovolj, da se osumljencu odvzame prostost. Utemeljen sum:

- mora biti jasno izražen¹¹²,

---

¹⁰⁸ Povzeto po Lavrinšek K., Dokazni standardi v kazenskem postopku, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede, Maribor 2015, strani 27 in 28.

¹⁰⁹ Odločba Ustavnega sodišča RS št. U-I-25/95 z dne 27.11.1997.

¹¹⁰ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 552 in 553.

¹¹¹ 3. člen ZKP-K.

¹¹² Terry v. Ohio, 392 U.S. 1 (1968).

- se mora nanašati na določeno osebo (konkretnost)¹¹³ in

- ne sme temeljiti na splošnih oziroma vrednostnih kriterijih (specifičnost)¹¹⁴.

Ta standard mora biti podan, kadar želi kateri izmed organov izvesti prikrita preiskovalna dejanja. Medtem ko v slovenskem postopku zadostuje že standard »utemeljeni razlogi za sum« za izvedbo določenih prikritih preiskovalnih dejanj.

- **Razlog za domnevo** (ang. Reasonable to believe)

V zadevi *Arizona v. Grant*¹¹⁵ je Vrhovno sodišče ZDA opredelilo nov dokazni standard. Ta standard velja samo za preiskovanje vozila, medtem ko je osumljenec v priporu, kjer daje pravico pristojnim organom (policiji) preiskati vozilo, da se pridobijo sledovi ali dodatni dokazi o kakšnem kaznivem dejanju. Nekateri teoretiki so mnenja, da bi ta standard morali šteti k utemeljenemu sumu.

- **Verjeten vzrok** (ang. Probable cause)

Gre za relativno nizek dokazni standard, ki se uporablja v ZDA, da se ugotovi, ali je iskanje oziroma aretacija upravičena. Uporablja se tudi pri Veliki poroti, ko ta odloča o vložitvi obtožnice in ali je dovolj verjetno, da se izpelje glavna obravnava z zadostnim prepričanjem, da je oseba storila kaznivo dejanje.

Verjeten vzrok je standard, ki je dovoljen za aretacijo ali preiskavo. Pogoji za aretacijo morajo biti, da zanesljiv dokaz nakazuje, da je prišlo do kaznivega dejanja in da je oseba, ki se ji želi odvzeti prostost, storila to dejanje. Za začetek preiskave je dovolj, da je nek predmet povezan s storitvijo kaznivega dejanja in da se bi ta predmet našel v tej preiskavi. V soglasju oziroma »warrant-u« mora biti izrecno določeno in opisano, kaj točno se išče. Lahko gre za osebno preiskavo, hišno preiskavo, preiskavo vozila ... Soglasje za začetek preiskave ali aretacijo poda pristojen organ (največkrat sodnik posameznik določenega sodišča zvezne države), ki mu policija predloži dokaze in dejstva, ta pa nato presodi verjetnost.¹¹⁶ V določenih situacijah lahko pride do preiskave ali aretacije na podlagi odločitve policije, kadar so podani določeni pogoji: beg osumljenca s kraja, fizični indici, ki nakazujejo na storitev kaznivega dejanja,

---

¹¹³ *Draper v. U.S.*, 358 U.S. 307.

¹¹⁴ *Adams v. Williams*, 407 U.S. 143.

¹¹⁵ *Arizona v. Gant*, 556 U.S. 332 (2009).

¹¹⁶ Povzeto po Emanuel L. S., Knowles S., *Criminal procedure*, Emanuel publishing corp., Larchmont NY 1997-1998, strani 32 in 33.

prostovoljno priznanje osumljenca na kraju, sumljivo ravnanje osumljenca, prejšnje kazenske evidence itd.¹¹⁷

Vrhovno sodišče ZDA je v primeru *United States v. Sokolow*¹¹⁸ ugotovilo, da verjeten vzrok pomeni, da se od primera do primera razsoja stopnja verjetnosti. Lahko je to od 30 do tudi nad 51 odstotkov.

- **Predložitev dovolj dokazov za obsodbo/pretežni dokaz** (ang. Preponderance of the evidence)

Dokazni standard, ki ima manjšo stopnjo verjetnosti kot standard onkraj razumnega dvoma. Največkrat se uporabi v primeru predlogov pred postopkom (ang. Pre-trial hearing), kjer stranki izvesta za dokaze druga druge, in je faza pred glavno obravnavo. Verjetnost tega dokaznega standarda je 50 in več odstotna.¹¹⁹

- **Jasni in prepričljivi dokazi** (ang. Clear and convincing evidence)

Je višja raven dokaznega standarda kot prejšnja. Pomeni, da morajo biti dokazi, ki jih stranka predstavi med sojenjem, precej verjetni, torej mora obstajati več možnosti, da je obdolženec kriv, kot da ni kriv. Tukaj je verjetnost 70 in več odstotna.

- **Onkraj razumnega dvoma/nad utemeljenim dvomom** (ang. Beyond reasonable doubt)

Onkraj razumnega dvoma je najvišji standard anglo-ameriške sodne prakse. Pomeni, da ni dvoma, da bi bilo kako drugače, kot je dokazano, in da se lahko zanesemo na tak dokaz. Vendar to ni absolutni standard, tukaj gre zgolj za 90 in več odstotno verjetnost. Razlog, da je v kazenskih zadevah potreben dokazni standard onkraj razumnega dvoma, je, da je potrebno doseči čim večjo prepričanost, da je obdolženi kriv, saj so posledice kazenskega postopka odvzem prostosti ali celo smrt.¹²⁰

---

¹¹⁷ Več o tem Emanuel L. S., Knowles S., *Criminal procedure*, Emanuel publishing corp., Larchmont NY 1997-1998, stran 36.

¹¹⁸ *United States v. Sokolow*, 490 U.S. 1 (1989).

¹¹⁹ Povzeto po Kamisar Y., LaFave R. W., Israel H. J., *Modern criminal procedure: cases, comments, questions*, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1986, strani 840 - 842.

¹²⁰ Povzeto po Saltzburg A. S., *American criminal procedure: cases and commentary*, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1988, strani 863 - 866.

7. DOKAZNA SREDSTVA

Dokazno sredstvo je vir spoznanja resnice o obstoju pomembnega dejstva. Dokazna sredstva načeloma niso omejena v kazenskem postopku, vendar poznamo izjeme, kajti prepovedana so tista dokazna sredstva, ki posegajo v človekove pravice in svoboščine.

Ločiti moramo med personalnimi in materialnimi dokazi. Personalni dokazi so na primer zagovor obdolženca, izpovedbe prič, mnenje izvedenca ... Medtem ko med materialne dokaze spadajo ogled, listine, tehnični posnetki ...¹²¹

Dokaze lahko razvrstimo v skupine:

- *Obremenilni (obtožni) in razbremenilni (obrambni) dokazi.*
- *Izvirni (primarni) in izvedeni (sekundarni) dokazi:* Izvirni dokazi so listine, priče, ogled kraja, predmeti ... Izvedeni pa so dokazi, ki le posredno kažejo na obstoj pomembnega dejstva.
- *Neposredni (direktni) in posredni (indirektni) dokazi:* Neposredni dokazi neposredno kažejo na odločilna pravna dejstva, posredni dokazi pa kažejo na to s pomočjo indicev oziroma z logičnim sklepanjem.
- *Osebni (personalni) in stvarni (materialni) dokazi:* Osebni dokazi so obdolženčev zagovor, izpovedbe prič ... stvarni dokazi pa so sledovi, prstni odtisi, krvni madeži, predmeti, orožje ...

Dokazovanje je povezano z dokaznimi sredstvi, kajti cilj dokazovanja je dokaz, ali je neko pravno relevantno dejstvo resnično obstajalo ali ne.¹²² V tem poglavju bodo predstavljena dokazna sredstva in procesna dejanja dokazovanja teh.

7.1. Zagovor in zaslišanje obdolženca

Obdolženec ima v kazenskem postopku dvojno vlogo, po eni strani je subjekt postopka, hkrati pa je dokazno sredstvo. V adversarnem postopku je obdolženčevo priznanje šteto kot kraljica dokazov in takrat ima enako vlogo kot priča v lastni zadevi, saj je njegova

---

¹²¹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 539, 540 in 555.

¹²² Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, stran 36.

izjava enakovredna izjavam priče. V kontinentalnih pravnih redih pa je položaj obdolženca drugačen, kajti njegova pravica je biti navzoč ves čas kazenskega postopka ter je neposredno zaslišan na glavni obravnavi. Kadar je ta že podal svojo izjavo, sme sodišče opraviti glavno obravnavo tudi brez obdolženčeve navzočnosti, če ni nujna in če je namesto njega navzoč njegov zagovornik. Obdolženca se zasliši v preiskavi ter na glavni obravnavi, kjer mora biti seznanjen, česa je obdolžen in kaj je podlaga za to¹²³, da ima pravico navesti vsa dejstva, ki ga obremenjujejo ali so mu v korist¹²⁴, da ima pravico do molka¹²⁵ itd. Priznanje obdolženca v kontinentalnih pravnih redih ne odvezuje sodišča, da izvede še ostale dokaze, medtem ko je v anglo-ameriškem pravnem redu to urejeno ravno nasprotno.

Obdolženca se načeloma zasliši ustno, v izjemnih primerih pa lahko preko tolmača. Ves čas zaslišanja sta lahko navzoča državni tožilec in obdolženčev zagovornik, hkrati pa se lahko v njuni navzočnosti obdolžencu postavljajo vprašanja, ki so namenjena zapolnjevanju praznin in nejasnosti v izpovedbi.¹²⁶

Izpovedba obdolženca se lahko preverja s pomočjo poligrafa (ang. Lie detector), ki v ZDA velja kot dokazno sredstvo, ki pa ni popolnoma zanesljivo in ne more biti edini dokaz. Lahko pa ima bistveno pomembnejšo vlogo, če se stranki tako dogovorita. Medtem pa slovenska zakonodaja izrecno ne govori o poligrafu kot dokaznem sredstvu, vendar skozi sodno prakso¹²⁷ zasledimo, da je lahko pomožno preiskovalno sredstvo, le če se obdolženec zaveda samega delovanja te naprave in če se z uporabo strinja.

Prav tako ni dovoljeno zastavljati kaptioznih ali sugestivnih vprašanj, preslepiti obdolženca, uporabiti silo ali grožnjo, da obdolženec določeno kaznivo dejanje prizna.

Obdolženec ima na voljo tri vrste obrambe: obrambo z molkom, zanikanje ali priznanje. Molka obdolženca ne moremo šteti kot priznanje krivde in tudi ne v njegovo breme, kajti molk pomeni zgolj odločitev obdolženca, da ne bo aktivno sodeloval v poteku kazenskega postopka. Pravica obdolženca do molka ne pomeni, da mu je zato dovoljeno govoriti neresnico. Molk namreč nima dokazne vrednosti, lahko pa ima dokazno vrednost zavrnitev odgovora na konkretno vprašanje. Z molkom se preprečuje

---

¹²³ Drugi odstavek 227. člena ZKP.

¹²⁴ Drugi odstavek 227. člena ZKP.

¹²⁵ Tretji odstavek 227. člena ZKP.

¹²⁶ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 557 – 561.

¹²⁷ Sodba Vrhovnega sodišča RS opr. št. I Ips 96/97 z dne 12.4.2001.

samoobdolžitev obdolženca, ki je v določenih primerih lahko nepoznavalec prava in se ne zaveda posledic svojih izjav.

Zanikanje dejanja je izjava obdolženca, da kaznivega dejanja ni storil, to zanikanje je lahko golo zanikanje ali pa argumentirano, kjer se sklicuje na dokaze, ki podpirajo njegovo izjavo. Kadar gre za golo zanikanje, lahko takšno zanikanje enačimo z molkom.¹²⁸

7.2. Izpovedba priče

Priča je oseba, ki jo ločimo od obdolženca, za katero je verjetno, da je zaznala določena dejstva, ki so pomembna za presojo kaznivega dejanja. Dejstva, ki so pomembna, so lahko način izvršitve kaznivega dejanja, osebne lastnosti obdolženca, okoliščine, v katerih je bilo dejanje storjeno. Priča je lahko vsaka fizična oseba, ki bi lahko podala izjavo o določenem kaznivem dejanju ali obdolžencu.¹²⁹

Kot priča je lahko zaslišana samo tista fizična oseba, ki je sposobna podati izjavo o pomembnih dejstvih. Ločiti moramo namreč priče, ki so absolutno nesposobne biti priče, in tiste, ki so relativno nesposobne biti priče. Slovenski ZKP v svoji ureditvi ne ureja absolutno nesposobne priče, saj temelji na domnevi, da se sposobnost biti priča domneva in da lahko kot priča nastopa katerakoli fizična oseba.¹³⁰ Pravica do zaslišanja priče ni absolutna, kajti posegi v to pravico so dopustni, kadar gre za varovanje določenih ustavnih interesov, kot je na primer zdravje in življenje prič, varstvo otrok udeleženih v postopku, itd. Če bi bila oseba zaslišana kot priča in bi kasneje v istem postopku bila na mestu obdolženca, sodišče ne sme opreti sodne odločbe na izpovedbo, ki jo je dala oseba kot priča, ter se mora tak zapisnik izločiti iz spisa, saj oseba ni bila poučena o svojih novih pravicah kot obdolženec.¹³¹

V tretjem odstavku 6. člena Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic (v nadaljevanju: EKČP) je zagotovljena pravica vsakemu, ki je obdolžen kaznivega

---

¹²⁸ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 570 – 576.

¹²⁹ Povzeto po Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, stran 38.

¹³⁰ Več o tem Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, strani 205 – 207.

¹³¹ Dvoršek A., Selinšek L., Nekateri praktični problemi dokazovanja v kazenskih postopkih, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta in Fakulteta za varnostne vede, Maribor 2008, stran 38.

dejanja, da doseže navzočnost in zaslišanje razbremenilne priče ob enakih pogojih, kot veljajo za obremenilne priče. Ta pravica omogoča sodišču, da preverja verodostojnost obremenilnih prič in na podlagi kontradiktornosti, ki pride do izraza ob dovoljenem postavljanju vprašanj priči, omogoča psihološko oceno tega dokaza.¹³²

Priča poda svojo izjavo ustno, sodišče jo je dolžno opozoriti, da je dolžna govoriti resnico, kajti kriva izpovedba je kaznivo dejanje. Vsa ta opozorila je treba zapisati v zapisnik, treba je ugotoviti identiteto priče in njeno razmerje do obdolženca. Opozoriti jo je treba, da ni dolžna odgovarjati na vprašanja, če je verjetno, da bi s tem sebe ali koga drugega spravila v hudo sramoto, kazenski pregon ali znatno materialno škodo. V ameriški Ustavi¹³³ najdemo definicijo privilegija zoper samoobtožbo, ki določa, da v nobeni kazenski zadevi ne bo nikogar sililo, da priča zoper sebe kot obdolženca. Slovenija pa je uzakonila ta privilegij še za priče – slednja ni dolžna odgovarjati na vprašanja, če je verjetno, da bi s tem spravila sebe ali bližnjega v hudo sramoto, znatno materialno škodo ali kazenski pregon.¹³⁴

Priči se postavljajo vprašanja, da se njene navedbe dopolnijo ali razjasnijo. Najprej zastavi vprašanja priči tista stran, ki je pričo predlagala, šele nato zastavlja vprašanja nasprotna stranka, nato oškodovanec in na samem koncu še sodišče, če je to nujno za razjasnitev njenih izjav. Vrstni red zaslišanja se spremeni, kadar pričo predlaga sodišče po uradni dolžnosti. Med zaslišanjem ta ne sme izpovedovati svojih mnenj, ugibanj ali razlagati zaznanih dejstev, ampak se njeno pričanje nanaša samo na dejstva iz preteklosti.

Prav tako je ni dovoljeno slepiti, postavljati sugestivnih vprašanj ali vprašanj, ki ne zadevajo konkretnega primera. Verodostojnost pričanja je odvisna od več dejavnikov, ki zadevajo sposobnost priče za:

- *Sposobnost zaznavanja dejstev (percepcija)*: Pozornost je dinamična kategorija, ki se giblje od stanja popolne nezainteresiranosti do visoke koncentracije oziroma usmerjanje pozornosti na določeno dogajanje. Izjave priče je treba presojudati glede na čustveno stališče, ki ga ima določena priča do obdolženca ali oškodovanca.

---

¹³² Glej Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 214.

¹³³ V. Amandma k Ustavi ZDA iz leta 1791, ki velja še danes.

¹³⁴ Frangež D., Dvoršek A., Preiskovanje in dokazne prepovedi: kazenskopravni in kriminalistični vidik, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana 2013, strani 128 in 129.

- *Predelava znanega (apercepcija)*: Med motnje predelave štejemo iluzijo (napačna zaznava, do katere prihaja zaradi napačnega dojetja realno obstoječega objekta) in halucinacije (napačna zaznava zaradi psihičnih motenj, brez osnove v realnosti).
- *Sposobnost pomnjenja*: Za pričanje ni pomembno le to, da je priča nekaj zaznala, ampak če je zaznalo tudi pomnila. Ločiti moramo, kadar je pomnjenje hoteno ali nehoteno.
- *Reprodukcija*: Prepričljivost priče je največkrat odvisna od njene retorične sposobnosti.¹³⁵

7.3. Izvedenstvo

Izvedenstvo je izvor spoznanja pomembnih dejstev, ni samo dokaz, saj gre za pomoč sodišču pri izvrševanju njegove funkcije in za izvor spoznanja pomembnih dejstev. Sodišče o izvedencu svobodno odloča iz vrst strokovnjakov, ki pojasnijo pravila stroke. Ta nima samo pasivne vloge, ampak tudi aktivno. Zaradi izvedenčeve aktivne vloge sta stranki kazenskega postopka enakovredni, vendar le če je izvedenec nepristranski.¹³⁶ V slovenskem kazenskem postopku je izvedenec pomočnik sodišču, medtem ko je v ameriškem kazenskem postopku izvedenec pomočnik stranke, ki ji pomaga v dokazovanju.

Izvedenec mora skrbno pregledati in navesti vse, kar je našel in ugotovil, da lahko poda svoje mnenje nepristransko. Lahko se ga uporabi pri pregledu poškodb ali raztelesenju trupla, pri pregledu psihičnih sposobnosti, lahko tudi pri pregledu poslovnih knjig ...

Sodišče z izvedenčevo pomočjo ugotavlja vzročno zvezo med določenimi dejstvi in nastankom kaznivega dejanja. Sodišče se z izvedenčevimi izvajanji ne rabi strinjati, vendar njegovih ugotovitev ne more nadomestiti s svojimi mnenji, ampak lahko odredi le drugega izvedenca.¹³⁷

---

¹³⁵ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 581 – 586.

¹³⁶ Povzeto po Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, stran 41.

¹³⁷ Povzeto po Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, stran 42.

Sodišče lahko od izvedenca zahteva tudi prisego pred začetkom svojega dela, da se zagotovi njegova objektivnost in nepristranskost. Kajti krivo izvedensko mnenje je kaznivo dejanje. Izvedensko mnenje je izvedenčeva strokovna presoja tega, kar je sam ugotovil tekom dela, in obsega del, s katerim utemeljuje svojo presojo s pravili stroke.¹³⁸

7.4. Ogled

Je procesno dejanje, ki se opravi takrat, kadar je za ugotovitev ali razjasnitev dejstva nujno neposredno opazovanje. Predmeti so lahko le nosilci podatkov, ki jih za namene dokazovanja v kazenskem postopku razberemo, v primeru ogleda se uporablja čutna zaznava. Predmet ogleda so tako lahko:

- kraj storitve kaznivega dejanja (delovanja ali kraj nastanka posledice),
- predmeti, ki so bili uporabljeni pri storitvi kaznivega dejanja,
- predmeti, na katerih so sledovi kaznivega dejanja,
- predmeti kaznivega dejanja,
- predmeti, ki so nastali s kaznivim dejanjem,
- telo obdolženca ali telo drugih oseb.¹³⁹

Velikokrat je na kraju storitve kaznivega dejanja skrit kakšen ključ ali namig za razjasnitev kaznivega dejanja. Ogled ima torej dve funkciji: po eni strani je namen ugotovitev dejstev oziroma resnice, ki obstajajo v času ogleda, da si pristojni organi ustvarijo predstavo o dogodku, po drugi strani je ogled namenjen preverjanju verodostojnosti izpovedb prič in obdolžencev. Ogled je hkrati dokaz, ki bo lahko uporabljen v nadaljevanju kazenskega postopka, zato je treba stanje sledi, predmetov in ostalega čim bolj natančno popisati v zapisnik o ogledu.

Hišna in osebna preiskava se opravljata kot ogled, njuna skupna točka je poseg v zasebnost osebe, na primer vstop v zaseben prostor ... Vrhovno sodišče ZDA je v primeru Rochin¹⁴⁰ sprejelo sklep, da kadar gre za ogled telesa, to pomeni poseg v

---

¹³⁸ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 586 – 593.

¹³⁹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 593 in 594.

¹⁴⁰ Rochin v. California, 342 U.S. 165 (1952).

zasebnost, ki pa je dopusten le pod pogoji osebne preiskave, pridobiti je treba privolitev ali sodno odredbo.¹⁴¹

7.5. Prepoznavna in soočenje

S prepoznavo se ugotavlja identiteta oseb, predmetov, kraja, dogodka ... in je kompleksen psihološki pojav, kjer gre za primerjavo med preteklostjo in sedanjostjo. Kot prepoznavo lahko razumemo prepoznavo storilca, predmeta, s katerim naj bi bilo storjeno kaznivo dejanje ... Osebe imajo različne zmožnosti, nekatere bolje opisujejo kot prepoznavajo, druge ravno obratno, zato da so dejstva ugotovljena, ne sme biti dileme. Prepoznavna je pomemben dokaz, hkrati pa mora sodišče biti pozorno, saj lahko pri tem prihaja do napak. Najprimernejša vrsta prepoznavne v praksi je izbirna prepoznavna, kjer priča prepozna osebo izmed več oseb. Skušajo se izogniti uporabi prepoznavne po fotografijah, razen v izjemnih primerih, ko policija storilca, za katerim ni nobenih sledi, še zgolj išče, saj tako prepoznavanje vodi do prevelikega tveganja.¹⁴²

Soočenje je neke vrste zaslišanje, kjer se soočita hkrati dve že zaslišani osebi, na primer:

- obdolženec s pričo,
- obdolženec s soobdolžencem ali
- priča z drugo pričo.

Na ta način se dopolnijo nejasnosti v njihovih različnih izpovedbah ali pa se lahko tako ugotovijo kakšna nova dejstva. Po ZKP se hkrati lahko soočita samo dva udeleženci, soočenja med več osebami naenkrat ni dopustno.

7.6. Listine

Listina je pisno, figurativno, grafično ali fonografsko izražena volja, iz katere izhaja pomembno dejstvo. V širšem pomenu bi lahko rekli, da je listina vsak predmet, na katerem je zapisana izjave volje z edinim namenom - imeti pred sodiščem dokazni

---

¹⁴¹ Glej Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, strani 199 – 202.

¹⁴² Povzeto po Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, stran 44.

namen. Ločimo različne vrste listin: grafične, figurativne, javne, zasebne, domače ... Pri listinskih dokazih moramo ločiti faze oziroma postopek dokazovanja:

1. *Pridobitev listine*: Sodišče lahko pride do listine tako, da jo stranka izroči sodišču, sodišče sestavlja niz listin, ki služijo kasneje kot dokaz, lahko preko posebnega postopka, lahko se ta pridobi tekom hišne ali osebne preiskave itd.
2. *Dokazovanje spoznavne sposobnosti listine*: Da se lahko listina uporabi kot dokaz, je treba presoditi njeno pristnost in šele če vsebuje vse podatke, lahko nastopi kot dokaz.
3. *Uporaba listine*: Listina se uporabi kot dokaz tako, da se prebere in priloži sodnemu spisu.
4. *Ocena dokaznega pomena listine*: Zanje velja načelo proste presoje dokazov.¹⁴³

V praksi je že prišlo do dileme, čemu je treba pričo zasliševati javno pred sodnikom, če pa je izjavo priče že pridobila policija in je le-ta zapisana. Slednje se je spraševalo Vrhovno sodišče ZDA, ki je nato odločilo v primeru Boyd¹⁴⁴, da niso vidne razlike med zasegom listin posameznika, ki se uporabijo kot obremenilni dokaz, in pričanjem, da se priča izpove o vsem, kar ve. Teoretik Bayer vidi tri razloge, zakaj prihaja do bistvenih razlik. Utemeljuje namreč, da je listina le črka na papirju, medtem ko lahko na zaslišanju pride do postavljanja vprašanj v primeru nejasnosti, šele ko se osebo zaslišuje, se lahko ugotovi psihološka ocena prepričljivosti izpovedbe, poleg tega pa lahko v listinah prihaja do več napak kot pri zaslišanju. V teh treh točkah je mogoče prepoznati namen po poštenem kazenskem postopku.¹⁴⁵

7.7. Tehnični posnetki

Tehnični posnetki so tisti posnetki dejstev, ki se uporabljajo v kazenskem postopku kot dokaz in so pridobljeni z beleženjem tehničnih sredstev. Razlika od drugih dokazov je, da ne temeljijo na opažanju ljudi, temveč na beleženju tehničnega sredstva. Tehnične posnetke lahko namreč štejemo kot fizičen predmet, ki je nosilec dokaza. Zakonodaja ne

---

¹⁴³ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 600 – 602.

¹⁴⁴ Boyd v. United States, 116 U.S. 616 (1886).

¹⁴⁵ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 224.

definira, kaj ta predmet je, določajo pa se načini, po katerih se predmeti zbirajo, in kdaj so dovoljeni.¹⁴⁶

Danes si težko predstavljamo dokazovanje brez elektronskih dokazov, čeprav so ti zaradi svoje narave zapisa ranljivi in potrebujejo posebno hrambo ter zavarovanje. Pomembno je poudariti, da je dokaz v kazenskem postopku dokazovanja le informacija o dejstvih, ki so zabeležena na nosilcih podatkov, kajti dokaz ni ta nosilec podatkov kot nek fizičen predmet, ampak to, kar ta nosilec vsebuje.

ZKP izrecno ureja področje tehničnih posnetkov in če se le-ti smejo uporabiti kot dokaz v kazenskem postopku. Zakonodajalec je določil, da se le-ti lahko uporabijo kot dokaz, če so narejeni med kazenskim postopkom in za njegov namen¹⁴⁷.

7.8. Dejanja zavarovanja dokaznih sredstev

Takšna dejanja se najpogosteje izvajajo v predkazenskem postopku in sodni preiskavi, kadar so podane okoliščine, ki nakazujejo, da nekega dokaznega sredstva ne bo mogoče uporabiti, ker bo to posledično pritegnilo nesorazmerne težave ali tega sredstva ne bo mogoče ponoviti tekom glavne obravnave.

Najbolj tipično dejanje zavarovanja je zaseg predmetov, ki je le začasni zaseg tekom hišne ali osebne preiskave s strani policije v predkazenskem postopku. Ti predmeti se po zasegu dajo v hrambo sodišču po končanem postopku pa se vrnejo lastniku, če ni nevarnosti, da bodo uporabljeni za kaznivo dejanje.

K preiskovalnemu sodniku se lahko napotijo osebe, ki jih policija najde na kraju storitve kaznivega dejanja, za katere se sklepa, da bi lahko za potek kazenskega postopka podale pomembne informacije in bi se tekom postopka skušale izogniti glavni obravnavi. Pri tem zadrževanju oseb ne gre za odvzem prostosti, ampak zgolj za omejitev gibanja.

Poznamo tudi zaseg in zavarovanje dokazov na elektronskih napravah, ki jih tekom preiskave najdejo organi policije.¹⁴⁸

---

¹⁴⁶ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 602 – 605.

¹⁴⁷ 84. in 314. člen ZKP.

¹⁴⁸ Povzeto po Šijanec B., Formalna dokazna pravila (s poudarkom na dokazovanje s privilegiranimi pričami), Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2014, strani 39 – 42.

8. IZLOČITEV ALI EKSKLUZIJA NEVELJAVNIH DOKAZOV

Ekskluzija je institut, ki preprečuje, da bi država zoper obdolženca uporabila nezakonite ali protiustavne dokaze. To so dokazi, ki so pridobljeni s kršitvijo temeljnih človekovih pravic in na katere se sodba ne sme opirati. Izločitev dokaza je po mnenju teorije ena izmed temeljnih pravic obdolženca, ki je v povezavi s privilegijem zoper samoobtožbo bistven za pravičen postopek. Znana je tudi utilitaristična teorija, ki govori o ekskluziji kot sredstvu za preventivni vpliv na delo policije, od katere se zahteva, da vsakokrat pretehta med smiselnostjo izločitve dokaza in preventivnim vplivom na delo policije.¹⁴⁹

Izločanje dokazov (ang. exclusionary rule) je v različnih državah različno urejeno. V ZDA dokaze izloča sodnik, s tem pa prepreči, da bi se laična porota seznanila z njimi. Pri tem gre samo za dokaze, ki so pridobljeni v nasprotju z ustavnimi pravicami, saj tega pravila ne ureja Ustava ZDA, temveč je do tega prišlo s sodno prakso.¹⁵⁰ Medtem pa v slovenskem kazenskem postopku v prvi vrsti dokaze izloča preiskovalni sodnik po uradni dolžnosti, kadar državni tožilec zahteva preiskavo. V kolikor pa državni tožilec vloži obtožnico, preiskovalni sodnik izloči dokaze takrat, ko odloča o tem, ali bo podal soglasje k vložitvi obtožnice. Lahko pa jih izloči tudi:

- *Državni tožilec*: Izloči iz spisov izjave, ki jih je policija zbrala od osumljenca preden je bil poučen o svojih pravicah iz 148. člena ZKP, preden poda preiskovalnemu sodniku zahtevo za preiskavo ali če vloži obtožnico brez preiskave ali poda sodniku posamezniku predlog za opravo posameznih preiskovalnih dejanj ali predlog za izdajo kaznovalnega naloga¹⁵¹.
- *Preiskovalni sodnik*: Je tisti, ki mora kot sodnik garant po 83. členu ZKP izločiti vse dokaze, za katere določa zakon, da so predmet izločitve. Vendar se lahko kljub temu da preiskovalni sodnik izloči dokaze, z njihovo vsebino seznaniti, s čimer pa tako pride do psihološke okužbe.

---

¹⁴⁹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 605.

¹⁵⁰ Več o tem Emanuel L. S., Knowles S., Criminal procedure, Emanuel publishing corp., Larchmont NY 1997-1998, strani 258 in 259.

¹⁵¹ Prvi odstavek 83. člena ZKP.

- *Sodnik posameznik*: Kadar mu državni tožilec pošlje spis z dokazi, za katere sam meni, da bi morali biti izločeni iz spisa, vendar od takrat sodnik ne more več sodelovati v nadaljnjem postopku.

- *Izvenrazpravni senat*: Izda se sklep o izločitvi, kadar so v spisih zapisniki iz 83. člena ZKP, vendar le tisti dokazi glede katerih ni treba izvajati dokaznega postopka za ugotavljanje nedovoljenosti dokaza¹⁵².

- *Predsednik senata*: Če se v spisu nahajajo dokazi, na katere se sodna odločba ne sme opreti, izda sklep o izločitvi teh dokazov, še preden se določi glavna obravnava,¹⁵³ hkrati pa je to lahko razlog za njegovo izločitev.

- *Razpravni senat*: Na glavni obravnavi izda sklep o izločitvi dokaza iz spisa po uradni dolžnosti ali na predlog stranke, na katerega se sodba ne sme opirati.¹⁵⁴ Zoper tak sklep ni možna pritožba tekom postopka, ampak kot eden izmed pritožbenih razlogov zoper sodbo, saj se je zakonodajalec želel izogniti pretiranemu zavlačevanju postopka.

- *Senat višjega sodišča*: Kadar sodnik poročevalec drugostopenjskega sodišča najde dokaze v spisu, ki jih je po 83. členu ZKP potrebno izločiti, se ti dokazi izločijo že pred sejo senata tako, da se pošljejo nazaj prvostopenjskemu sodišču, kjer predsednik senata izda sklep o izločitvi nedovoljenih dokazov iz spisa.¹⁵⁵

Slovenski pravni sistem pozna dva načina izločanja nedovoljenih dokazov po uradni dolžnosti ali pa na predlog stranke. V obeh primerih mora izdati sklep o izločitvi dokazov iz spisa. Zoper tak sklep ni dovoljena pritožba med tekom kazenskega postopka, ampak šele kot pritožba zoper sodbo.¹⁵⁶ Najdemo pa mnenja teoretikov, ki zatrjujejo, da bi stranka morala imeti pravico do pritožbe zoper sklep, ki ga je izdal preiskovalni sodnik na izvenrazpravni senat.¹⁵⁷

---

¹⁵² Četrti odstavek 276. člena ZKP.

¹⁵³ Tretji odstavek 286. člena ZKP.

¹⁵⁴ Četrti odstavek 340. člena ZKP.

¹⁵⁵ Četrti odstavek 377. člena ZKP.

¹⁵⁶ Sodba I Ips 36/99 z dne 25.2.1999, kjer je senat Vrhovnega sodišča RS izrazilo stališče.

¹⁵⁷ Povzeto po Dakič D., Ekskluzija neveljavnih dokazov, Primerjalnopravna ureditev kazenskega postopka Združenih držav Amerike in Republike Slovenije, Diplomsko delo, Pravna fakulteta Maribor, Rogaška Slatina 2013, strani 46 – 49.

Pomembno je omeniti, da je slovenski zakonodajalec uzakonil radikalno ekskluzijo¹⁵⁸, kjer ni dovoljeno tehtanje med jakostjo kršitve oziroma poštenostjo postopka ter težo kaznivega dejanja. Dokazi morajo zato po 83. členu ZKP biti izločeni. Sporna je odločba I Kp 1011/2004¹⁵⁹ Višjega sodišča v Ljubljani, kjer sta dve osebi pridobili obdolženčevo priznanje, s tem da sta ga nezakonito posneli. S tem je bila kršena pravica do obdolženčeve zasebnosti na eni strani ter na drugi strani razlika med višjo kazensko sankcijo v primeru umora, kot pa za kaznivo dejanje prisluškovanja in snemanja. Sodišče je utemeljilo, da daje URS prednost hujši kršitvi ustavno zavarovane dobrine, v tem primeru priznanje umora treh oseb, kot pa kaznivemu dejanju prisluškovanja. Treba je dati prednost materialni resnici kot najvišjemu cilju v kazenskem postopku. Sodišče je opravilo tehtanje med težo kršitve in ogrožanjem vrednot oziroma tehtanjem med resnostjo kršitve pridobivanja nezakonitega dokaza na eni strani ter resnostjo kazenske zadeve, za katero je bil ta dokaz pridobljen. Zato dokaza nezakonitega prisluškovanja ni izločilo kot nedovoljenega.¹⁶⁰

Prav tako moramo v slovenskem sistemu ločiti med dvema kategorijama dokazov, ki se morajo izločiti:

- dokazi, za katere velja dvojno sankcioniranje, kamor spadajo dokazi, ki se izločajo na podlagi 83. člena ZKP, ki so nastali s kršitvijo dokaznih prepovedi,
- dokazi, za katere je določena samo izločitev na primer izjava osumljenca, podana pred seznanitvijo s pravicami po 148. členu ZKP.

8.1. Zgodovinski razvoj ekskluzije dokazov

Ekskluzija dokazov izvira iz anglosaškega tipa postopka, ki pa je značilno akuzatorni kazenski postopek, zato je smiselno, da se predstavi razvoj tega instituta v ZDA, od kod tudi izvira. V ameriškem pravu sta se razvili dve vrsti ekskluzije, in sicer kadar pride do kršitve V. amandmaja¹⁶¹ k Ustavi ZDA (kadar pride do kršitve pravic iz Mirande

¹⁵⁸ Na podlagi odločbe Ustavnega sodišča RS, odločba U-I-92/06-27.

¹⁵⁹ Sodna odločba Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. I Kp 1011/2004 z dne 3.2.2005.

¹⁶⁰ Več o tem Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, strani 279 – 281.

¹⁶¹ No person shall be held to answer for a capital, or otherwise infamous crime, unless on a presentment or indictment of a Grand Jury, except in cases arising in the land or naval forces, or in the Militia, when in actual service

oziroma privilegija zoper samoobtožbo, kadar pride do izsiljene ali neprostoVOLjne izjave obdolženca, se le ta avtomatično izloči iz dokazov) ter kadar pride do kršitve IV. amandmaja.¹⁶² Slednja ekskluzija bo podrobneje predstavljena.¹⁶³

V primeru *People v. Biggs*¹⁶⁴ je Vrhovno sodišče Kolorado pojasnilo, da V. amandma k Ustavi ZDA že sam po sebi predstavlja ekskluzijo, kajti namen tega amandmaja ni zaščita zasebnosti posameznika, ampak preprečitev, da bi posameznik prispeval k svoji obsodbi.

V primeru kršitve IV. amandmaja je po mnenju Vrhovnega sodišča ZDA namen tega ekskluzijskega pravila preventivni vpliv na delo policije, pri čemer se ta uporabi samo, če bo preventivno vplivala na preprečevanje nezakonitih policijskih preiskav in zasegov. Ta ekskluzija preprečuje, da bi policija uvedla nerazumne preiskave, iz katerih bi kasneje izšli nezakoniti dokazi. Nekateri teoretiki so mnenja, da se ta vrsta ekskluzije povezuje z drugo vrsto, ki izhaja iz V. amandmaja, kajti naj ne bi bilo razlike med zasegom zasebnih papirjev in pričevanjem zoper sebe. To stališče je potrjeno v sodni praksi Vrhovnega sodišča ZDA v primeru *Boyd v. United States*¹⁶⁵, kjer je sodišče menilo, da so nezakonite preiskave prepovedane po IV. amandmaju, ker so te skoraj vedno opravljene z namenom, da bi posameznik branil samega sebe, kar pa prepoveduje V. amandma (privilegij zoper samoobtožbo). Pravilo, ki se uporablja še danes, se je razvilo v sodni praksi ameriških sodišč po letu 1914 v primeru *Weeks v. United States*.¹⁶⁶ Šele po sprejetju Štirinajstega amandmaja k Ustavi ZDA, ki je zveznim državam prepovedal, da komurkoli odvzamejo življenje, prostost ali premoženje brez dolžnega pravnega postopanja (ang. Due process of law), se je zastavilo vprašanje, ali ekskluzijsko pravilo velja tudi v posameznih zveznih državah ali na zvezni ravni.

---

in time of War or public danger; nor shall any person be subject for the same offense to be twice put in jeopardy of life or limb; nor shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself, nor be deprived of life, liberty, or property, without due process of law; nor shall private property be taken for public use, without just compensation.

¹⁶² The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no Warrants shall issue, but upon probable cause, supported by Oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized.

¹⁶³ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 605.

¹⁶⁴ *People v. Biggs*, 709 P.2d 911 (1985). Briggsa so obsodili za umor prve stopnje na doživljenjsko ječo. Policisti so ga večkrat zaslišali, vendar mu niso dali pouka o pravicah iz Mirande, prav tako so mu dajali obljube o imuniteti, če izda podatke o umoru. Kasneje je zahteval izločitev teh izjav, kot nezakonito pridobljeni dokazi.

¹⁶⁵ *Boyd v. United States*, 116 U.S. 616 (1886). V tej zadevi je sodišče odločilo, da je nezakonito odkritje inkriminirajočih papirjev kršilo Amandma in da žilistvo teh dokazov ne sme uporabiti proti obdolžencu Boyd-u.

¹⁶⁶ *Weeks v. United States*, 232 U.S. 383 (1914). V tej zadevi so hoteli kot dokaz uporabiti dokaze, ki so jih pridobili na podlagi nezakonite hišne preiskave. Sodišče je reklo, da bi uporaba takih dokazov, ki so jih agenti nezakonito pridobili, pomenila odobritev njihovega nezakonitega ravnanja in da morajo biti ti dokazi izločeni.

Odgovor na to je sodišče podalo v primeru *Wolf v. Colorado*¹⁶⁷, kjer je zveznim državam prepuščeno, da same odločijo, kako bodo sankcionirale nezakonito delo policijskih organov, ter da je ekskluzija le ena izmed možnosti za sankcioniranje, na voljo so še civilne tožbe in disciplinski postopki. To doktrino je Vrhovno sodišče ZDA leta 1961 ovrгло v primeru *Mapp v. Ohio*¹⁶⁸, kjer se je ekskluzijsko pravilo uvedlo kot obvezno sankcijo v primeru nezakonitih preiskav in zasegov s strani policije ter da to področje več ni prepuščeno zveznim državam v odločanje, ampak da to pravilo velja tako na zvezni kot na državni ravni. S to sodbo se vzpostavi ekskluzija kot temeljna pravica obdolženca in kot temeljna zahteva po pravičnem ter poštenem postopku. Sodišče je obrazložilo, da bo zaradi tega pravila lahko prihajalo do oprostitev krivcev in zlorabe le-tega, vendar je bolj pomembno spoštovanje lastne ustave in zakonov. Spet kasneje so se od tega pravila oddaljili – leta 1976 je Vrhovno sodišče v zadevi *Stone v. Powell*¹⁶⁹ menilo, da ekskluzija dokazov ni osebna pravica, ki je zagotovljena z Ustavo ZDA, temveč je njen namen le preventivno vplivati na delo policije ter da je v teh primerih treba pretehtati (ang. *Cost-benefit*¹⁷⁰).¹⁷¹

V zadevi *United States v. Calandra*¹⁷² je sodišče opisalo ekskluzijska pravila kot sodno sredstvo, katerega namen je varovanje pravic iz IV. amandmaja in to ni osebna ustavna pravica stranke. Obdolženec lahko namreč izpodbija samo dokaze, za katere ima pravni interes.¹⁷³

---

¹⁶⁷ *Wolf v. Colorado*, 383 U.S. 25 (1949).

¹⁶⁸ *Mapp v. Ohio*, 367 U.S. 643 (1961). Gospe Mapp so trije policisti nezakonito preiskali stanovanje, zaradi skrivanja storilca bombnega napada in posedovanje velike količine prepovedanega gradiva s politično vsebino, brez odredbe za preiskavo.

¹⁶⁹ *Stone v. Powell*, 428 U.S. 465 (1976).

¹⁷⁰ Preventivnega namena tega pravila ni dovoljeno razlagati v zelo širokem smislu, torej, da to pravilo ekskluzije dokazov velja za vse osebe v vseh primerih. V primeru *Alderman v. United States*, 394 U.S. 165 (1969) je Vrhovno sodišče potrdilo, da je ekskluzija dopustna samo v prid osebi, zoper katero je bila ta kršitev storjena, ne pa v prid tretjim osebam. Ter da to pravilo obsega samo kazenske postopke (v primeru *Pennsylvania Bd. Of Probation and Parole v. Scott*, 524 U.S. 357 (1998)) in ne velja za nezakonite preiskave in zasege zoper nedržavljanke ZDA oziroma tuje osebe zunaj ozemlja ZDA (v primeru *United States v. Verdugo-Urquidez*, 494 U.S. 259 (1990)). Prav tako to tehtanje ne velja za postopke pred Veliko poroto (ang. *Grand Jury*) (v primeru *United States v. Calandra*, 414 U.S. 388 (1977)). Vendar se je skozi leta kmalu pokazalo, da obstajajo izjeme od teh pravil, kajti v določenih primerih se ta pravila ekskluzije lahko uporabijo v civilnih postopkih (zadeva *United States v. Janis*, 428 U.S. 433 (1976)), ali pa se celo uporabljajo zoper tujcem, ki so nezakonito na ozemlju ZDA, tako imenovani ilegalci (v zadevi *INS v. Lopez-Mendoza*, 468 U.S. 1032 (1984)).

¹⁷¹ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., *Dokazovanje v kazenskem postopku*, GV Založba, Ljubljana 2011, strani 267 in 268.

¹⁷² *United States v. Calandra*, 414 U.S. 388 (1977).

¹⁷³ Povzeto po Zupančič M. B., *Minervina sodba (4.del) – Pravila o izločitvi dokazov – drugi obraz privilegija zoper samoobtožbo*, *Odvetnik*, Revija Odvetniške zbornice Slovenije, Leto XVII, št 3 (71), poletje 2015, stran 11.

Tej doktrini tehtanja je sledilo tudi Evropsko sodišče za človekove pravice v primeru Schenk v. Švica¹⁷⁴, kjer je kot dokaz dopustilo nezakonito pridobljen posnetek telefonskega pogovora med dvema zasebnikoma. To tehtanje med dokazno vrednostjo tega pogovora in kršitvijo temeljnih pravic in pravičnega postopka¹⁷⁵ je eden izmed temeljnih postopkov tehtanja v vseh ostalih evropskih državah. Namen kazenskega postopka je namreč ugotoviti, kaj se je dejansko zgodilo, in se prepričati o dejstvih tega primera preden se uporabijo zakonska pravila. Določeni precedensi govorijo, da zato ni mogoče kar avtomatsko izključiti vseh dokazov, ki so nezakoniti ali kaznivi, ampak se ti nezakoniti dokazi izločijo samo v primeru, če jih v skladu z veljavnimi zakoni sploh ne bi mogli pridobiti. Zato morajo nacionalna sodišča zmeraj presoditi pridobljene dokaze in njihovo relevantnost v konkretni zadevi, sodišče mora presoditi, ali je postopek kot celota, vključno s pridobitvijo dokazov, bil pravično izveden. Sodišče je tak dokaz uporabilo, čeprav je bil nezakonito pridobljen. Svojo odločitev je obrazložilo s tem, da nezakonitost še ne pomeni avtomatske izločitve ter da ima v konkretni zadevi nezakonita pridobitev dokaza postranski pomen, v primerjavi, da se s tem dokazom lahko dožene resnica. Lahko bi se tehtala možnost negativnega vpliva nezakonitega dokaza v dokazno gradivo in družbeni interes za pravično sodbo, kajti pomemben je odgovor na vprašanje, ali bi se tudi brez tega dokaza lahko izrekla pravična sodba.¹⁷⁶

8.2. Dokazne prepovedi

Vsak postopek dokazovanja poteka po vnaprej določenih pravilih o tem, kaj je predmet dokazovanja in kako se dokazuje. Slovenski kazenski postopek določa nekatere omejitve, katerih dokazov ni dovoljeno uporabiti, kar se imenuje dokazna prepoved. Dokazne prepovedi se navadno pojmujejo kot omejitve pri načelu iskanje resnice.¹⁷⁷

---

¹⁷⁴ Schenk v. Švica, Eur. Court H.R., 12.7.1988, Series A no. 140. Gospod Schenk je najel moškega za opravljanje najrazličnejših nalog, med drugim umor svoje bivše žene. Ta moški se je odločil pogovor med njima posneti s prisluškovalno napravo, ki pa je nezakonito pridobljen dokaz, na podlagi katerega je bil gospod Schenk obsojen za krivega. V odklonilnih mnenjih sodnikov, ki so bili mnenja, da je poštenost postopka najpomembnejše, ter da se sodišče ne bi smelo zanesti na nezakonite dokaze, ker potem sojenje ne more biti pošteno.

¹⁷⁵ Glej 6. člen EKČP.

¹⁷⁶ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 272.

¹⁷⁷ Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, stran 47.

V slovenskem pravnem redu se besedna zveza »ekskluzija dokazov« ne uporablja, ampak se uporablja drugačno poimenovanje – dokazne prepovedi. V drugem odstavku 18. člena ZKP najdemo naslednje: »Sodišče ne sme opreti sodne odločbe na dokaze, ki so bili pridobljeni s kršitvijo ustavno določenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kot tudi ne na dokaze, ki so bili pridobljeni s kršitvijo določb kazenskega postopka in je zanje v tem zakonu določeno, da se sodna odločba nanje ne more opreti, ali ki so bili pridobljeni na podlagi takega nedovoljenega dokaza.«¹⁷⁸

V pravičnem kazenskem postopku se kršitev dokazne prepovedi sankcionira. Dokazne prepovedi varujejo obdolženca, da ne postane aktivno dokazno sredstvo zoper samega sebe.¹⁷⁹

Dokazne prepovedi so:

- *Domneva nedolžnosti* – pomeni, da se obdolžencu ni treba braniti, saj na začetku postopka vsaka oseba velja za nedolžno in dokazno breme leži na tožilcu.
- *Pravica do molka*¹⁸⁰ – obdolženec ima pravico povedati vse o dogodku, kar ve, oziroma kolikor sam želi povedati. Vendar to ni njegova dolžnost, lahko je popolnoma pasiven in je na tožilcu, da dokaže njegovo krivdo, da prepriča sodišče. Na to pravico je treba obdolženca opomniti pred začetkom postopka. Organi pregona zato ne smejo na noben nezakonit način pripraviti obdolženca, da se izpove proti svoji volji. Zaradi te pravice mora tožilec storiti in dokazati elemente kaznivega dejanja ter tako sodišče prepričati o krivdi obdolženca.
- *Prepoved uporabe sile, grožnje in medicinskih sredstev in svojstvenih vprašanj* – prepovedano je izsiljevati od obdolženca ali kakšnega drugega udeleženca v postopku priznanje ali kakšno drugo izjavo.¹⁸¹ Prav tako je zakonsko prepovedano proti obdolžencu uporabiti silo, grožnjo ali kakšno drugo sredstvo, da bi se s tem izsilila njegovo priznanje (gre za prepoved mučenja¹⁸²)¹⁸³.

---

¹⁷⁸ 18. člen ZKP.

¹⁷⁹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 605.

¹⁸⁰ Četrta alineja prvega odstavka 29. člena URS.

¹⁸¹ 11. člen ZKP.

¹⁸² 18. člen Ustave RS.

¹⁸³ 227. člen ZKP.

- *Prepoved uporabe obvestil obdolženca iz predkazenskega postopka* – pomeni, da policija ne sme zaslišati osebe kot obdolženca, ali kot pričo ali kot izvedenca.¹⁸⁴ Prav tako je potrebno te izjave odstraniti iz spisa pravočasno, saj se nanje ne more opreti odločba.
- *Jedrna prepoved (prepoved nadvlade države nad posameznikom)* – slovenski pravni red ne priznava dokazne vrednosti izjavam, ki so podane policiji, ker je policijskemu zaslišanju lastna policijska prisilna narava. To pomeni prepoved nadvlade policije kot države nad šibkejšim posameznikom. Policija torej osumljenca ne more z zvijačo ali kako drugače privedi do priznanja.¹⁸⁵

8.3. Sankcioniranje kršitev dokaznih prepovedi

Izločitev dokazov nima samo vloge sankcioniranja nezakonitosti, ampak ima tudi simbolno vlogo. Izločitev je zato velika težava zagovornikov učinkovitega pregona storilcev. Kajti gre za institut, ki hkrati otežuje iskanje resnice kot cilj kazenskega postopka in omogoča drug cilj postopka - enakost strank v postopku. Kazenski postopek bi lahko opisali kot razmerje neenakosti, kjer je na eni strani premočna stran (država) in na drugi pa je šibkejši obdolženec.¹⁸⁶

Glede na sankcioniranje ločimo različne pravne ureditve, vendar lahko na splošno sankcioniranje razdelimo v tri skupine:

1. Materialnopravno sankcioniranje¹⁸⁷ pomeni, da kazen doleti tisti organ ali osebo, ki je prekršila neko dokazno prepoved. Posledice te kršitve so lahko kazenskopravne, civilnopravne oziroma odškodninske in disciplinske. Takšna sankcija zadene kršitelja in ima specialnpreventivni namen, saj deluje kot opomin kršitelju. Pomanjkljivost, ki jo lahko zasledimo je, da kadar je storilec te kršitve država, kaznovanje nima nikakršnih posledic. Na primer če policist opravi hišno preiskavo brez naloga, je njegova sankcija

¹⁸⁴ 148. člen ZKP.

¹⁸⁵ Povzeto po Tajnšek A., Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012, strani 47 – 50.

¹⁸⁶ Več o tem Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 266.

¹⁸⁷ 133., 136., 137., 138., 141., 257., 266. in 267. člen KZ-1B.

disciplinska in ima specialnpreventivni učinek, če pa ne bi obstajala taka vrsta sankcioniranja, pa nima kaznovanje nobenega vpliva na dokazno vrednost nezakonitega dokaza in se ta lahko uporabi v postopku.¹⁸⁸ Edino izjemo v slovenskem kazenskem postopku imenujemo obnova postopka¹⁸⁹, ki govori, da se sme končan postopek in pravnomočna sodba, v posebnem postopku obnoviti, če se lahko dokaže, da je prišlo do te sodbe zaradi kaznivega dejanja sodnika, sodnika porotnika ali osebe, ki je opravljala preiskovalna dejanja.

2. Procesnopravno sankcioniranje¹⁹⁰ se je razvilo v ameriškem kazenskem pravu zaradi pomanjkljivosti materialnega sankcioniranja. Z drugimi besedami, gre za ekskluzijsko pravilo, ki preprečuje državi, da bi zoper obdolženega uporabila dokaze, ki so zbrani na nezakonit ali protiustaven način. Tak dokaz je treba izločiti in osebe, ki o tej zadevi sodijo, sploh nimajo vpogleda v to dokazno sredstvo oziroma niti ne vedo, da le-ta obstaja. To sankcioniranje vpliva na kazenski postopek, medtem ko prejšnjo sankcioniranje ne vpliva. Vendar ne učinkuje na kršitelja neposredno, temveč generalnpreventivno.¹⁹¹ Določilo 83. člena ZKP določa dvojno sankcioniranje – sodna odločba se ne sme opreti na dokaze pridobljene na nezakonit način in takšni dokazi morajo biti predmet izločitve iz spisa. Slednja sankcija je veliko močnejša in primernejša kot pa dejstvo, da sodišče ne sme opreti odločbe na nek dokaz. Saj to ne pomeni, da tega dokaza ne more uporabiti, lahko ga uporabi posredno, zaradi izločitve dokaza pa tega niti ne spozna, kaj šele, da bi lahko svojo odločitev oprla na tak dokaz, neposredno ali posredno.¹⁹²

3. S pritožbenimi razlogi,¹⁹³ kot bistvena postopkovna kršitev, ki ima neposredni vpliv na kazenski postopek, namreč pride do razveljavitve sodbe, nima pa specialno preventivnega vpliva. Ta način je bližji kontinentalnim pravnim redom kot

---

¹⁸⁸ Glej Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 610 in 611.

¹⁸⁹ Druga točka prvega odstavka 410. člena ZKP.

¹⁹⁰ 18. in 83. člen ZKP.

¹⁹¹ Več o tem Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 266.

¹⁹² Povzeto po Dakič D., Ekskluzija neveljavnih dokazov, Primerjalnopravna ureditev kazenskega postopka Združenih držav Amerike in Republike Slovenije, Diplomsko delo, Pravna fakulteta Maribor, Rogaška Slatina 2013, stran 45.

¹⁹³ Prvi odstavek 371. člena ZKP.

angloameriškim. V primeru, da se uporabi nezakonito pridobljen dokaz in se ta med postopkom ne izloči, ima največkrat obtožena stran razlog za vložitev pritožbe. Slabost tega načina je, da je o zadevi bilo že odločeno in da je ta dokaz bil uporabljen ter tak dokaz pridobi dokazno težo, ne glede na to, ali je prišlo do absolutne bistvene kršitve postopka.¹⁹⁴

8.4. Psihološka okužba

Razvoj teorije o psihološki okužbi izhaja iz anglo-ameriškega kazenskega prava, saj so pogoji za razvoj te teorije tam ugodnejši. Namreč organ odločanja v kazenskem postopku je (laična) porota, ki pa ni dolžna svoje odločitve obrazložiti in argumentirati. Porota odloča samo o krivdi domnevnega obdolženca (ang. Guilty or not guilty), zato je možnost za psihološko okužbo toliko večja. Ker iz sodbe ni razvidno, kako je porota presojala dokaze in kateremu dokazu je dajala večjo vlogo ter če je odločila na podlagi nezakonitih dokazov. V kontinentalnem kazenskem pravu, na primer slovenskem pravu, pa je sodišče dolžno navesti dokaze, na podlagi katerih je sprejelo odločitev ter treba je podati dokazno oceno vsakega dokaza posebej ter vseh skupaj, zato do psihološke okužbe prihaja redkeje kot v ameriškem sistemu. V tem sistemu zato ne poznajo pritožbe iz razloga zmotne in nepopolne ugotovitve dejanskega stanja, kot jo pozna slovenski kazenski postopek.¹⁹⁵

Ameriški kazenski postopek določa, da nedovoljene dokaze izloča sodnik, porota pa s temi dokazi ne pride v stik, kajti sodnik lahko pride v stik z nedovoljenimi dokazi in njihov obstoj nikakor ne vpliva na odločitev porote. Sodnik samo odloča, ali so ti dokazi dovoljeni in jih pusti predstaviti pred poroto ali pa zahteva njihov umik. Kajti porota se ne sme seznaniti s takšnimi dokazi, saj bi le ti vplivali na odločitev v zadevi.¹⁹⁶

Ta pojem je v slovensko teorijo prenesel Zobec, ki ga je uporabil pri opredelitvi absolutne bistvene kršitve določb kazenskega postopka, ki je v takratnem obdobju

---

¹⁹⁴ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 266.

¹⁹⁵ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 614.

¹⁹⁶ Več o tem Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 268.

določal, da se sodba ne sme opreti na nezakonit dokaz, razen če bi se izkazalo, da bo sodba tudi brez tega dokaza enaka. Sam je skušal uvesti drugačno zakonodajo, kjer bi drugostopenjsko sodišče vedno razveljavilo sodbo prvostopenjskega sodišča, če se je ta opirala na nedovoljen dokaz, ne da bi se presoјalo, ali bi tudi brez tega dokaza bila izrečena enaka sodba.¹⁹⁷

V slovenskem procesnem pravu je zakonodajalec uporabil dve tehniki sankcioniranja psihološke okužbe, in sicer izločitev in prepoved opiranja sodne odločbe na neveljavne dokaze. Izločitev ima namen preprečitve, da bi se sodnik seznanil z izločenim dokazom in če se seznanil, pride do izločitve sodnika. Kajti sodnik, ki se seznanil z nedovoljenim dokazom, ki bi moral biti predmet izločitve, ne more odločati v konkretni zadevi, saj bi mu ta dokaz ostal v njegovi zavesti in bi utegnil imeti vpliv na odločitev, kar pa vodi do absolutne bistvene kršitve kazenskega postopka. V slovenski sodni praksi so primeri psihološke okužbe redki, a vendar je odločba Ustavnega sodišča U-I-92/96¹⁹⁸ iz leta 2002 med pomembnejšimi na tem področju. Predlagatelj je vložil zahtevo za oceno ustavnosti določb ZKP, ki bi naj kršile določbe URS in določbe EKČP in s tem možnost psihološke okužbe s prepovedanimi dokazi v kazenskem postopku. Predlagatelj je oprl svoje argumente na takratni 39. člen ZKP, ki je določal, da sodnik ali sodnik porotnik ne sme opravljati sodniške dolžnosti, če je v isti zadevi opravljal preiskovalna dejanja ali sodeloval pri odločanju o ugovoru zoper obtožnico, ali če je v postopku sodeloval kot tožilec ali bil zaslišan kot priča ali izvedenec. Okrožno sodišče v Ljubljani je zatrjevalo, da so te izpodbijane določbe v nasprotju z 23. in 29. členom URS ter s 6. členom EKČP¹⁹⁹, ker omogočata, da se sodnik predhodno seznanil z obvestili, na katera se sodna odločba ne sme opirati in da te določbe ne zagotavljajo že z URS določenih načel, to je, da o zadevi odloča nepristranski sodnik, ki odloča objektivno, in da le-ta ne sme imeti izoblikovanega mnenja o predmetu odločanja. Kajti odločitev sodišča mora biti sprejeta na podlagi dejstev in argumentov, ki so jih stranke predstavile na glavni obravnavi, ne pa na podlagi informacij izven postopka, saj pride do neenakosti strank v

---

¹⁹⁷ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 614.

¹⁹⁸ Odločba Ustavnega sodišča RS št. U-I-92/96 z dne 21.3.2002. V odločitvah sodišč prejšnjih stopenj je prišlo do domnevne psihološke okužbe, saj se je sodnik seznanil z obvestili, ki jih je policija pridobila v predkazenskem postopku od nepriviligiranih prič in izvedencev.

¹⁹⁹ EKČP določb o zakonitosti in dopustnosti ali nedopustnosti dokazov nima, temveč to prepušča državam članicam, da uredijo to področje v nacionalnih zakonodaji.

postopku.²⁰⁰ Brez teh temeljnih načel, se osebi ne more zagotoviti pošteno sojenje (ang. Fair trial), kajti kazenski postopek združuje dve težnji, to je učinkovitost pregona in varstvo temeljnih pravic posameznika. Dejstvo, da se sodišče seznanilo z dokazom, ki ga ne bi smel uporabiti, se izpostavlja nevarnosti, da bo to vplivalo na njegovo odločanje o zadevi. Četudi mora svojo odločitev obrazložiti, še ne pomeni, da je psihološka okužba zato izključena, saj te ni mogoče preprečiti. Ustavno sodišče RS je v tej zadevi ugotovilo neustavnost zakonske ureditve, ki je v nasprotju z drugim odstavkom 15. člena URS, ker ne vsebuje določb, ki bi omogočale nepristransko sojenje iz prvega odstavka 23. člena URS.²⁰¹

---

²⁰⁰ Po mnenju teoretikov je takšna teorija pretirana, saj zatrjujejo, da kljub temu, da je preiskovalni sodnik psihološko okužen z dejstvi, ki ne smejo preiti v glavno obravnavo kazenskega postopka, predstavljajo te informacije le iztočnico za preiskavo v drugi smeri in iskanje dokazov, ki so po ZKP dovoljeni. Tako preiskovalni sodnik ne bi deloval le neetično ali neprofesionalno, temveč bi dokaze dobesedno ponarejal. Hkrati pa je takšna okužba omejena z kontradiktornostjo preiskave, kjer obdolženec nadzoruje zapisnik in onemogoča podtikanje nedovoljenih dokazov v zapisnik o zadevi. In tudi, če bi se ta dokaz pretihotal med dokazi na glavni obravnavi ne bi imel dokazne moči.

²⁰¹ Odločba Ustavnega sodišča RS št. U-I-92/96 z dne 21.3.2002 – točke 12, 14,16,17, 19, 20, 21, 23.

9. DOKTRINA SADEŽEV ZASTRUPLENEGA DREVESA

Doktrina (ang. Fruit of the poisonous tree) je dobila svoj prvi pomen in veljavo v ameriškem kazenskem postopku v zadevi *Nardone v. United States*²⁰², kjer je šlo za izločitev ne samo neposredno pridobljenih nezakonitih dokazov, temveč tudi dokazov, ki so pridobljeni na podlagi vednosti, da so le-ti nezakoniti. Sodišče je v konkretni zadevi presojalo, ali so dokazi, ki jih je policija pridobila z nezakonitim prisluškovanjem telefonskega pogovora, dopusten dokaz v kazenskem postopku. Vrhovno sodišče ZDA je v konkretnem primeru tak dokaz odločilo kot nezakonit, saj je bil dokaz pridobljen v nasprotju z zakonodajo o komunikacijah. Po tej doktrini je torej treba izločiti dokaze, ki posledično izhajajo iz nezakonito pridobljenih dokazov, čeprav sami po sebi niso pridobljeni nezakonito.

Med prvimi zadevami, v katerih je odločalo Vrhovno sodišče ZDA, je zadeva *Silverthorne Lumber Co. v U.S.*²⁰³, kjer so federalni agenti nezakonito zasegli dokumente, katerih lastnik je bil Silverthorne, in so jih predali Veliki poroti, ki se je z njimi seznanila. Vendar je Velika porota že izdala obtožnico zoper njega tudi brez teh dokumentov. Tožilstvo, ki je za te fotografije izvedelo, je zahtevalo zakonito pridobitev teh dokumentov in fotografij kot dokaz zoper nasprotno stran. Vendar je Vrhovno sodišče ZDA odločilo, da je takšna zahteva za pridobitev nezakonitih dokazov nezakonita, saj je bila vsebina teh dokumentov znana, prav tako tudi to, kako so dokumenti bili pridobljeni.²⁰⁴ Širše je ta tematika bila pojasnjena v zadevi *Wong Sun v. United States*²⁰⁵, kjer je policija nezakonito vdrla v stanovanje Jamesa Toya in ga aretirala ter z zaslišanjem pridobila podatke o drugih osebah, ki so prodajale mamila. V zakoniti preiskavi so bila ta mamila tudi odkrita. Toy in Wong Sun sta na policijski postaji podala prostovoljni izjavi, v katerih sta krivdo valila drug na drugega. Tožilstvo je na glavni obravnavi kot dokaz predložilo prostovoljni izjavi, zasežena mamila ter prvotno izjavo Toya. Prizivno sodišče je ugotovilo, da je bila aretacija Toya nezakonita, zato je presojalo nadaljnje dokaze, ki so bili pridobljeni na podlagi nezakonite aretacije.

---

²⁰² *Nardone v. United States*, 308 U.S. 338 (1939).

²⁰³ *Silverthorne Lumber Co. v. U.S.*, 251 U.S. 385 (1920).

²⁰⁴ Več o tem Emanuel L. S., Knowles S., *Criminal procedure*, Emanuel publishing corp., Larchmont NY 1997-1998, strani 269 in 270.

²⁰⁵ *Wong Sun v. United States*, 371 U.S. 471 (1963).

Vrhovno sodišče ZDA je v zadevi menilo, da bi zasežena mamila in prvotna izjava Toya morala biti predmet ekskluzije v postopku zoper Toya, dopustna pa sta kot dokaz v postopku zoper Wong Sun-a, ker nezakonit poseg, v katerem so bila najdena mamila, ni bil izvršen zoper Won Sun-a, ampak zoper Toya. Prav tako je bilo sodišče mnenja, da je prostovoljno priznanje Wong Sun-a, po tem ko je bil izpuščen iz zapora, dopusten dokaz, saj je zaradi časovne oddaljenosti manj povezano s prvotno nezakonito aretacijo Toy-a. V tej zadevi je sodišče obrazložilo, da ni vsak dokaz sadež zastrupljenega drevesa samo zato, ker ga brez nezakonitosti ne bi odkrili. Pogost primer pridobivanja dokazov, ki so nezakoniti po tej doktrini, so dokazi, ki jih policisti pridobijo zakonito, vendar jih nikoli ne bi odkrili, če ne bi prišli do prvega dokaza, ki je bil pridobljen nezakonito. Torej če bi v vsaki verigi dokazov, bil le en dokaz nezakonito pridobljen, bi pomenilo, da so okuženi tudi vsi ostali dokazi, ki pa so mogoče bili pridobljeni zakonito. Ker je ameriška sodna praksa zelo bogata, je izdelala določene kriterije, na podlagi katerih se nekateri dokazi, kljub temu da izvirajo iz nezakonitega dokaza, ne izločijo.²⁰⁶ Gre torej za omejitev doktrine sadežev zastrupljenega drevesa, ki ga je sodna praksa poimenovala bifurkativni test.

Test ima sledeča dva kriterija:

1. Sporni dokaz mora biti v vzročni zvezi s prvotno nezakonitostjo (*sine qua non*²⁰⁷). Ta pogoj zahteva, da sta si prvotna nezakonitost in pridobljen dokaz v razmerju vzroka in posledice. Če je dokaz neposredni rezultat nezakonitega ravnanja policije, gre za neposredno vzročnost.

2. Sporni dokaz mora biti pridobljen ob aktivnem izkoriščanju prvotne nezakonitosti in pri pridobivanju podatkov policija ne sme aktivno zlorabiti prvotne nezakonitosti.

Ekskluzija velja le za osebe, zoper katere je bila kršitev izvedena in samo za njih. Ekskluzijsko pravilo preprečuje uporabo fizično otipljivih dokazov, ki so se pridobili med nezakonitim posegom ali kot neposreden rezultat tega. Tožilstvo lahko dokaže, da je vzročna zveza s prvotno nezakonitostjo tako oslABLJENA, da je dokaz dopusten. To na

---

²⁰⁶ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, strani 274 in 275.

²⁰⁷ *Conditio sine qua non* teorija (teorija o enakem pomenu vseh vzrokov in pogojev) za vzrok nastale posledice šteje vsako storitev ali opustitev.

primer velja za kasnejša priznanja obdolženca po nezakoniti aretaciji²⁰⁸, po nepravilnem obvestilu o pravicah²⁰⁹, za priče, ki so bile odkrite pri nezakoniti preiskavi^{210...211}

To doktrino je v slovenski sistem dokončno uvedel sklep Ustavnega sodišča RS.²¹² Slovenski kazenski postopek štejemo kot mešan postopek in ZKP je po zahtevi za večjo kontradiktornost postopka razširil doseg ekskluzijskega pravila. Kajti drugi odstavek 18. člena²¹³ in 8. točka prvega odstavka 371. člena²¹⁴ ZKP jasno določa doktrino sadežev zastrupljenega drevesa. Ker je ZKP ustvaril možnost za širšo uporabo ekskluzijskega pravila, kot ga določa 83. člen ZKP²¹⁵, saj se poleg teh izrecno navedenih dokaznih

---

²⁰⁸ Brown v. Illionis, 422 U.S. 590 (1975). Nezakonito aretirani se je po branju svojih pravic iz Mirande tem odpovedal in podal obremenjujoče izjave. Vrhovno sodišče je zanikalo možnost, da bi Miranda odpravila to neustavnost, je pa dopustilo to izjavo kot izjavo svobodne volje kot dopusten dokaz. Ali je priznanje rezultat svobodne volje se od tega primera dalje presoja od primera do primera različno.

²⁰⁹ Oregon v. Elstad, 470 U.S. 298 (1985). V tem primeru je policija na podlagi prijave osebe, zaslišala osumljenca brez da bi ga poučila o njegovih pravicah iz Mirande. Osumljenca so aretirali, kjer so mu povedali njegove pravice in je prostovoljno podpisal izjavo, kjer je priznal kaznivo dejanje rop. Sodišče je reklo, da je kasnejša podpisana izjava zakonit dokaz, ker je dan prostovoljno in zavestno.

²¹⁰ United States v. Ceccolini, 435 U.S. 268 (1978).

²¹¹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 623.

²¹² Sklep Ustavnega sodišča RS, št. Up-6/92 z dne 4.11.1996.

²¹³ »Sodišče ne sme opreti sodne odločbe na dokaze, ki so bili pridobljeni s kršitvijo ustavno določenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kot tudi ne na dokaze, ki so bili pridobljeni s kršitvijo določb kazenskega postopka in je zanje v tem zakonu določeno, da se sodna odločba nanje ne more opreti, ali ki so bili pridobljeni na podlagi takega nedovoljenega dokaza.«

²¹⁴ »Če se sodba opira na dokaz, ki je bil pridobljen s kršitvijo z ustavo določenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali na dokaz, na katerega se po določbah tega zakona sodba ne more opirati, ali na dokaz, ki je bil pridobljen na podlagi takega nedovoljenega dokaza;«

²¹⁵ (1) Preden državni tožilec poda preiskovalnemu sodniku zahtevo za preiskavo (prvi odstavek 168. člena), predlog za soglasje naj se ne opravi preiskava (prvi odstavek 170. člena), ali vloži obtožnico brez preiskave (šesti odstavek 170. člena) oziroma obtožni predlog na podlagi kazenske ovadbe (drugi odstavek 430. člena), ali poda sodniku posamezniku predlog za opravo posameznih preiskovalnih dejanj (prvi odstavek 431. člena) ali predlog za izdajo kaznovalnega naloga (prvi odstavek 445.a člena), izloči iz spisov, ki jih pošlje sodišču, obvestila, ki jih je policija zbrala od osumljenca, preden je bil poučen po četrtem odstavku 148. člena tega zakona. O opravljeni izločitvi sestavi uradni zaznamek in ga priloži spisom, ki jih pošlje sodišču, izločena obvestila pa shrani v svojem spisu. Če je h kazenski ovadbi priložen zapisnik o zaslišanju osumljenca (drugi odstavek 148.a člena), zapisniki o opravljenih preiskovalnih dejanjih (164. do 166. člen) ali drugi dokazi, za katere državni tožilec misli, da se na njih ne sme opirati odločba sodišča, pošlje spise, v katerih so taki dokazi preiskovalnemu sodniku oziroma sodniku posamezniku, ta pa ravna po določbah drugega in tretjega odstavka tega člena.

(2) Če je v tem zakonu določeno, da se sodna odločba ne sme opirati na izpovedbo osumljenca oziroma obdolženca, priče ali izvedenca, ali na zapisnike, predmete, posnetke, sporočila ali dokazila, izda preiskovalni sodnik oziroma sodnik, ki opravlja posamezna preiskovalna dejanja, po uradni dolžnosti ali na predlog stranke sklep, s katerim izloči navedene dokaze iz spisov takoj, ko ugotovi, da gre za take izpovedbe oziroma dokaze. Tako ravna tudi glede obvestil iz prejšnjega odstavka, če jih ni že prej izločil državni tožilec, kot tudi glede obvestil, ki so jih dale policiji osebe, ki ne smejo biti zaslišane kot priče (235. člen), ali ki so se v skladu s tem zakonom odrekle pričevanju (236. člen), ali ki po tem zakonu ne bi smele biti postavljene za izvedenca (251. člen). Stranke smejo zahtevati izločitev zapisnikov in drugih dokazov do konca predobravnavnega naroka, če tega naroka ni bilo, pa do začetka glavne obravnave, kasneje pa samo pod pogojem iz 4. točke tretjega odstavka 285.a člena tega zakona.

(3) Zoper sklep preiskovalnega sodnika oziroma sodnika posameznika iz prejšnjega odstavka o izločitvi ali zavrnitvi predloga stranke za izločitev je dovoljena posebna pritožba. Po pravnomočnosti sklepa se izločeni zapisniki in drugi izločeni dokazi zaprejo v poseben ovitek in shranijo ločeno od drugih spisov in jih ni mogoče pregledovati in ne uporabiti v kazenskem postopku, razen v primerih iz četrtega odstavka tega člena. O pritožbi odloča sodišče druge stopnje.

(4) Ne glede na določbo prejšnjega odstavka sme predsednik sodišča, ki odloča o zahtevi za izločitev sodnika iz razloga po 4.a točki 39. člena tega zakona, ter senat, ki odloča o pravnem sredstvu zoper odločbo o glavni stvari, pregledati in uporabiti zapisnike in druge dokaze, ki so bili s pravnomočnim sklepom izločeni iz spisov, če je to nujno zaradi ugotovitve ali je podan razlog za izločitev sodnika. Po pregledu in uporabi se mora izločene zapisnike in druge dokaze spet zapreti v poseben ovitek in na njem naznačiti, kdo in kdaj jih je pregledal.

prepovedi uporabljajo še druge kategorije dokazov, ki jih lahko razdelimo v sledeče tri kategorije:

- dokazi, pridobljeni s kršitvijo ustavno določenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin²¹⁶;
- dokazi, ki so bili pridobljeni s kršitvijo določb kazenskega postopka in je zanje v tem zakonu določeno, da se sodna odločba nanje ne more opirati;
- dokazi, ki so bili pridobljeni na podlagi nedovoljenega dokaza iz prve ali druge alineje.²¹⁷

Pod drugo alinejo lahko razberemo doktrino sadežev zastrupljenega drevesa, kajti prepovedani so dokazi, ki so pridobljeni na podlagi nedovoljenega dokaza. Potrebno je izločiti dokaz, ki je nezakonito pridobljen, kot tudi dokaz, ki je pridobljen na podlagi nezakonito pridobljenega dokaza, ki v verigi dokazov izhaja iz prvega nezakonitega dokaza. Ta doktrina je v slovenskem kazenskem postopku celo bolj široka, kot je v pravu ZDA, kajti slovenski zakonodajalec onemogoča opiranje sodne odločbe na kakršenkoli dokaz, ki krši ustavno zagotovljene pravice, ne glede na to zoper koga so bile kršene in ne glede na to, kdo jih je kršil. Torej določba dopušča, da so pod to kategorijo šteti tudi dokazi, ki so bili pridobljeni od tretjih oseb in ne samo od obdolženca, temveč tudi od zasebnikov, ne več samo od države.²¹⁸

Tukaj je razlika med slovenskim in ameriškim sistemom, kajti ZDA bolj omejuje ekskluzijo dokazov, predvsem je mogoče izločiti dokaze, ki veljajo samo zoper tisto osebo, ki so ji pravice bile kršene. Medtem ko slovenski sistem šteje pod nezakonit dokaz vsak dokaz, ki je prepovedan, ne glede na to, zoper koga se uporabljajo in čigave pravice so bile kršene. Bistvena razlika je tudi v dokazih, ki jih priskrbijo zasebniki – v ZDA ti dokazi niso predmet ekskluzije, kajti dovoljena je izločitev samo zoper nezakonito delovanje države, medtem ko Slovenija dopušča izločitev dokazov,

---

(5) Določbe prejšnjega odstavka se smiselno uporabljajo tudi, ko sodišče druge stopnje odloča o pritožbi zoper sodbo, s katero se izpodbija tudi sklep o izločitvi dokazov (četrti odstavek 340. člena).

(6) Če se vodi spis v elektronski obliki, se izločena obvestila, zapisniki in drugi izločeni dokazi izločijo v informacijskem sistemu iz njega in se v informacijskem sistemu vodijo v posebni mapi tako, da so dostopni v povezavi z obravnavano zadevo. Če predsednik sodišča ali sodišče druge stopnje v primeru iz četrtega ali petega odstavka tega člena pregleda in uporabi te izločene dokaze, jih mora po tem spet shraniti v posebno mapo v informacijskem sistemu in na njej označiti, da jih je pregledalo. Te določbe se smiselno uporabljajo tudi pri drugih določbah tega zakona, ki urejajo izločanje dokazov.

²¹⁶ Ekskluzija velja za dokaze, ki so pridobljeni s kršitvijo ustavno zagotovljenih človekovih pravic in svoboščin in ne samo za tiste primere, ki jih določa ZKP.

²¹⁷ Frangež D., Dvoršek A., Preiskovanje in dokazne prepovedi: kazenskopravni in kriminalistični vidik, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana 2013, strani 145 in 146.

²¹⁸ Več o tem Šugman S. K., Gorkič P., Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 277.

pridobljenih s strani zasebnikov. V primeru *Burdeau v. McDowell*²¹⁹ je ameriško sodišče odločilo, da se ne izločajo dokazi, ki so jih pridobile tretje osebe (na primer tatovi ukradejo dokumente iz obdolženčeve pisarne), saj je namen ekskluzije preprečiti nezakonitost države ne pa zasebnikov. Enako so potrdili v sodbi *Jacobsen v. United States*²²⁰, kjer je poštni uslužbenec odprl poškodovani paket in v njem odkril mamila. Paket je nato zavil nazaj in ga položil med druge pakete ter poklical policijo, da te pakete preišče in slučajno najde mamila. Po mnenju sodišča policisti niso prekršili pravice do zasebnosti in zato takega dokaza niso izločili iz postopka.²²¹

---

²¹⁹ *Burdeau v. McDowell*, 256 U.S. 465 (1921).

²²⁰ *Jacobsen v. United States*, 466 U.S. 109 (1984).

²²¹ Povzeto po Šugman S. K., Gorkič P., *Dokazovanje v kazenskem postopku*, GV Založba, Ljubljana 2011, strani 277 in 278.

10. IZJEME OD EKSKLUZIJE DOKAZOV V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

Kot smo že omenili, ekskluzija dokazov v ZDA ne velja absolutno, ampak relativno. Kajti metoda tehtanja v primeru kršitve IV. amandmaja Ustave ZDA pomeni odstop od ekskluzije dokazov, kot jo poznamo. Ameriški sistem je skozi leta sodne prakse razvil različne izjeme, tako od IV. (nezakonita preiskava in zaseg) in V. amandmaja (kršitev pravic iz Mirande). V akuzatornem postopku je ekskluzija dokazov izjema od načela materialne resnice.

10.1. Doktrina neodvisnega vira

Doktrina neodvisnega vira (ang. Independent source doctrine) je dokaz, ki bi ga bilo treba izločiti zaradi nezakonite pridobitve, dopusten, ker se je ta dokaz pridobil iz drugega neodvisnega vira. Pri tej izjemi gre za odstopanje od drugega dela bifurkativnega testa, ki je bil omenjen v prejšnjem poglavju.

Policija pri tem ne sme aktivno izkoriščati te prve nezakonitosti, tožilstvo pa mora pri takšnih dokazih z veliko stopnjo verjetnosti dokazati, da je do dokaza res prišlo brez izkoriščanja prve nezakonitosti. Pomembna sodba je *Segura v. United States*²²², kjer je Vrhovno sodišče ZDA dopustilo dokaz, odkrit pri nezakoniti preiskavi (preiskava brez naloga za preiskavo), saj je bilo mnenja, da je policija že pred preiskavo imela dovolj podatkov, ki bi ji omogočili, da pridobi to dovoljenje za zakonito preiskavo in bi tako prišli do istega rezultata. Še dlje je ameriška sodna praksa šla v primeru *Murray v. United States*²²³, kjer je policija najprej pridobila nezakonite dokaze, šele nato je prosila za nalog za preiskavo in še enkrat z zakonito preiskavo odkrila iste dokaze in ti dokazi so bili dopuščeni v postopku.²²⁴

---

²²² *Segura v. United States*, 468 U.S. 796 (1984).

²²³ *Murray v. United States*, 487 U.S. 533 (1988).

²²⁴ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 624 in 625.

10.2. Doktrina neizogibnega odkritja

Doktrina neizogibnega odkritja (ang. Inevitable discovery doctrine), kjer se dopusti dokaz, ki je pridobljen nezakonito, če se hipotetično dokaže z veliko verjetnostjo²²⁵ s strani tožilstva, da bi do tega dokaza prišli tudi po zakoniti poti. To je treba dokazati z veliko stopnjo verjetnosti (ang. Preponderance of evidence). V zadevi *Nix v Williams*²²⁶ je policist izvedel zvijačo, kjer je preko funkcionalnega ekvivalenta zasliševanja v obliki krščanskega pogrebne nagovora izbrskal odgovor na vprašanje, kje leži truplo umorjene deklice. Odgovor je zahteval od Williamsa, ki je bil ustrezno poučen o svojih pravicah iz *Mirande*, in je odklonil odgovarjati na kakršnakoli vprašanja. Vrhovno sodišče ZDA je bilo mnenja, da ta izjava o lokaciji trupla ni dana prostovoljno, in je vrnilo zadevo v ponovno sojenje. Hkrati je kriminalist Roxlow s pomočjo 200 prostovoljcev iskal otrokovo truplo po celotnem območju, nato so iskanje opustili, ko so izvedeli lokacijo trupla, in odkrili, da bi do tega trupla prišli tudi brez Williamsa v roku par ur. Sodišču se je zdelo dovolj verjetno, da bi kljub nezakoniti pridobitvi odgovora, kje se skriva truplo, truplo našli tudi po zakoniti poti. Zato so truplo šteli kot dopusten dokaz v dokaznem postopku.²²⁷ V večini se ta doktrina uporablja, kadar so nezakonito pridobljeni dokazi na primer orožje ali truplo.

10.3. Doktrina zbledelega madeža

Doktrina, ki se uporablja najpogosteje v ameriških postopkih (ang. Purged taint doctrine or attenuated connection doctrine), dopušča dokaze, pri katerih je vzročna zveza med prvotno nezakonnostjo dokaza in končnim odkritjem dokaza tako oslABLJENA, da madež prvotne nezakonnosti zbledi. Že omenjena zadeva *United States v. Ceccolini*²²⁸, kjer je sodišče podalo mnenje, da dokazi nazorno nakazujejo, da je bila izjava priče popolnoma prostovoljna in svobodna ter da v nobenem primeru ni noben organ izsilil ali pridobil te izjave s silo ali grožnjo. Podalo je mnenje, da je med nezakonito preiskavo in prostovoljno izjavo priče preteklo dovolj časa, da se lahko priča uporabi kot dokazno sredstvo v postopku. Tukaj vzročne zveze med enim in drugim dejanjem več ni,

²²⁵ Potreben je standard jasen in prepričljiv dokaz (ang. Clear and convincing evidence).

²²⁶ *Nix v. Williams*, 467 U.S. 431 (1984), ki je nadaljevanje primera *Brewer v. Williams*, 430 U.S. 387 (1977).

²²⁷ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 625.

²²⁸ *United States v. Ceccolini*, 425 U.S. 268 (1978).

predvsem zaradi časovne oddaljenosti enega od drugega ali prostorske oddaljenosti ...

229

10.4. Izjema dobre volje (ang. The good faith exception)

Kadar policija pridobi dokaz, ko je delovala povsem objektivno in v dobri veri, je dokaz dopusten, četudi se kasneje lahko izkaže, da je bilo delovanje policije nezakonito, predvsem zaradi nezakonitega podzakonskega predpisa ali protiustavnosti zakona. To izjemo je določilo Vrhovno sodišče ZDA v primeru *United States v. Leon*²³⁰, kjer je Vrhovno sodišče ZDA s 6 proti 3 glasov dopustilo dokaze, ki jih je policist v dobri veri zasegel na podlagi sodne odredbe, in se je kasneje izkazalo, da policist za izdajo te odredbe ni imel utemeljenega suma. Izločitev dokaza še vedno ostane za primere, kadar sodnik izda odredbo na podlagi napačnih izjav policije, ki mu jih je podala vedoma ali iz malomarnosti.²³¹

Primer *Arizona v. Evans*²³² je potrdil, da velja izjema dobre vere tudi v primeru, če je policist zasegel dokaze v nasprotju s IV. amandmajem in ravnal na podlagi policijske kartoteke o neizpoljenem nalogu za aretacijo, ki pa se je kasneje izkazala za napačno.

V primeru *Illionis v. Krull*²³³ je Vrhovno sodišče ZDA dopustilo uporabo dokaza v postopku, kadar policist ravna objektivno razumno v skladu z zakonom, za katerega se je žal kasneje izkazalo, da je bil protiustaven, najverjetneje je bil protiustaven, ker ni bil v skladu s IV. amandmajem.²³⁴

S to izjemo smo se srečali tudi v slovenski praksi, kjer je Vrhovno sodišče RS v zadevi I Ips 46/2011²³⁵ odločilo, da je dokaz dopusten v dokaznem postopku na podlagi tega instituta. Kjer je bil izdan ukrep pridobivanja podatkov o prenosu v elektronskem komuniciranju²³⁶ v času odredbe sicer izrecno neurejen, vendar ni mogoče reči, da zbiranje teh podatkov ni dopustno. Tukaj je bil sporen seznam komunikacije med

---

²²⁹ Več o tem Šugman S. K., Gorkič P., *Dokazovanje v kazenskem postopku*, GV Založba, Ljubljana 2011, stran 275.

²³⁰ *United States v. Leon*, 468 U.S. 897 (1984).

²³¹ Več o tem Emanuel L. S., Knowles S., *Criminal procedure*, Emanuel publishing corp., Larchmont NY 1997-1998, strani 293 – 299.

²³² *Arizona v. Evans*, no. 93-1660 (1995).

²³³ *Illionis v. Krull*, 480 U.S. 340 (1987).

²³⁴ Več o tem Dežman Z., Erbežnik A., *Kazensko procesno pravo Republike Slovenije*, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 626 in 627.

²³⁵ Odločba Vrhovnega sodišča RS, št. I Ips 46/2011.

²³⁶ To področje je trenutno urejeno v 149.b členu ZKP.

obdolžencem in tretjo osebo in se ni nanašalo na prisluškovanje. ESČP je v zadevi Malone v. Združeno kraljestvo poudarilo, da to ni dopustno, ker posega v zasebnost posameznika. Medtem ko je Vrhovno sodišče RS presodilo, da je taka odredba o pridobitvi takega seznama dopustna, saj ne gre za poseganje v zasebnost s prisluškovanjem, poleg tega pa tega področja takratni ZKP ni urejal. Zaradi navedenih razlogov je tak dokaz dopustno uporabiti, saj je sodišče argumentiralo, da je namen ekskluzije dokazov po 83. členu ZKP sankcioniranje za nezakonito pridobitev dokazov kot preventivno sredstvo zoper zlorabo pooblastil organov in ne za kaznovanje napak sodnikov. Policija je v zadevi v objektivni dobri veri sodniku predlagala izdajo take odredbe, na podlagi katere je dokaz uporabila pri nadaljnjih postopkih. Zato pri policiji ni bilo nikakršne nezakonnosti in ni bilo treba ekskluzije.²³⁷

10.5. Pristanek

Ne moremo govoriti o nezakonnosti, kadar je podano soglasje k posegu. Ta pristanek se lahko podeli na dva načina:

- subjektivni pristop: posveča pozornost stanju zavesti osebe, ki ji pristaja,
- objektivni pristop: temelji na testu razumnega dojetanja, kjer je pristanek dan, kadar policist na podlagi razumnega dojetanja razume kot pristanek.

V primeru Florida v. Jimeno²³⁸ je policist opravil preiskavo vozila, ki mu jo je dovolil voznik vozila, ter v papirnati vrečki na tleh vozila našel mamila. Vrhovno sodišče ZDA je menilo, da je v skladu z objektivnim pristopom mogoče razumeti, da pregled vozila vključuje tudi stvari v vozilu. Sodišče je spet poudarilo, da IV. amandma ne prepoveduje vseh preiskav, ampak prepoveduje samo tiste, ki niso razumne. V tej zadevi se je kot glavno vprašanje postavilo, ali je policist smel pristanek voznika šteti kot pristanek, da pregleda tudi stvari v vozilu. Sodišče v Floridi je poudarilo, da v kolikor želi policist preiskati tudi stvari v vozilu, mora za to imeti novo oziroma posebno dovoljenje.²³⁹

---

²³⁷ Povzeto po Frangež D., Dvoršek A., Preiskovanje in dokazne prepovedi: kazenskopравни in kriminalistični vidik, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana 2013, strani 150 in 151.

²³⁸ Florida v. Jimeno, 500 U.S. 258 (1991).

²³⁹ Več o tem Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 628.

Objektivni pristop je najbolj znan pristop, ki ga uporabljajo ameriška sodišča ter ki ga je podprlo tudi Vrhovno sodišče ZDA. V primeru *Schneckloth v. Bustamonte*²⁴⁰ je Vrhovno sodišče poudarilo, da je bistven element pristanka dejansko prostovoljnost osebe, ki se presoja v vsaki okoliščini drugače, kar pomeni, da do pristanka ne sme priti na podlagi izsiljevanja ali grožnje. Pristanek lahko poda tudi tretja oseba, če je upravičena do razpolaganja, in ne samo oseba, zoper katero je bilo izvedeno nezakonito ravnanje.²⁴¹

V več primerih lahko zasledimo, da je Vrhovno sodišče ZDA izrecno poudarilo, da ne pride do zasega v smislu IV. amandmaja, če policist zgolj pristopi k osebi z nekaj vprašanji in poteka med njima prost pogovor oziroma če se oseba, ki se ji postavlja vprašanja, počuti kot prosta in svobodna.²⁴² Zato je policistom dovoljeno zastavljanje vprašanj na javnih mestih, prav tako lahko zaprosijo za pristanek k pregledu prtljage. Pod javna mesta so mišljena letališča²⁴³, avtobusi²⁴⁴ in ostala javna mesta²⁴⁵ oziroma karkoli kar policist razume kot pristanek na javnem mestu, torej se presoja od primera do primera različno.

10.6. Druge izjeme od ekskluzije dokazov

Predstavljene bodo izjeme od ekskluzije po V. amandmaju k Ustavi ZDA:

- *New York v. Quarles*²⁴⁶ - izjema, kadar branje pravic iz *Mirande* ni potrebno pred zaslišanjem, če se to opravi zaradi nujnih okoliščin, zaradi skrbi za javno varnost,
- *Colorado v. Connelly*²⁴⁷ - kadar se pravicam iz *Mirande* odpove prostovoljno, razen če je do odpovedi prišlo zaradi prisile ali na kakšen drug neprimeren način,

---

²⁴⁰ *Schneckloth v. Bustamonte*, 412 U.S. 218 (1973).

²⁴¹ *Frazier v. Cupp*, 394 U.S. 731 (1969). V tem primeru je bilo glavno vprašanje preiskava torbe, ki je bila v uporabi dveh oseb in če je za preiskavo dovolj soglasje ene od teh oseb ali soglasje obeh.

²⁴² *California v. Hodari D.*, 499 U.S. 621 (1991).

²⁴³ *Florida v. Rodriguez*, 469 U.S. 1 (1984).

²⁴⁴ *Florida v. Bostich*, 501 U.S. 429 (1991).

²⁴⁵ *Florida v. Royer*, 460 U.S. 491 (1983), *United States v. Mendenhall*, 446 U.S. 544 (1980).

²⁴⁶ *New York v. Quarles*, 467 U.S. 469 (1984).

²⁴⁷ *Colorado v. Connelly*, 479 U.S. 157 (1986).

- Moran v Burbine²⁴⁸ - veljavna je odpoved pravicam iz Mirande, na kar nima vpliva, če je osumljenec imel določenega zagovornika, pa zanj ni vedel, ali če je policist zavedel osumljenca,
- Colorado v. Spring²⁴⁹ - odpoved pravicam iz Mirande je veljavna ne glede na osumljenčevo zmotno mišljenje, da bo zaslišan le glede enega kaznivega dejanja, dejansko pa bo zaslišan o več dejanjih,
- Harris v. New York²⁵⁰ - nezakonito priznanje se lahko uporabi za izpodbijanje navedb osumljenca, če se je ta odločil pričati v lastni zadevi.²⁵¹

Sledeče izjeme od ekskluzije po IV. amandmaju:

- Mcmann v. Richardson²⁵² - obdolženčevo priznanje krivde se dopusti v postopku po vložitvi obtožnice, dano na podlagi priznanja, za katero pa osumljeni ni vedel, da je njegovo priznanje krivde nezakonit dokaz,
- United States v. Calandra²⁵³ - dopustna je uporaba nezakonitih dokazov pred Grand Jury.²⁵⁴

---

²⁴⁸ Moran v. Burbine, 475 U.S. 412 (1986).

²⁴⁹ Colorado v. Spring, 479 U.S. 564 (1987).

²⁵⁰ Harris v. New York, 401 U.S. 222 (1971).

²⁵¹ Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 629 – 631.

²⁵² Mcmann v. Richardson, 397 U.S. 759 (1970).

²⁵³ United States v. Calandra, 414 U.S. 338 (1974).

²⁵⁴ Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 631.

11. PRISTOJNOST POROTE IN SODNIKOV PRI SPREJETJU SODBE

11.1. Primerjava sojenja pred laično poroto ali sodnikom

Porotni sistem sojenja naj bi izviral iz germanskega plemenskega prava, anglo-saških dooms in iz nekaterih normanskih institutov iz 12. stoletja. V Angliji je v 14. stoletju prišlo do porotnega sojenja šele po odpravi ordalij, kjer se je sodstvo odvzelo od fevdalnih baronov in se preneslo na porotnike. V kazenskem postopku se je porota uveljavila, ko je papež Inocenc III. prepovedal božjo sodbo, ki jo je kasneje potrdil IV. Lanteranski koncil.²⁵⁵ Prvotno je bila porota razdeljena na dve telesi, na malo poroto (ang. "Petit jury"), ki je odločala o krivdi, in na obtožno poroto (ang. "Grand jury"), ki je štela tudi do 24 članov in je služila kot pomoč kroni pri odkrivanju zločinov. Največkrat je število članov bilo 12, kar naj bi predstavljalo simbol dvanajstih apostolov. Vendar se je skozi prakso to število spreminjalo. Ta pravila so se prenesla na ameriško celino, kjer je leta 1791 s sprejetjem "The Bill of Rights" porota dobila velik pomen in svoje mesto v Ustavi ZDA.²⁵⁶ Kasneje je v zadevi *Williams v. Florida*²⁵⁷ sodišče odločilo, da je število porotnikov relativen pojem in da zadostuje takšno število, da se razprava spodbuja, ter je celo dovolj polovično število porotnikov, torej šest.²⁵⁸ Številčnejše porote bi naj predstavljale večji delež prebivalstva, dokazi naj bi bili bolje obravnavani in sodbe bi naj bile konsistentne. Medtem ko bi naj majhne porote pospeševale udeležbo posameznikov v diskusiji.²⁵⁹ Pri poroti namreč ne gre za pravilo "več glav, več ve", ampak pride v poštev pravilo "več glav, bolje sodi".²⁶⁰ Po mnenju Vrhovnega sodišča ZDA porota ni zgolj mehaničen seštevek posameznih mnenj porotnikov, ampak gre za dvanajst kvalitativno drugačnih mnenj porotnikov. Kalifornijsko sodišče je zatoj

---

²⁵⁵ Več o tem Zupančič M. B., Nekatera vprašanja porote v kazenskem postopku Združenih držav Amerike, *Pravnik* 39, 8/10, 1984, stran 343.

²⁵⁶ Glej Article III, Section 2, clause 3 Ustave ZDA.

²⁵⁷ *Williams v. Florida*, 399 U.S. 78 (1970).

²⁵⁸ Več o tem Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 253.

²⁵⁹ Povzeto po Vodopivec K., Vloga občanov pri sojenju v kazenskih zadevah, *Pravnik* 35, 7/9, 1980, stran 190.

²⁶⁰ Zupančič M. B., Nekatera vprašanja porote v kazenskem postopku Združenih držav Amerike, *Pravnik* 39, 8/10, 1984, stran 344.

pojasnilo, da je krivdorek izrečen na podlagi subjektivne gotovosti porote, ne pa na podlagi mehničnega seštevanja verjetnosti.²⁶¹

Tako imenovana Velika porota je bila uzakonjena v V. amandmaju k Ustavi ZDA leta 1791, ki zagotavlja, da bo porota preverila obtožbo zoper osebo in da bo v primerih, ko bo to potrebno, ta porota potrdila kazenski pregon z obtožnico (ang. Indictment). Naj bi imela dvojno vlogo - delovala naj bi kot ščit in meč v kazenskem postopku.²⁶²

Angloameriški kazenski postopek se razlikuje od slovenskega kazenskega postopka predvsem v funkciji sodišča. V ZDA je sodišče le institucija, ki vodi kazenski postopek in v konkretnem primeru presodi o krivdi in kazenski sankciji. Za njihov sistem je tipično porotno sojenje, kjer sta tekom glavne obravnave prisotni dve telesu – porota in sodnik. Porota je sestavljena iz ameriških državljanov, ki izpolnjujejo določene kriterije, in so laiki, ki odločajo o krivdi obdolženca na podlagi predstavljenih dokazov oziroma odločajo o krivdi na podlagi predstav strank v postopku. Porota torej odloči izrecno in samo na podlagi dokazov brez kakršnegakoli pravnega znanja zgolj na podlagi svojega splošnega znanja in življenjskih izkušenj. Tako namreč ameriški kazenski postopek predstavlja pravičnost postopka. Medtem ko je naloga sodnika, da skrbi za red in odloča o procesnih dejanjih strank.

Porota se lahko tekom glavne obravnave seznanja z nezakonitimi dokazi, ki pa bi morali biti izločeni iz dokaznega postopka. Za to skrbi sodnik, saj je njegova naloga, da odloča o tem, ali se bo nek dokaz smel uporabiti ali ne. Kajti namen kazenskega postopka je doseči pravično sodbo, ki ne sme biti izrečena na podlagi nezakonitih dokazov.²⁶³

V določenih primerih lahko zasledimo, da se je želelo na laično poroto prenesti pristojnost postavljanja vprašanj strankam postopka. V dilemi, ali je to dopustno ali celo primerno, je šlo za argument, da bi porota v primeru kakšnih nejasnosti ali nasprotovanj v zadevi lahko zastavljala vprašanja in zadevo razjasnila. Na podlagi številnih raziskav, ki so jih opravili, so ugotovili, da zastavljanje vprašanj pričam s strani porote ne prinaša negativnih učinkov na potek sojenja in zato niso člani porote nič manj nepristranski, saj se je izkazalo, da je pretirana pasivnost porote slab pokazatelj teka postopka.

---

²⁶¹ Povzeto po Zupančič M. B., Nekatera vprašanja porote v kazenskem postopku Združenih držav Amerike, *Pravnik* 39, 8/10, 1984, stran 349.

²⁶² Povzeto po Novak M., *Procesni institut Velike porote (primerjalnopravna analiza)*, Teorija in praksa, št. 1/2, Ljubljana 1993, stran 63.

²⁶³ Več o tem Dakič D., *Ekskluzija neveljavnih dokazov, Primerjalnopravna ureditev kazenskega postopka Združenih držav Amerike in Republike Slovenije*, Diplomsko delo, Pravna fakulteta Maribor, Rogaška Slatina 2013, stran 24.

Ameriška sodna praksa je bogata s primeri, kjer je bila glavna tematika laična porota. V zadevi *Strauder v. West Virginia*²⁶⁴ je prvič v zgodovini ameriškega postopka prišlo do ponovnega sojenja, kjer je bila porota sestavljena iz samih belcev, medtem ko so sodili črncu in naj bi na podlagi "Equal Protection Clause" v 14. amandmaju Ustave ZDA prišlo do diskriminacije, zato je gospod Taylor Strauder zahteval raznoliko poroto. Zelo pomemben je primer *Georgia v. McCollum*²⁶⁵, kjer je sodišče izjavilo, da ne more priti do zavrnitve izbire porotnika na podlagi rase, kajti v postopku izbire porotnikov še pred začetkom glavnega postopka se lahko izbira porotnika zavrne brez kakršnegakoli razloga. Vendar je sodišče izrecno poudarilo, da javni zagovornik ni akter v okviru tožbe zaradi nezadostnega pravnega zastopanja.

Slovenski kazenski postopek ne pozna porotnega sojenja. Pri nas je sodnik tisti, ki si ustvari vtis o dokazni vrednosti dokazov in izoblikuje psihološko oceno svoje verodostojnosti in tehtnosti. Ločiti moramo sojenje sodnika posameznika ali sojenje senata. Sodnik posameznik odloča o kazenskih zadevah v pristojnosti okrajnih sodišč, torej kadar je zagrožena kazen zapora do treh let.²⁶⁶

Obravnalni ali razpravni senat presoja kazensko zadevo na glavni obravnavi, in sicer tako da presoja vsak dokaz zase in v zvezi z drugimi dokazi ter na podlagi takšne presoje sklepa, ali je dejstvo dokazano.²⁶⁷ Kadar je zagrožena kazen zapora do petnajst let, sodi zadeva v pristojnost okrožnega sodišča, ki sodi v senatu treh sodnikov, pri čemer je en sodnik hkrati redni sodnik in predsednik senata ter dva sodnika porotnika. Medtem ko za kazniva dejanja, kjer je zagrožena kazen zapora nad petnajst let, sodi senat petih sodnikov, kjer sta dva sodnika redna oziroma poklicna sodnika in je eden od njih predsednik senata, ostali trije člani pa so sodniki porotniki.²⁶⁸ Predsednik senata je pristojen za vodenje glavne obravnave, podeljevanje besede strankam, določanje vrstnega reda dokazov na glavni obravnavi, preizkuša obtožnico in ugovore zoper obtožnico ter razglasi sodbo, ki so jo sprejeli. Torej sodnik v slovenskem sistemu nima zgolj procesnih pristojnosti.²⁶⁹

---

²⁶⁴ *Strauder v. West Virginia*, 100 U.S. 303 (1880). Glej še *Washington v. Davis*, 426 U.S. 229 (1976).

²⁶⁵ *Georgia v. McCollum*, 505 U.S. 42 (1992).

²⁶⁶ Glej 25. člen ZKP.

²⁶⁷ Glej drugi odstavek 355. člena ZKP.

²⁶⁸ 25. člen ZKP.

²⁶⁹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., *Kazensko procesno pravo Republike Slovenije*, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 296.

Kadar pa gre za postopek na višji stopnji, se odloča na seji v senatu treh sodnikov, kjer je en predsednik senata, sodnik poročevalec in član senata.

Vrhovno sodišče RS odloča o zahtevi za varstvo zakonitosti in o izredni omilitvi kazni v senatu. O zahtevi za izredno omilitev kazni odloča v senatu treh sodnikov, o zahtevi za varstvo zakonitosti odloča senat petih sodnikov. Kadar gre za vloženo zahtevo zoper odločitev Vrhovnega sodišča, odloča o tem senat sedmih sodnikov.

Odločitev je sprejeta, kadar je zanjo glasovala večina članov senata. Vsak član senata ima en glas. Predsednik senata pa skrbi za potek glasovanja in da so vsa vprašanja predelana in razrešena, preden se sprejme odločitev. Če do večine ne pride, ampak je število glasov izenačeno, se o določenih vprašanjih glasuje tako dolgo, dokler se ne doseže večina. Člani senata pa glasovanja ne morejo odkloniti. V kolikor član senata svojega glasu ne opredeli, se šteje, kot da se strinja z glasom, ki je za obdolženca najugodnejši.²⁷⁰

V obeh pravnih sistemih vodi glavno obravnavo predsednik senata oziroma poklicni sodnik. V ameriškem sistemu ima sodnik funkcijo vzdrževanja miru in reda na glavni obravnavi ter podeljuje besedo strankam, dovoljuje ali prepoveduje določena vprašanja, ki se pojavijo tekom glavne obravnave s strani strank. Medtem ko v slovenskem kazenskem postopku sodnik kot predsednik senata nosi formalno in materialno vodstvo. Formalno procesno vodstvo pomeni, da je v pristojnosti sodnika, da zagotovi nemoten potek glavne obravnave, skrbi za mir in red tekom obravnave, daje besedo strankam postopka ter lahko postavlja vprašanja strankam in pričam, izvedencem. Hkrati lahko prepoveduje postavitev določenega vprašanja, določa vrstni red sprejemanja dokazov na glavni obravnavi in vodi posvetovanja ter glasovanje o sodbi. Materialno vodstvo pa upravičuje predsednika senata, da svobodno odloča o zagotovitvi določenih dokazov na glavni obravnavi, da se priskrbijo novi dokazi ter se dožene resnica o zadevi. Njegova dolžnost je, da se ugotovi resnica.²⁷¹

---

²⁷⁰ Glej 113. člen ZKP.

²⁷¹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 835 in 836.

11.2. Kdaj je potrebna argumentacija sodbe in zakaj

Za sodbo se upoštevajo samo izvedeni dokazi, ki jih sodniki ali porotniki ocenjujejo z logično in psihološko analizo. Dokazi se ocenjujejo na podlagi že omenjenega načela proste presoje dokazov, kjer niso vezani z nobenimi zakonskimi pravili.

Ameriška sodišča niso dolžna dati obrazložitve sodbe z argumenti oziroma razlogi za svoje prepričanje. Porota zato oblikuje svojo odločitev na podlagi svojega notranjega prepričanja, saj svoje odločitve ne rabi argumentirati in odloča samo, ali je oseba kriva ali ne (ang. guilty or not guilty). Na odločitev najbolj vpliva vrsta in teža kaznivega dejanja, družbeni položaj obtoženca in šele na zadnjem mestu bi naj bili dokazi, ki jih predstavitelci stranki postopka. Bolj je odvisno, ali si storilec zasluži kazen glede na povzročeno škodo.²⁷² Zato lahko v porotnem sistemu hitreje pride do psihološke okužbe porotnikov, saj se ti lahko seznanijo z nedovoljenimi in nezakonitimi dokazi, slišijo odgovore na vprašanja, ki so nedovoljena, in sodijo na podlagi predstave ene ali druge stranke tekom glavne obravnave. Porotnik bo lažje in z večjim prepričanjem verjel nekemu, ki obvladuje govorilne veščine in zna prepričevati s svojimi dokazi. To teorijo je razvil že starogrški filozof Aristotel, gre namreč za teorijo treh sestavin učinkovite retorike "argumentum Ethos, Logos, Pathos", ki se v večini primerov uporabljajo ravno v ameriškem kazenskem postopku med strankami postopka. Tega se poslužujejo odvetniki in tožilci, kadar želijo prepričati poroto, da je ideja stranke boljša od ideje nasprotne strani. "Ethos" skuša prepričati, da gre za osebo, vredno zaupanja, in osebo, ki ima etične vrednote na mestu. "Logos" pomeni logično sklepanje in podpiranje svoje izjave z dokazi in dejstvi na primer podpiranje na sodno prakso ostalih sodišč. Pri "Pathosu" pa gre za emocionalen pristop, kjer skušajo preko čustvenega nastopa pridobiti in vplivati na čustveno dostopnejšo poroto. Velikokrat se vloga porote primerja s črno skrinjico, kajti znane so nam informacije, ki jih je porota prejela (ang. input), in krivdorek (ang. output), ni pa znano dogajanje v procesu odločanja o krivdi.

Krivdorek se sprejema z večino glasov porotnikov, ki je tajno. Vendar poznamo tudi sodno prakso, kjer ni bila nujna soglasna večina porote, kjer je Vrhovno sodišče ZDA

---

²⁷² Povzeto po Vodopivec K., Vloga občanov pri sojenju v kazenskih zadevah, *Pravnik* 35, 7/9, 1980, strani 185-186.

dopustilo krivdorek izrečen z večino 11:1.²⁷³ Kajti že en negativen glas je dovolj za nesoglasnost porote.²⁷⁴ Kajti soglasnost porote še ne pomeni zanesljive odločitve.²⁷⁵

Velik problem v sistemu porotnega sojenja predstavlja zahtevnost napovedovanja rezultata odločitve porote o zadevi. Že zato ker izreki niso obrazloženi in je odločitev porotnikov vsakokrat lahko drugačna. Zato sta načelo iskanja resnice in porotno sojenje težko združljiva pojma. Kajti pri porotnem odločanju niti ne vemo, kateri dokaz je odločilno ali bistveno vplival na odločitev porote in s sprejemanjem odločitev porota postaja na nek način zakonodajalec v državi, brez kakršnekoli obrazložitve.

Raziskave so pokazale, da je odločanje porote v kazenskih postopkih mogoče razložiti z modelom zgodbe (ang. Story model), kjer porotniki ustvarjajo smisel v zgodbi, ki se odvija. Vsako konkretno zadevo vidijo kot zgodbo, ki se odvija pred njihovimi očmi. Zgodba se namreč začne takoj, s prvim dokazom. Porotniki v svojih glavah preverijo, kako se zgodba ujema z vsemi predstavljenimi dokazi in kakšni so njihovi logični zaključki.²⁷⁶ Kako dejansko porota prihaja do svojih sklepov, je težko ugotoviti, saj se mora porota soglasno z večino odločiti o krivdoreku, med seboj pa si lahko razjasnjujejo in pojasnjujejo stvari, a glasuje vsak član porote zase. Glasovanje porote je tajno, vendar so se v zgodovini našli posamezniki, ki so o tajnem odločanju porote razpravljali javno. Iz vseh teh opazovanj je mogoče povzeti sledeče: malo je število porotnikov, ki spremenijo svojo odločitev zaradi argumentov drugih porotnikov med tajnim glasovanjem, poznavanje zgodovine žrtve vpliva na njihovo odločitev, porotniki, ki se lahko identificirajo z žrtvijo kaznivega dejanja, so do storilca dejanja neizprosni in velik vpliv imajo informacije, ki jih porota nehote izve o storilcu kaznivega dejanja. Zgodovina in cela vrsta analiz je pokazala, da laična porota v bistvu razume večino zadev in predstavljenih dokazov.²⁷⁷

Vloga ameriškega sodnika je po mnenju določenih teoretikov bistvenega pomena za sam postopek. Kajti v njegovih rokah je odločitev, ali bodo dokazi predstavljeni na glavni obravnavi ali so predmet ekskluzije. Prav tako je sodnikova odločitev, ali bo sprejel plea bargaining, kdo bo član porote na sojenju, povzemanje dokazov za poroto,

---

²⁷³ Apodaca v. Oregon, 460 U.S. 404 (1972).

²⁷⁴ Čeprav Ustava ZDA izrecno ne določa, da morajo odločitve porote biti soglasne, kot tudi ne določa domneve nedolžnosti, niti da je potrebno krivdo dokazati s standardom »beyond a reasonable doubt« v kazenski zadevi.

²⁷⁵ Več o tem Saltzburg A. S., American criminal procedure: cases and commentary, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1988, stran 912.

²⁷⁶ Več o tem Marinko J., Soodvisnost organizacije kazenskega postopka in obrazložitve sodbe, 3. konferenca kazenskega prava in kriminologije 2010, Zbornik 2010, GV založba, Ljubljana 2010, stran 142.

²⁷⁷ Več o tem Vodopivec K., Vloga občanov pri sojenju v kazenskih zadevah, Pravniki 35, 7/9, 1980, strani 187-188.

postavljanje dodatnih vprašanj za razjasnitev zadev ali nejasnosti. Določene zvezne države ne dopuščajo sodniku, da bi komentiral o teži in verodostojnosti dokaza. Čeprav določene zvezne države sodniku dajejo veliko moč, podobno je tudi na federalni ravni sodišča. Čeprav se ne zahteva prevelika aktivnost sodnika, saj se bi le-ta približal vlogi tožilca. V določenih primerih obdolženec zahteva sojenje s strani sodnika in ne porote. Kajti v določenih zahtevnih primerih porotno sojenje ni najbolj primerno, saj porotniki ne bi mogli ostati nepristranski in neprizadeti. Do tega pride, če podata soglasje sodišče in vlada.²⁷⁸

Slovenski sodniki pa morajo svojo odločitev argumentirati in oblikovati na podlagi ocene vseh dokazov skupaj. Ta odločitev mora biti logična in preverljiva, saj mora sodišče v obrazložitvi sodbe navesti, katera dejstva so bila odločilna za odločitev in na katere je sodba oprta. Torej sodba mora biti strokovno in prepričljivo obrazložena na nepristranski ter objektivni način in na podlagi pravične presoje vseh navedenih dejstev. Kajti obrazložitev sodbe je sredstvo, ki varuje sodniške odločitve pred samovoljo in arbitrarnostjo, saj so argumenti sodbe verbalna reprodukcija miselnega procesa, na podlagi katerega je sodišče odločilo.²⁷⁹ V obrazložitvi sodbe mora sodišče natančno navesti, katera dejstva se štejejo za dokazana in katera ne, in zaradi katerih razlogov je tako odločilo. Navesti mora razloge, zakaj je nek dokaz protisloven, zakaj se nekaterim predlogom strank ni ugodilo in najpomembnejše, navesti odločilne razloge, na podlagi katerih je prišlo do odločitve.

Zakonodaja določa, da morajo biti razlogi sodbe navedeni sistematično in v skladu z logiko in zahtevami stroke, tako da je sodba razumljiva. Obrazložitev sodbe omogoča strankam postopka vpogled v odločanje sodišča in podlago za pravna sredstva. Sodišče mora navesti na podlagi sedmega odstavka 364. člena ZKP slednje:

- kako je presojalo verodostojnost protislovnih dokazov,
- iz katerih razlogov ni ugodilo predlogom strank,
- kateri razlogi so bili odločilni pri reševanju pravnih vprašanj, zlasti pri ugotavljanju kaznivega dejanja in kazenske odgovornosti.²⁸⁰

---

²⁷⁸ Povzeto po Saltzburg A. S., American criminal procedure: cases and commentary, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1988, strani 948 – 952.

²⁷⁹ Povzeto po Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, strani 253 in 254.

²⁸⁰ Dežman Z., Erbežnik A., Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003, stran 513.

Pri obsodilni sodbi je treba obrazložiti, na podlagi katerih dejstev je sodišče odmerilo kazen, kateri so dokazi, ki so vplivali na strožjo kazen ali da so vplivali na omilitev kazni itd. Posebnost je, da pri zavrnilni sodbi ni treba navesti presoje glavne stvari, ampak se sodišče omeji zgolj na razloge, zaradi katerih je prišlo do zavrnitvene sodbe. Obrazložitev sodbe ni potrebna zgolj v primeru, če nihče od upravičencev ni napovedal pritožbe in obdolžencu ni bila izrečena kazen zapora.

Obstajajo argumenti, ki prepričujejo, da dokazovanje po uradni dolžnosti ni v skladu z načelom nepristranskosti. Kajti dokazovanje po uradni dolžnosti lahko pomeni, da ima sodnik že izoblikovano hipotezo in odločitev o zadevi, kar z izvedbo dokazov le še potrdi. Čeprav lahko velja ravno nasprotno - da si sodnik tekom izvajanja dokazov izdeluje hipotezo o zadevi. Problem se namreč kaže, da je sodišče že mogoče odločeno o zadevi, ko bi moralo biti odprto za spremembe in drugačno odločitev. Zato so v instruktivski maksimi sodišč velike razlike med sistemoma, namreč v ameriškem je instruktivska maksima prepovedana, v slovenskem sistemu pa je zapovedana. V ameriškem postopku je lahko pretirano vmešavanje sodišča v postopek sporno in lahko pride do razveljavitve.²⁸¹

---

²⁸¹ Več o tem Mozetič P., Dokazovanja na glavni obravnavi v kazenskem postopku: mesto in obseg instruktivske maksime, 3. konferenca kazenskega prava in kriminologije 2010, Zbornik 2010, GV založba, Ljubljana 2010, strani 149-154.

12. SKLEP

Že uvodoma smo ugotovili, da je cilj kazenskega postopka doseči pravičen postopek in razrešitev spora. V obeh predstavljenih pravnih sistemih lahko zasledimo enak cilj – pravično sodbo. Vendar se postopka, kako doseči takšno odločitev, v določenih točkah razlikujeta in odmikata drug od drugega. Poudariti moramo, da ima ZDA pretežno akuzatorni postopek, da pa najdemo v Sloveniji mešan tip kazenskega postopka, s primesmi inkvizitornega postopka.

Sam namen kazenskega postopka je zbiranje gradiva (dejstva, dokazi ...), na podlagi katerih bo sodišče oprlo svojo odločitev. V slovenskem kazenskem postopku zbira dokaze sodišče po uradni dolžnosti, medtem ko tega ne zasledimo v ameriškem postopku. Kajti ameriški postopek pozna pasivnega sodnika, ki ima zgolj procesne pristojnosti v kazenskem postopku. Medtem ko pa je slovenski sodnik znan po svoji aktivni vlogi, saj zbira in predlaga dokaze, postavlja vprašanja tekom zaslišanja, skuša razjasniti dejstva, ki mu ostajajo nejasna, preden sprejme kakršnokoli odločitev. V Sloveniji je namreč sodnik tisti, ki sprejme odločitev v konkretni kazenski zadevi. Tukaj lahko zasledimo bistveno razliko, saj v ameriškem postopku odločitev sprejema porota in ne sodnik. Že zgodovina nam nakazuje, da je porota imela že od nekdaj pomembno vlogo pri ustvarjanju prava, kot nek neodvisni razsodnik, kjer se postopek odvija kot spor med dvema strankama, ta faza postopka je torej ustna in neposredna glavna obravnava, na kateri se izvaja dokazni postopek. Kot smo že omenili, je dokazni postopek postopek, kjer sodišče izvaja dokaze z namenom, da se ugotovijo pravno relevantna dejstva. Ta postopek je določen s pravili o postopkih zasliševanja obdolženca, prič, pravila o izvedenstvu, vse kar je lahko uporabljeno kot dokazno sredstvo. Slovenski sodniki se razlikujejo v eni bistveni točki od ameriških, saj le ti, vrednotijo vsak dokaz zase in vse dokaze skupaj, da dobijo dokazno oceno o verodostojnosti dokazov in šele nato lahko sprejmejo odločitev. Ameriški sistem tega načina ocenjevanja dokazov ne pozna, saj dokaze ocenjuje porota kot predstavnik ljudstva in demokracije ter do odločitve pride na podlagi razpleta postopka na glavni obravnavi, saj se v glavah porotnikov odvija zgodba, o kateri morajo odločiti.

Velika prelomnica v zgodovini ameriškega kazenskega prava je bilo sprejetje "Bill of Rights" leta 1789, ki je določilo, da se lahko posameznika obsodi tudi samo na podlagi priznanja, brez uporabe sile ali grožnje, da ima le-ta pravico do zagovornika tekom

postopka in pravico do hitrega sojenja. Američani so namreč v primerjavi s slovenskim postopkom uspeli najti način, kako doseči hitrejši postopek, medtem ko je problem slovenskega postopka ravno trajanje, saj lahko traja tudi do nekaj let.

Pri dokaznem postopku ne moremo mimo ekskluzije dokazov. Gre za institut, ki preprečuje sodišču, da bi zoper obdolženca uporabilo nezakonite ali protiustavne dokaze, ki jih je organ pridobil s kršitvijo temeljnih človekovih pravic in svoboščin. Čeprav je področje skupno obema sistemoma, lahko najdemo določene razlike. Kajti naloga ameriškega sodnika je, da izloči nedovoljene dokaze, zato da porota ne pride v stik z njimi in se z njimi ne seznaní. Pravila, ki urejajo to področje, se v slovenskem kazenskem postopku imenujejo dokazne prepovedi, to so omejitve, ki so postavljene v postopku dokazovanja z namenom, da se omeji poseg države v temeljne človekove pravice in svoboščine. Slovenski zakonodajalec ni uporabil besedne zveze »ekskluzija dokazov«, temveč dokazne prepovedi. Že omenjeni nezakoniti dokazi so nevarni, kadar se na podlagi teh sprejme odločitve. Slovenski zakonodajalec se je odločil uzakoniti pravilo, da je osebo treba izločiti iz postopka, torej sodnik, ki se je tekom postopka seznanil z nedovoljenim dokazom, mora biti izločen. V ZDA do tega procesnega dejanja ne more priti, saj seznanitev sodnika z nedovoljenim dokazom nima neposrednega vpliva na poroto ali njihovo odločitev. Na podlagi ekskluzije dokazov je ameriška sodna praksa razvila pomembne doktrine, najpomembnejša izmed njih, doktrina sadežev zastrupljenega drevesa, se je razširila tudi na evropsko celino in določa pogoje, kdaj gre za nedovoljen dokaz. S to doktrino je ameriška sodna praksa razvila številne izjeme od ekskluzije dokazov, ki pa jih slovenski sistem ni prevzel. Vsem sistemom je skupno, da se sodna odločba ne sme opirati na nezakonito pridobljene dokaze, s tem da vsak sistem posebej določa različne pogoje, pod katerimi se nek dokaz šteje za nedovoljenega v postopku. Poudariti je treba, da ameriški postopek bolj omejuje ekskluzijo dokazov, kot to počne slovenski postopek, saj je pri slednjem nezakonit vsak dokaz, ne glede na to, zoper koga se uporablja in čigave pravice so bile s tem kršene.

Torej, ugotovili smo, da v ZDA nedovoljene dokaze izloča sodnik, zato da se porota z njimi ne seznaní. Sodnikova vednost o teh dokazih namreč nima vpliva na odločanje porote, saj sodnik poroti ne daje povzetkov dokaznega postopka ali svojega mnenja o verodostojnosti dokazov. Vendar v ameriškem postopku hitreje prihaja do psihološkega manipuliranja porote, kajti laična porota nima pravnega znanja oziroma izobrazbe in sprejema celotno dogajanje na glavni obravnavi kot neko zgodbo, ki se odvija pred

njimi, in na podlagi lastnih izkušenj in življenjske prakse odločajo o konkretni zadevi. Medtem ko slovenski sodnik, kot poklicni sodnik z določeno stopnjo izobrazbe in vrsto delovnih izkušenj, sodi nepristransko in objektivno, zato težje pride do takšne manipulacije in psihološke okužbe, saj ga varuje dolžnost argumentacije sodbe. Sodnik bo moral svojo odločitev argumentirati in podpreti z določenimi dokazi, na podlagi katerih je sprejel takšno odločitev, in se ne more odločiti brez kakršnekoli pravne podlage. To je najverjetneje največja razlika v obeh pravnih sistemih, saj porota v ZDA svoje odločitve ne argumentira, ampak zgolj odloči s tajnim glasovanjem in kadar pride do doseženega soglasja med člani porote, se sodba razglasi. Torej porota lahko odloči tudi na podlagi nezakonitega dokaza, ki ni bil izločen iz postopka, pa bi moral biti, saj pojasnilo sodnika, da ta dokaz ni zakonit, ne pomeni, da je tak dokaz izbrisan iz misli porotnikov. Prav tako se porotniki ne soočajo z argumentacijskim pritiskom ter lahko odločajo popolnoma svobodno in po svoji trenutni volji. Zagotovo lahko zatrjujemo, da v slovenskem postopku redkeje in težje pride do psihološke okužbe, kot do tega prihaja v ameriškem postopku.

13. BIBLIOGRAFIJA

Literatura

Areh Igor, Preiskovalni intervju, Nekateri pravni in psihološki vidiki, Tipografija, Ljubljana 2012.

Bošnjak Marko, Potek kazenskih postopkov v Sloveniji: analiza stanja in predlogi za spremembe, Pravna praksa; 1, GV revije, Ljubljana 2005.

Dakič Daliborka, Ekskluzija neveljavnih dokazov, Primerjalnopravna ureditev kazenskega postopka Združenih držav Amerike in Republike Slovenije, Diplomsko delo, Pravna fakulteta Maribor, Rogaška Slatina 2013.

Dežman Zlatko, Erbežnik Anže, Kazensko procesno pravo Republike Slovenije, GV Založba, Ljubljana 2003.

Dvoršek Anton, Selinšek Liljana, Nekateri praktični problemi dokazovanja v kazenskih postopkih, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta in Fakulteta za varnostne vede, Maribor 2008.

Emanuel L. Steven, Knowles Steven, Criminal procedure, Emanuel publishing corp., Larchmont NY 1997-1998.

Filipčič Katja, Kaznovalna politika v Sloveniji, 3. konferenca kazenskega prava in kriminologije 2010, Zbornik 2010, GV založba, Ljubljana 2010, stran 15-22.

Frangež Danijela, Dvoršek Anton, Preiskovanje in dokazne prepovedi: kazenskopravni in kriminalistični vidik, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana 2013.

Gorkič Primož, Pravila dokazovanja in uvedba konsenzualnega modela reševanja kazenskih zadev (predlog ZKP-K), 3. konferenca kazenskega prava in kriminologije 2010, Zbornik 2010, GV založba, Ljubljana 2010, stran 155-165.

Gorkič Primož, Šugman Katja, Praktikum za kazensko procesno pravo: odločbe, članki, mnenje, GV Založba, Ljubljana 2007.

Horvat Štefan, Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem, GV Založba, Ljubljana 2004.

Israel H. Jerold, Kamisar Yale, LaFave R. Wayne, Criminal procedure and the constitution: leading supreme court cases and introductory text, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1991.

Jaklič Klemen, Toplak Jurij, Ustava Združenih držav Amerike: s pojasnili, Nova obzorja, Ljubljana 2005.

Jerše Sabina, Oris sistema kazenskega pravosodja v ZDA, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor 2013.

Kadri Sadakat, The Trial, A History, from Socrates to O. J. Simpson, Random House Trade Paperbacks, New York 2005.

Kamisar Yale, LaFave R. Wayne, Israel H. Jerold, Modern criminal procedure: cases, comments, questions, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1986.

Krošelj Daša, Ekskluzija dokazov kot sredstvo za varstvo človekovih pravic v kazenskem postopku, Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2010.

LaFave R. Wayne, Israel H. Jerold, Criminal procedure, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1985.

Lavrinšek Katja, Dokazni standardi v kazenskem postopku, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede, Maribor 2015.

Marinko Janko, Soodvisnost organizacije kazenskega postopka in obrazložitve sodbe, 3. konferenca kazenskega prava in kriminologije 2010, Zbornik 2010, GV založba, Ljubljana 2010, stran 139-148.

McKinney's consolidated laws of New York annotated. Book 11A, Criminal procedure law, West Publishing Co., St. Paul 1985.

Moore WM. James, Moore's federal practice: Federal rules of Criminal Procedure: Habeas corpus rules: Part 3, Matthew Bender & Co., New York 1994.

Mozetič Polona, Dokazovanja na glavni obravnavi v kazenskem postopku: mesto in obseg instruktivske maksime, 3. konferenca kazenskega prava in kriminologije 2010, Zbornik 2010, GV založba, Ljubljana 2010, stran 149-154.

Mozetič Polona, Glavna obravnava v kazenskem postopku, Dokaznopravni in organizacijski vidiki, Scientia iustitia; 17, GV Založba, Ljubljana 2010.

Novak Marko, Procesni institut Velike porote (primerjalnopravna analiza), Teorija in praksa, št. 1/2, 1993, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, 1993, stran 61-74.

Požar Dušan, Osnove kazenskega procesnega prava, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1999.

Požar Nina, Domneva nedolžnosti in obrnjeno dokazno breme, Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2012.

Rupčič Ingrid, Dokazni postopek na glavni obravnavi danes in v prihodnosti, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2011.

Saltzburg A. Stephen, American criminal procedure: cases and commentary, WEST PUBLISHING CO., St. Paul 1988.

Slaček Simona, Načelo proste presoje dokazov in dokazna pravila v kazenskem postopku, Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2013.

Šijanec Branimir, Formalna dokazna pravila (s poudarkom na dokazovanje s privilegiranimi pričami), Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2014.

Šugman G. Katja, Dokazne prepovedi v kazenskem postopku: meje (samo)omejevanja države, BONEX ZALOŽBA d.o.o., Ljubljana 2000.

Šugman Katja, Izhodišča za nov model kazenskega postopa, Institut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Ljubljana 2006.

Šugman Stubbs Katja, Gorkič Primož, Dokazovanje v kazenskem postopku, GV Založba, Ljubljana 2011.

Tajnšek Andreja, Dokazni postopek na glavni obravnavi – slabosti današnje ureditve, Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede Maribor, Maribor 2012.

Teršek Andraž, Veliki sodobni pravni sistemi – Temeljne značilnosti sistema common law, Teorija in Praksa, s.l., s.a..

Tkalec Peter, Iskanje resnice v kazenskem postopku, Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2013.

Vodopivec Katja, Vloga občanov pri sojenju v kazenskih zadevah, Pravniki, Pravniki 35, 7/9, 1980, Zveza društev pravnikov Slovenije, Ljubljana 1983, str. 185-207.

Whitebread H. Charles, Slobogin Christopher, Criminal procedure: an analysis of cases and concepts, The Foundation press, INC., New York 1986.

Zakšek Katja, Retrospektiva novel Zakona o kazenskem postopku, Diplomsko delo, Pravna fakulteta, Maribor 2014.

Završnik Aleš, Soodvisnost kaznovalne, socialne in ekonomske politike v ZDA in Evropi, 3. konferenca kazenskega prava in kriminologije 2010, Zbornik 2010, GV založba, Ljubljana 2010, stran 5-14.

Zupančič M. Boštjan, Minervina sodba (4.del) – Pravila o izločitvi dokazov – drugi obraz privilegija zoper samoobtožbo, Odvetnik, Revija Odvetniške zbornice Slovenije, Leto XVII, št 3 (71), Odvetniška zbornica Slovenija, Ljubljana, poletje 2015, stran 6-11.

Zupančič M. Boštjan, Nekatera vprašanja porote v kazenskem postopku Združenih držav Amerike, Pravniki, Pravniki 39, 8/10, 1984, Zveza društev pravnikov Slovenije, Ljubljana 1984, str. 343-354.

Zupančič M. Boštjan, O »bistvu« človekovih pravic (II. del), Odvetnik, Revija odvetniške zbornice Slovenije, Leto XV, št. 4 (62), Odvetniška zbornica Slovenija, Ljubljana, oktober 2013, stran 6-13.

Zupančič M. Boštjan, Ustavno kazensko procesno pravo, Založba Pasadena, Ljubljana 2000.

Internetni viri

Criminal procedure, 1987, URL: http://www.law.cornell.edu/wex/criminal_procedure [Pridobljeno dne: 21.10.2016].

Goals, Basic Principles and Sources of Criminal Law, URL: http://www.justicebc.ca/en/cjis/understanding/basic_principles.html [Pridobljeno dne: 21.10.2016].

Predstavitev države ZDA, URL: http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/ZDA/Predstavitev_drzave_4233.aspx [Pridobljeno dne 22.10.2016].

Sixth Amendment, 1999, URL: <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Public+trial> [Pridobljeno dne: 23.10.2016].

Supreme Court of United States of America, 2007, URL: <http://www.supremecourt.gov/> [Pridobljeno dne: 20.10.2016].

The Judicial Branch, URL: <http://www.whitehouse.gov/our-government/judicial-branch> [Pridobljeno dne: 21.10.2016].

United States Courts, URL: <http://www.uscourts.gov/Home.aspx> [Pridobljeno dne: 25.10.2016].

Pravni viri

Federal Rules of Criminal Procedure, USA.

Magna Charta Libertatum, 1215.

The Constitution of the United States.

Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33I/1991, (št. 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006).

Zakon o kazenskem postopku, Uradni list RS, št. 32/2012, Ljubljana 2012.

Zakon o sodniški službi, Uradni list RS, št. 94/07, Ljubljana, 2007.

Sodne odločbe tujih sodišč

Adams v. Williams, 407 U.S. 143.

Alderman v. United States, 394 U.S. 165 (1969).

Apodaca v. Oregon, 460 U.S. 404 (1972).

Arizona v. Evans, no. 93-1660 (1995).

Arizona v. Gant, 556 U.S. 332 (2009).

Barker v. Wingo, 407 U.S. 514, 92 S.Ct. 2182, 33 L.Ed.2d 101 (1972).

Boyd v. United States, 116 U.S. 616 (1886).

Brewer v. Williams, 430 U.S. 387, 97 S.Ct. 1232, 51 L.Ed.2d 424 (1977).

Brown v. Illinois, 422 U.S. 590 (1975).

Brown v. Texas, 407 U.S. 143 (1979).

Burdeau v. McDowell, 256 U.S. 465 (1921).

California v. Hodari D., 499 U.S. 621 (1991).

Carter v. Kentucky, 450 U.S. 288, 101 S.Ct.1112, 67 L.Ed.2d 241 (1981).

Colorado v. Connely, 479 U.S. 157 (1986).

Colorado v. Spring, 479 U.S. 564 (1987).

Diaz v. United States, 223 U.S. 442, 32 S.Ct. 250, 56 L.Ed. 500 (1912).

Draper v. United States, 358 U.S. 307 (1959).

Duncan v. Louisiana, 391 U.S. 145, 88 S.Ct. 1444, 20 L.Ed.2d 491 (1937).

Florida v. Bostich, 501 U.S. 429 (1991).

Florida v. Jimeno, 500 U.S. 258 (1991).

Florida v. Rodriguez, 469 U.S. 1 (1984).

Florida v. Royer, 460 U.S. 491 (1983).

Frazier v. Cupp, 394 U.S. 731 (1969).

Georgia v. McCollum, 505 U.S. 42 (1992).

Gideon v. Wainwright, 372 U.S. 335, 83 S. Ct. 792, 9 L. Ed. 2d 799 [1963].

Harris v. New York, 401 U.S. 222 (1971).

Illinois v. Allen, 397 U.S. 337, 90 S.Ct. 1057, 25 L.Ed.2d 353 (1970).

Illinois v. Krull, 480 U.S. 340 (1987).

INS v. Lopez-Mendoza, 468 U.S. 1032 (1984).

Jacobsen v. United States, 466 U.S. 109 (1984).

Mapp v. Ohio, 367 U.S. 643 (1961).

McMann v. Richardson, 397 U.S. 759 (1970).

Miranda v. Arizona, 384 U.S. 436 (1966).

Moran v. Burbine, 475 U.S. 412 (1986).

Murray v. United States, 487 U.S. 533 (1988).

Nardone v. United States, 308 U.S. 338 (1939).

New York v. Quarles, 467 U.S. 469 (1984).

Nix v. Williams, 467 U.S. 431 (1984).

North Carolina v. Butler, 411 U.S. 369 (1979).

Oregon v. Elstad, 470 U.S. 298 (1985).

Pennsylvania Bd. Of Probation and Parole v. Scott, 524 U.S. 357 (1998).

People v. Biggs, 709 P.2d 911 (1985).

People v. Collins, 68 Cal. 2nd 319 (1968).

Rochin v. California, 342 U.S. 165 (1952).

Schenk v. Švica (Eur. Court H.R., 12.7.1988, Series A no. 140).

Schneekloth v. Bustamonte, 412 U.S. 218 (1973).

Segura v. United States, 468 U.S. 796 (1984).

Silverthorne Lumber Co. v. U.S., 251 U.S. 385 (1920).

Smith v. Hooey, 393 U.S. 374, 89, S.Ct. 575, 21 L.Ed.2d 607 (1969).

Stone v. Powell, 428 U.S. 465 (1976).

Strauder v. West Virginia, 100 U.S. 303 (1880).

Tague v. Louisiana, 44 U.S. 469 (1980).

Terry v. Ohio, 392 U.S. 1 (1968).

United States v. Calandra, 414 U.S. 388 (1977).

United States v. Ceccolini, 435 U.S. 268 (1978).

United States v. Janis, 428 U.S. 433 (1976).

United States v. Leon, 468 U.S. 897 (1984).

United States v. Lovasco, 431 U.S. 783 (1977).

United States v. Mendenhall, 446 U.S. 544 (1980).

United States v. Short, 36 M.J. 802 [A.C.M.R. 1993].

United States v. Sokolow, 490 U.S. 1 (1989).

United States v. Verdugo-Urquidez, 494 U.S. 259 (1990).

Waller v. Georgia, 467 U.S. 39, 104 S. Ct. 2210, 81 L. Ed. 2d 31 [1984].

Washington v. Davis, 426 U.S. 229 (1976).

Weeks v. United States, 232 U.S. 383 (1914).

Williams v. Florida, 399 U.S. 78 (1970).

Wolf v. Colorado, 383 U.S. 25 (1949).

Wong Sun v. United States, 371 U.S. 471 (1963).

Sodne odločbe slovenskih sodišč

I Ips 36/99 z dne 25.2.1999.

I Ips 46/2011 z dne 6.11.2011.

I Ips 96/97 z dne 12.4.2011.

I Ips 106/2000 z dne 18.5.2000.

I Ips 184/2001 z dne 27.6.2011.

I Kp 1011/2004 z dne 3.2.2005.

U-I-25/95 z dne 27.11.1997.

U-I-92/96 z dne 21.3.2002.

Up-6/92 z dne 4.11.1996.

Up-134/97 z dne 14.3.2002.

14. SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

EKČP	Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic
RS	Republika Slovenija
URS	Ustava Republike Slovenije
ZDA	Združene države Amerike
ZKP	Zakon o kazenskem postopku
ZSS	Zakon o sodniški službo

15. SLOVAR TUJIH IZRAZOV

Appeal	Pritožba
Argumentation of judgment	Argumentacija sodbe
Arraignment on the Indictment	Branje obtožnice
Arrest	Aretacija
Attenuated connection doctrine	Doktrina zbledelega madeža
Beyond reasonable doubt	Onkraj razumnega dvoma
Booking	Dokumentacija osebnih podatkov osumljenca
Clear and convincing evidence	Jasni in prepričljivi dokazi
Cost-benefit	Tehtanje
County/District Court	Okrajno sodišče
Court of Appeal	Pritožbeno sodišče
Court of General Jurisdiction	Sodišče z generalno jurisdikcijo
Depositions	Zavarovanje na glavni obravnavi
Discovery	Razkritje
Due process of Law	Odvzem življenja, prostosti ali premoženja brez dolžnega pravnega postopanja
Evidence procedure	Dokazni postopek
Exclusionary rule	Ekskluzija dokazov
Fair Trial	Pošteno sojenje
Felony	Hujša kazniva dejanja
Filing of the Indictment/Complaint	Vložitev obtožnice
Fruit of the poisonous tree	Doktrina sadežev zastrupljenega drevesa
Grand Jury	Velika porota
Grand Jury Review	Pregled Velike porote
Guilty plea	Kriv
Illegal evidence	Nezakonit dokaz
In dubio pro reo	V dvomu v korist obdolženca
Independent source doctrine	Doktrina neodvisnega vira

Indictment	Obtožnica
Inevitable discovery doctrine	Doktrina neizogibnega odkritja
Judge	Sodnik
Jury	Porota
Lie detector	Poligraf
Misdemeanors	Lažja kazniva dejanja
Nollo Contendere	Nedolžen
Not Guilty plea	Ni kriv
Plea bargaining	Sporazum o priznanju krivde
Post-Arrest Investigation	Poizvedovanje
Postconviction Remedies	Izredna pravna sredstva
Pre-arrest Investigation	Poizvedovanja
Preliminary Hearing	Predhodno zaslišanje
Preponderance of the evidence	Predložitev dovolj dokazov za obsodbo
Presence of the defendant	Pravica do navzočnosti obdolženca
Pretrial Motions	Predlogi pred postopkom
Probable cause	Verjeten vzrok
Psychological infection	Psihološka okužba
Purged taint doctrine	Doktrina zbledelega madeža
Reasonable suspicion	Utemeljen sum
Reasonable to believe	Razlog za domnevo
Reformation in peius	Prepoved spremembe sodbe v obdolženčevo korist
Right to jury trial	Pravica do sojenja pred nepristransko poroto
Sentencing	Izrek sodbe
State Supreme Court	Vrhovno sodišče
Stop and Frisk	Dokazni standard varnostnega pregleda
Story model	Model zgodbe
Subpoena	Sodni poziv
Supreme Court of the United States	Vrhovno sodišče

The Decision to Charge	Odločanje o vložitvi obtožbe
The defendat's right to remain silent	Pravica do molka
The First Appearance	Prvo soočenje
The good faith exception	Izjema dobre vere
The report of Crime	Prijava kaznivega dejanja
The right of conffrontation	Pravica do konfrontacije
The right to counsel	Pravica do pomoči zagovornika
The Right to a public trial	Pravica do javnega sojenja
The right to a speedy trial	Pravica do hitrega sojenja
The Trial	Sojenje
Trial/Petit jury	Sodeča porota
United States of America	Združene države Amerike

In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witnesses against him; to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the Assistance of Counsel for his defense.

(Slo.: V vsakem kazenskopravnem pregonu mora obtoženi imeti pravico do hitrega in javnega sodnega postopka s strani nepristranske porote tiste Države in okrožja, v katerem je bilo kaznivo dejanje storjeno; okrožje se mora prej določiti s pravom, obtoženec pa mora imeti pravico biti obveščen o naravi in vzroku obtožbe; pravico do soočenja s pričami zoper sebe; pravico do postopka prisilne privedbe prič, ki bi pričale v njegovo korist, ter imeti pomoč odvetnika za svojo obrambo).

No person shall be held to answer for a capital, or otherwise infamous crime, unless on a presentment or indictment of a Grand Jury, except in cases arising in the land or naval forces, or in the Militia, when in actual service in time of War or public danger; nor shall any person be subject for the same offense to be twice put in jeopardy of life or limb; nor shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself, nor be deprived of life, liberty, or property, without due process of law; nor shall private property be taken for public use, without just compensation.

(Slo.: Nihče ne sme odgovarjati za kapital ali kakšno drugačno zloglasno kaznivo dejanje, razen če Velika porota izda obtožnico, izjemoma v primerih, ki izhajajo iz kopenskih ali pomorskih sil, vojske, ko je čas vojne ali javne nevarnosti; ne odgovarja oseba za isto kaznivo dejanje, ki se dvakrat ogroža življenje ali telo; niti ne sme biti prisiljen v katerikoli kazenski zadevi kot priča zoper sebe, ne sme se ji odvzeti življenje,

svoboda, lastnina, brez sodnega varstva; niti se zasebna lastnina ne sme sprejeti za javno uporabo, brez nadomestila.)

The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no Warrants shall issue, but upon probable cause, supported by Oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized.

(Slo.: Pravica ljudi, da so varni kot osebe, v hiši, na papirju in pred neupravičenimi preiskavami in zasegi, ne sme biti kršena, izdan ne sme biti nalog za prijetje, ki se izda ob sumu, ki ga je dal pod prisego ali izjavo).